

KERSTVERTELLINGEN

KERSTVERTELLINGEN

KERSTVERTELLINGEN

VERZAMELD DOOR H. T E M E R W E

A. ROMIJN

H. T E M E R W E

MARIAN VAN BERGEN

INA VAN VEEN-VAN DER VLIES

A. VAN HARTINGSVELDT

A. VAN HULZEN

J. W. OOMS

NAAMLÖZE VENNOOTSCHAP W. D. MEINEMA - DELFT

A. ROMIJN
HET TEKEN

Over de hei joeg de wilde wind, gierend en blazend. Hij kwam van heel ver en nu, op de grote vlakte, kon hij vaart zetten, de vaart, die hij nodig had om het dorpje in de verte aan te vallen. Hij huilde door de magere sparretjes, die hier en daar stonden en het was maar goed, dat ze heel diep mee konden buigen: de eis van de storm was buigen of breken.

De laaghangende wolken vlogen langs de lucht; ze werden aan flarden gescheurd, weer op elkaar gejaagd, maar dit gaf de wind geen plezier. Hij wilde vernielen en op de hei kreeg hij geen kans: aan de wolken had hij zo weinig aardigheid.

En daarom joeg hij verder, razend bulderend en steeds weer probeerde hij zijn zwaarste aanvallen op 'iets', dat hem in de weg stond.

Iets ! Het waren de kinderen uit de Plaggenbuurt, die uit school kwamen. Iedere morgen en iedere middag liepen ze hun vijf kwartier naar de dorpsschool. Vanmorgen hadden ze schik gehad om die vrolijke wind, die ze voortstuwde. Ze hadden de wind kwaad gemaakt en nu – bij het teruggaan – nam hij wraak.

„Ik kan niet meer!” hijgde Riekje en ze liet zich op de grond zakken. Ze kon echt niet meer op dit ogenblik. Na die heerlijke middag op school, waarin ze aan geen storm gedacht had, viel dit zo bitter tegen. Ja, de storm had tegen de vensters van de klas gebeukt, aan de pannen van het oude dak gerukt, maar ze had er geen last van gehad: ze hadden op school Kerstfeest gevierd.

Riekje had zich verbeeld, dat zij in Efratha's velden liep en nachtwacht hield over haar kudde. Ze had naar de hemel gekeken en het zingen der Engelen gehoord. En toen meester zei, dat hij hoopte, dat ze op het Kerstfeest allemaal het Kindeke zouden aanbidden, had ze 'ja' geknikt. Zij zou het zeker doen . . . In gedachten ging ze al naar de stal van Bethlehem. Zij wilde zo graag het geschenk van God aan de wereld zien.

„En dit zal u het teken zijn: gij zult het Kindeke vinden in doeken

gewonden en liggende in de kribbe" . . . Zo had meester het oude kerstverhaal gelezen. Het Kindeke! Dan moest ze wel denken aan hun eigen kleine Derk-Jan, die thuis in zijn kribje lag en die de wereld inkeek met grote, verwonderde ogen in een klein rond gezichtje.

Het was zo mooi geweest! De kinderen hadden een kaarsje voor zich op de bank gekregen en meester was het bij allen aan komen steken. Het was toen al wat schemerig geweest in het oude schoollokaal en meester had gezegd:

„Wanneer je het lichtje ziet, denk dan aan het grote Licht, dat God in de duisternis van de wereld gezonden heeft om de mensen voor eeuwig gelukkig te maken.”

Ze had rustig aan alle dingen kunnen denken en het geroezemoes, het feestelijke geroezemoes van de andere kinderen was nauwelijks tot haar doorgedrongen . . . Ja, zo was het: de Here God had Zijn licht in de wereld gegeven, in de wereld, waar het zo duister was door de zonde van alle mensen, ook van haar . . .

Gister nog had ze Antje een klap gegeven, omdat die haar blaadje met sommen, waar een tien op stond, in het kribje van Derk-Jan gegooid had. Het kleine baasje had er op liggen sabbelen en ze had het weg moeten gooien. Ze was ontzettend boos geweest op Antje – en ook op Derk-Jan, die van niets wist. En ook op moeder, omdat moeder niet wilde, dat ze Antje sloeg.

Maar vanmiddag had ze het weer gehoord. Zo lief had God ook haar, Riekje, dat Hij Zijn geschenk in de wereld had gegeven: een heel klein Kindje . . .

Ze begreep het niet helemaal, vooral niet, dat dat Kindje zijn leven moest eindigen aan een kruis, vele jaren later. En toch, en toch, als ze dacht aan haar eigen boosheid soms, ja, dan kon het niet anders . . .

Met glanzende ogen had ze in haar kaarsvlammetje zitten staren en steeds maar gedacht: Begrijpen hoef je het niet eens! Je mag het zo maar aannemen. Het is een geschenk van God! . . . En als je het aangenomen hebt, hoef je niet langer bang te zijn voor het duister om je heen, ook niet voor het boze in je eigen hart. Alles is weggenomen, alles wordt gedragen door – een klein Kindeke, dat in de kribbe lag, wat een teken moest zijn voor de herders: een arm Kindje, op schamel stro . . .

Het Kindje hoorde eigenlijk ook bij hen thuis. Voor kleine Derk-Jan had vader een wiegje getimmerd. Maar vader kon niet goed timmeren en hij had geen best hout. Het was wel een wonderlijk wiegje geworden. Moeder sprak nooit anders dan van het kribje. En de kinderen zeiden het haar na. Geld voor een bedje was er nooit geweest. Dat kon je wel in de stad kopen, maar de stad was ver en de bedjes waren duur. Toen had moeder zelf een bedje gemaakt en dat vol gestopt met stro, eigenlijk met s c h a m e l stro. En toen Derk-Jan geboren was, was er zo gróte vreugde geweest in het kleinste van de armelijke huisjes in de Plaggenbuurt . . .

„Zeg Riek, zou je je kerstkrans niet eens aanpakken?”

Ze was uit haar gemijmer wakker geschrokken. Meester stond voor haar en keek haar lachend aan. De kinderen hadden ook gelachen. Riekje was heel verlegen geworden, nu iedereen naar haar keek. En toch . . . En toch . . .

Ja, de geschenken hoorden er óók bij. Er waren Wijzen gekomen, uit het verre oosten. Ze hadden geschenken gebracht, gouden geschenken. En andere: myrrhe en wierook. Nu bracht de meester haar ook geschenken, omdat het Kerstfeest was. Bij het feest van dit Kindeke paste de gouden sinaasappel, die in de Plaggenbuurt een grote zeldzaamheid was; paste ook die mooie kerstkrans, waar de brokjes suiker zo zacht op glansden. Het was haast te mooi. Riekje, arm kind uit de arme Plaggenbuurt, daar aan het eind van de hei, kon haar weelde haast niet op . . .

Ze had er niets aan kunnen doen. Toen de meester begonnen was met zijn kerstvertelling, waren haar gedachten weer afgedwaald naar het wonder van de kerstnacht in Efratha's velden. Daar hadden arme herders grote wonderen gezien en gehoord. En een Engel had hun gezegd, dat ze niet bang hoefden te zijn, maar juist erg blij. En als ze het niet geloven wilden, moesten ze maar gaan kijken in de stal van Bethlehem. God had een t e k e n gegeven van Zijn liefde: een Kindje, liggende in de kribbe . . .

Een klein gouden kaarsvlammetje, dat zo stil en klaar brandde, voerde haar gedachten weg, zo ver weg. Weg uit de klas, weg uit het dorp. Ja, Riekje h o o r d e de Engelenzang, die het ‚Ere zij God’ verkondigde en het ‚Vrede op aarde’.

En ze had zich ingedacht, hoe mooi het zou zijn om drie uur bij het

naar huis gaan. Natuurlijk zou ze het lange pad over de hei met de andere kinderen lopen, met haar broertje Drikus en met Bart en met Anne en Dientje. Maar ze zou niets laten merken. Als ze op de hei was, zou ze denken, dat ze herder was in het veld van Efratha . . . Ze zou spelen, dat ze een der Wijzen was en ze ging geschenken brengen aan het kindje in de kribbe thuis, aan de kleine Derk-Jan, een prachtige gouden sinaasappel, een grote kerstkrans met zilveren suikertjes er op en amandelsnippers . . .

En plotseling had ze meesters stem gehoord:

„Met de kinderen uit de Plaggenbuurt heb ik haast medelijden . . . Hoor eens, hoe de wind te keer gaat! . . . Jullie zult het zwaar hebben op de hei, hoor! Gelukkig dat het vakantie is! Morgen hoeven jullie er ten minste niet door, als het nog zo stormt!”

Ja, het stormde! En hoe! De kinderen uit de Plaggenbuurt wisten nog beter dan iemand anders, hoe zwaar ze het zouden krijgen op de hei. Ze hadden immers de wind pal tegen.

Boenk! Boenk! De stormvlagen sloegen stuk op het dak, trokken aan de muren, probeerden de ramen in te drukken.

Meester bad. Maar Riekje hoorde boven alles uit de wind! Nu lag haar hele mooie droom aan stukken. Ze zou niet kunnen denken, dat ze een herder was, nog minder dat ze een wijze was, die geschenken ging brengen. Nee, ze zou verschrikkelijk veel last van haar kwaaltje hebben, ze zou haast stikken van benauwdheid, ze zou zo vreselijk moe worden, als ze haast geen adem kon krijgen. Daar kon al de hulp van Drikus zo weinig aan doen . . .

De meester had gebeden. Of de Here alle kinderen een gelukkig Kerstfeest wilde geven, of Hij hen wilde bewaren, vooral die kinderen, die zo ver weg moesten bij dit noodweer.

Bij de deur had hij Riekjes hand vastgehouden.

„Riekje, jij kunt er toch niet door, kindje? Je moest vannacht maar bij mij blijven slapen. Mijn vrouw zal wel een slaapplaatsje voor je hebben. Dan ga jij morgen naar huis, wanneer de wind is gaan liggen!”

Maar Riekje had niet gedurfd. Stel je voor, zo maar slapen, zij, arm kind uit de Plaggenbuurt, bij de meester, die in een stenen huis woonde en die een vrouw had die ‚steeds‘ praatte, heel anders dan moeder en de andere vrouwen uit het buurtje . . .

„Nee meester”, zei ze verlegen, „ik ga liever naar huis!”

Meester hield niet langer aan. Hij kende zijn heikinderen . . .

Maar – toen ze eenmaal op de vlakke waren, buiten het dorp, en de wind ze ontdekt had! Al zijn woede, al zijn gierende vlagen keerde hij tegen hen. Het werd een gevecht als nooit te voren. Zelfs de grote jongens hadden het zwaar te verduren en Drikus kon, bij de pogingen, die hij doen moest om zelf op de been te blijven, zich maar weinig met Riekje bemoeien.

Voor Riekje kwam er nog iets bij, iets dat ze niet graag zou willen zeggen. Dan zouden de anderen haar misschien uitlachen. Ze zou het zo heerlijk vinden om de kerstkrans heel over te krijgen. Als ze Drikus een arm gaf, was er nog meer kans, dat het broodzakje op haar borst bij het heen en weer slingeren tegen Drikus op vloog. Dan zou de krans breken en . . . Maar de krans moest heel blijven. Het was haar kerstgeschenk . . .

Na tien minuten moest ze de strijd opgeven.

„Ik kan niet meer!” zuchtte ze en ze liet zich op de grond zakken. Haar borstje ging benauwd op en neer, maar in ieder geval voelde ze even die bulderbast van een wind niet zo sterk.

De andere kinderen hoorden het niet eens, merkten het nog minder. Ze hadden zo veel werk met zichzelf, dat ze niet eens merkten, dat Riekje achter bleef. Diep voorover gebogen, zeulden ze voort, stapje voor stapje.

Drikus merkte het eerst, dat zijn zusje ontbrak en hij kwam terug. Of liever hij vloog terug. De wind gaf hem meteen zo'n vaart, dat hij haar bijna voorbijschoof.

Hij zag haar hijgen en wist, dat ze eerst even tot rust moest komen. Zo kon ze niet verder. Dan moesten de anderen maar door gaan: hij kon zijn zusje niet in de steek laten.

„Had maar gedaan, wat meester vroeg!” schreeuwde hij, om boven de wind uit te komen. Hij had medelijden met haar, maar vond haar toch wel eigenwijs ook.

„Dit is immers geen doen voor jou!”

Riekje keek hem aan. Meende Drikus dat nu? Kon een jongen uit de Plaggenbuurt dat voor zijn zusje willen? Zelf zou hij het zeker ook niet gedaan hebben. En het andere, dat haar verdrietig maakte,

kon ze hem niet vertellen: dat ze zo graag op de hei haar mooie droom van vanmiddag verder gedroomd had . . . Daar zou hij niets van begrijpen en hij zou haar smakelijk uitlachen, als ze zei, dat ze herder had willen zijn en koning . . .

De wind rukte en trok aan Drikus. Maar die was wijdbeens gaan staan en kon er tegen. Hij lachte zelfs.

„Weet je, wat het beste zou zijn?” stelde hij voor, al schreeuwend, „als ik eerst maar naar huis ging! Als jij hier nu blijft zitten, dan haal ik de kar van Vulders en rijd ik je als een koningin naar huis!”

Riekje lachte, een beetje bang. Brr! Stel je voor! Zij alleen achter blijven op die grote, grote hei, waar de wind te keer ging . . . Het begon ook hier al aardig donker te worden en die flarden van voortgejaagde wolken waren zo dreigend! Het leken wel reuzen met grote vangarmen.

„Je hoeft niet bang te zijn!” brulde Drikus weer, goedig. „We vragen natuurlijk of een van de anderen zo lang bij je blijft!”

Hij keek om en wilde de 'anderen' roepen. Die waren echter al te ver. Het ging wel langzaam, maar ze kwamen vooruit. Ze na te roepen, tegen de wind in, had absoluut geen zin.

Beiden dachten na. Toen zei Riekje – haar hijgen was nu wat bedaard: „Weet je Drikus, als ik maar achter je mag lopen. Vlak achter je! Dan gaat het wel. En als ik niet verder kan, wil je misschien wel even stoppen!”

Drikus beloofde het direct. Hij had erg met zijn zusje te doen.

„Dan moet je me maar een hand geven. Als je vlak achter me blijft, zal het wel gaan. Desnoods doen we er een half uurtje langer over!”

Dankbaar lachte Riekje en stond weer op. Daar gingen ze. Ze bleef vlak achter Drikus en omdat die veel groter en breder was, ving hij werkelijk de meeste wind weg. Het ging e c h t wel. Alleen – die ene moeilijkheid was dubbel groot geworden. Hoe moest ze nu haar kerstkrans heel houden? Die botste haast bij iedere stap tegen Drikus op.

Het was, of de wind er een boosaardig genoegen in had het 't kleine meisje zo moeilijk mogelijk te maken. Nu hij haar zelf niet meer aan kon, doordat ze zo'n machtige helper gekregen had, leek het net, of hij dat zakje te pakken wilde krijgen.

Maar Riekje gaf het niet op. Al was er niets meer van haar mooie droom over, toch wilde ze haar uiterste best doen haar geschenk

van school ongeschonden thuis te brengen: moeder zou het zo mooi vinden.

„Waarom loop je toch zo voorzichtig?” wilde Drikus weten, toen ze weer even stonden uit te hijgen, iets beschut door een sparretje, waar de storm doorheen floot.

„Heb je ergens pijn?”

„De krans!” waagde ze voorzichtig.

„Wat? Heb je die nog?” vroeg Drikus verwonderd. „Kind, de mijne is al haast op. Ik heb nog een klein stukje bewaard voor thuis . . . Hij is lekker! Maar – let maar niet op die krans. Dan gaat het n o g langzamer. En we zijn er nog niet!”

Nee, ze waren er zeker nog niet. Maar op die krans wilde Riekje juist wel letten. En goedige Drikus gaf maar wat toe. Hij was ten slotte bijna veertien en zijn magere spiering van een zus nog niet helemaal twaalf. Nu de kans op inhalen van de andere kinderen uit de Plaggenbuurt toch verkeken was, kwam het er niet eens meer zo erg op aan, hoe laat ze thuis kwamen. Moeder zou heus niet ongerust worden. Hoogstens wat bezorgd voor Riekje, die morgen wel doodmoe zou zijn van de inspanning van nu.

Moeizaam zwoegden ze voort, van tijd tot tijd even uitblazend voor Riekje, die dapper volhield en bij iedere rustpoos eerst voorzichtig controleerde, hoe de koek het maakte. Haar sinaasappel kon geen kwaad. Die zat als een dikke knobbel veilig in de buitenzak van haar halfsleetse manteltje.

„Ja, Riek! We zijn er bijna! Ik zie de lichtjes al!”

Ze waren op de top van de flauwe helling gekomen en Riekje waagde het even haar gezicht achter Drikus' rug vandaan te halen. Daar ginds, in de laagte, stonden de weinige huisjes van de Plaggenbuurt en uit de raampjes kwam de glans van licht. Nog even doorzetten, al werd het steeds moeilijker. Haast was alle leed geleden. Moeder zou blij zijn, als ze h a a r zag, zij zou blij zijn, wanneer ze moeder zag en samen zouden ze zich verheugen over die prachtige kerstkrans met de glinsterende suikerklompjes er op. En vanavond, als vader met Drikus bij de geiten was in het schuurtje, als de kleintjes opgeruimd waren, zou ze moeder haar mooie droom van vanmiddag vertellen. En samen zouden ze lachen om de wind, die de droom kapot gemaakt had . . .

De laatste loodjes wogen zwaar, heel zwaar. Het was, of de storm niet velen kon, dat hij verloor en dubbel zette hij op. Zo kwam het, dat een zwaar hijgend en piepend Riekje het kleine huisje, bijna het laatste in de Plaggenbuurt, binnenging. Ja, moeder zou heel erg blij zijn. . .

Maar – moeder lètte er nauwelijks op, dat Drikus en Riekje binnen kwamen. Moeder hoorde haar meisje nauwelijks hijgen. Ze zat bij het kribje van de kleine Derk-Jan van zes maanden en zag niet eens, dat Antje de kat plaagde. Ze keek onafgebroken naar het gezichtje van haar jongste en zei alleen:

„Gelukkig, dat jullie er zijn! Ging het een beetje, Riek?”

Maar opkijken deed ze niet en toen Drikus een verhaal wilde beginnen met zijn harde, ruwe jongensstem, zei ze: – „Ssst!”

Maar opkijken deed ze niet.

Al vóór de deur had Riekje haar zak van om haar hals gehaald. Met vreugde had ze gemerkt, dat de krans het er goed af gebracht had. En nu . . .

Ze begreep, dat er iets gebeurd moest zijn, iets èrgs in deze lange dag dat ze weg geweest waren, iets met de kleine man, dat moeder zó volkomen in beslag nam, dat ze voor h a a r geen oog had.

Ze probeerde zo min mogelijk te hijgen en liep om de tafel heen om aan de andere kant van het kribje te komen.

„Kind, wat hijg je! Het was ook te zwaar voor je!”

„Wat is er, moeder?”

Net als moeder keek ze naar het gezichtje van Derk-Jan. Wat zag het er raar uit! Zo bleek! Zo strak! De oogjes waren dicht en nu en dan trok er een rilling door het hele lijfje.

„Wat is er gebeurd, moeder?”

Moeder keek even naar Riekje, die erg moe moest zijn van haar zware tocht. Ze zag de zware kringen onder de ogen van haar meisje, maar kleine Derk-Jan hield haar toch te veel bezig.

En ze vertelde: Derk-Jan had een stuip gehad vanmorgen, een heel erge. Ze was juist bezig hem een flesje te geven, toen plotseling het hele lichaampje verstijfde. Ze had zich geen raad geweten, vooral omdat de stuip zo lang duurde. Toen was Siene van de burens op de fiets naar de dokter geweest, met al die wind.

Ja, de dokter was direct gekomen . . .

„Niet zo hard praten, meid!”

... De dokter was gekomen en had eigenlijk niets kunnen doen. Ze moesten afwachten. Hij had een paar dingen gezegd, die moeder doen kon, als de stuip zich herhaalde. Want daar was hij wel bang voor, voor een herhaling. En dat zou heel gevaarlijk zijn. Daarom had moeder de hele dag aan het kribje gezeten, daarom was er niets in huis gedaan en kon Antje rustig de kat aan haar staart trekken.

„Nee, Riek! Vader weet nog van niets! Hoe kan dat ook?”

Ja, natuurlijk, hoe kon dat ook? Vader werkte in het veen, wel een uur van huis. O, wat was dat erg! Moeder was de hele dag met de kleine baas en Antje alleen thuis geweest. Niemand had het geweten, behalve Siene... En zij, Riekje, had vanmiddag feest gevierd en alleen maar heerlijke ogenblikken gehad en moeder had met een heel ziek broertje alleen gezeten. En ze was naar huis getobd over de hei en al die tijd had moeder aan het kribje gezeten, steeds maar naar het gezichtje vóór haar kijkend. Als er een nieuwe stuip kwam...

Riekje boog zich over het kribje. Ze maakte zachte geluidjes met haar lippen en ze fluisterde:

„Baasje, kleine baasje! Kijk eens naar Riek!... Lach eens naar me, kleine man!”

Als ze dat anders deed, kon hij zijn armpjes naar haar uitstrekken, kon hij kraaien van plezier.

Maar nu gebeurde er niets. Derk-Jan lag daar stil en regelmatig gingen die trillingen door hem heen. De oogjes bleven gesloten en er kwam geen lachje op zijn snuitje.

„Niet doen, kind!” waarschuwde moeder. „Ik heb het ook steeds geprobeerd en het geeft toch niets!”

Samen zaten ze weer zwijgend in het kribje te kijken. Wel heel zwaar was plots het verdriet op Riekje gevallen. Ze was zo gek op kleine Derk-Jan.

„Riek, nu jij thuis bent, moet jij verder bij Derkje blijven. Ik moet voor het eten zorgen. Je mag er niet bij vandaan lopen en je moet in het wiegje blijven kijken... Beloof je me dat?”

Natuurlijk, daar kon moeder van op aan. Ze zou haar uiterste best doen en geen oog van broertje af houden.

Moeder ging weg, met een bezwaard hart en kon toch niet laten tel-

kens nog even te komen kijken. Drikus had een ogenblik onthutst de zaak aangezien en was toen naar het schuurtje verdwenen. Hij had een nieuwe kaars meegenomen. Moeder zou daar nu toch wel niet op letten.

Ja, naar was dat nu, het petroleumlicht. In het dorp hadden ze natuurlijk electriciteit, maar de paar huisjes in de Plaggenbuurt hadden dat niet. Hier woonden heel weinig mensen en het loonde niet om de dure lichtleiding uit het dorp over de hei tot hier door te trekken. Daarom moesten ze zich met petroleum behelpen en dat was nu dubbel naar, nu Riekje juist graag h e l licht in de kamer en dus ook in het kribje gehad zou hebben.

Ze deed haar best, ze zat stil en ze had zo erg met haar kleine broertje te doen.

Een stuip was vast heel erg! Zo erg, dat de dokter gezegd had, dat het zich niet herhalen mocht. Nauwlettend volgde ze de kleinste bewegingen. Als zo'n klein handje tastend over het dekontje schoof, kwam ze al van haar stoel overeind.

Terwijl ze daar zat, kreeg ze zo'n spijt van gister. Wat was het nu geweest, zo'n rekenblaadje! Daar zou ze toch niets meer mee gedaan hebben. Hoogstens zou ze het in haar mooie kaft gestopt hebben, waar andere schatten van school in lagen . . . En ze had Antje een klap gegeven. Ja, het had zelfs weinig gescheeld, of ook Derk-Jan had een tik gehad. Stel je voor! Dat kleine, tere broertje, dat een stuip gehad had, een heel erge stuip, dat had ze haast . . .

Riekje kreeg het moeilijk. Ze was moe en ze was verdrietig. Buiten bulderde de wind en vader was nog niet thuis. Moeder had de hele dag alleen gezeten met Derk-Jan en zij had feest gevierd, zorgeloos feest gevierd en mooie dromen gedroomd. Zij had gedacht, dat ze een der herders was, die de Engelenzang hoorden, dat ze een der Wijzen was, die geschenken brachten. Ja, geschenken had ze, maar het broodzakje lag vergeten op de tafel en de sinaasappel, de gouden sinaasappel zat in haar manteltje . . .

Wat deden geschenken er toe, wanneer haar broertje zo ziek was dat hij misschien . . . Nee, niet verder denken! Opletten en luisteren. Luisteren naar de geluiden van moeder, van Drikus, die in het schuurtje hout hakte.

Hoor, daar klotsten vaders klompen voor het huis. Riekje keek op, maar moeder was al buiten de deur. Gierend joeg de wind langs en flapte de deur dicht. O, als Derk-Jan maar niet schrok! Maar Derk-Jan had niets gehoord en lag éven stil. Behoedzaam werd de deur weer geopend en op zijn tenén kwam vader binnen. Hij sprak nog met moeder en had moeite om zijn luide stem te laten fluisteren.

Hij kwam naar het kribje en keek. Moeder keek. Riekje keek.

„Wat nu?” vroeg vader.

„Afwachten!” zei moeder. „Ik ben de hele dag niet bij hem weg geweest en nu past Riekje op . . . Alleen, het is niet best voor haar. Ze heeft de hele worsteling over de hei ook al gehad!”

„Ga maar weg, Riek!” zei vader, „ik zal het nu wel verder doen . . . Je hebt het zelf zwaar te verduren gehad en ik . . .”

„U hebt de hele dag in de turf gewerkt en u bent moe!” kwam Riekje rap.

Het wàs toch zo! Anders was vader altijd te moe om direct wat te doen, als hij uit de veenderij thuis kwam. Dan ging hij soms, vuil en wel, eerst even in de rieten stoel bij het raam zitten, met een welgemeend: „Hè! Hè!” En nu wilde hij net doen, of hij niet moe was. Nee, hoor, dat ging niet door. Zacht, maar beslist weerde ze vader af. En die gaf toe.

Hij wist, dat zijn meisje goed op zou letten.

„Dan ga ik eerst maar even onder de pomp!” zei hij.

De pomp was in het kleine keukentje en weer was Riekje alleen. Hoor die Drikus eens hakken. Anders kostte het altijd de grootste moeite hem aan dat vervelende werk te krijgen en nu was hij al voor het eten, ongevraagd, er mee begonnen.

En Antje had ook maar het veld geruimd, naar de keuken. En de lamp brandde hoog op. Net, of de olie geen geld kostte.

Allemaal door kleine Derk-Jan, die daar stil lag en nog steeds heel kleine stuipjes had. Als zo'n erge maar niet terug kwam . . . Als dat maar niet gebeurde!

Even moest ze het moeder vragen. Ze wipte van de stoel af en aan de keukendeur vroeg ze:

„Moeder, heeft de dokter gezegd, dat het terug kon komen?”

Moeder stond bij het fornuis. Vader was zich aan het afdrogen. Beiden stonden juist met hun gezicht de andere kant op.

„Kind! Wat doe je me schrikken! . . . En je mag Derk-Jan niet in de steek laten!”

Nee, dat mocht ze natuurlijk niet! Dat wilde ze ook niet eens, maar dat andere wilde ze zo graag weten.

Nog stond ze besluiteloos aan de deurpost.

„Ja, Riekje, de dokter zei, dat het kon! Daarom moeten we hem juist niet uit het oog verliezen . . . Ga weer gauw terug!”

Ze ging weer terug, bang en verdrietig, en ze nam haar plaats weer in bij het kribje. Als die kleine trekjes er niet geweest waren, zou je kunnen denken, dat hij sliep, heel rustig sliep. Maar dat wàs het niet: het wàs wat anders.

Die kleine Derk streed daar z'n grote strijd om z'n kleine leventje. En de dokter kon niets doen! En moeder kon niets doen! . . . Misschien ging hun kleine Derk-Jan wel . . . Kleine Gart lag ook begraven op het kerkhof bij de kerk.

En nu zou het Kerstfeest worden en God gaf aan de wereld Zijn grote geschenk. Zou God nu bij hen het kindje wegnemen? . . . De meester had gezegd: – Dit zal U het teken zijn: gij zult het Kindeke vinden in doeken gewonden en liggende in de kribbe! . . . De herders hadden in de stal van Bethlehem een kribje gevonden, het Kindje in die kribbe aangebeden . . . Wijzen waren gekomen met hun kostbare geschenken: goud en myrrhe en wierook! . . . Bij hen zou het kribje misschien leeg zijn! . . .

Derk-Jan lag maar stil en er kwam nu en dan iets van een glimlachje om zijn mondje. Maar het wàs geen glimlachje. Het waren allemaal heel kleine stuipjes, die weg moesten blijven, zei de dokter.

Ze durfde niet haar ogen van het kribje wenden, ze durfde ook niet haar ogen te sluiten, maar ze voelde, diep in haar hartje, dat ze bidden moest. De Here zou het toch niet erg vinden, als ze met haar ogen open bad. Wel vouwde ze eerbiedig haar handen samen.

„Here God, wilt Gij ons alstublieft onze Derk-Jan laten houden? . . . Here, het is bijna Kerstfeest en ik heb er zo'n spijt van, dat ik gister niet lief tegen hem geweest ben . . . Wil ons toch ons kindje niet ontnemen! . . . Vader in de Hemel, onze Gartje is ook al bij U . . . en we houden zoveel van Derk-Jan . . . Om Jezus' wil, amen!”

Ze boog zich weer over het kribje. Als de Here haar nu verhoorde! . . .

Wat zou het een heerlijk Kerstfeest worden! Dan zou ze vast en zeker . . .

Moeder kwam binnen met de grote pan, die ze midden op tafel zette. Ze keek langs Riekje in het kribje.

„Mien kereltien!” zei ze.

Ze ging weer weg, kwam terug met borden.

Vader ging Drikus uit het schuurtje halen. Er vielen niet eens woorden, dat de kaars half opgebrand was. Antje kwam achter Drikus aanscharrelen. Ze had een vieze veeg op haar gezicht, maar moeder zag het niet.

„Laat mij hier zitten, Riek!”

„Moeder, mag ik niet . . .?”

Ze vroeg het zo smekend, dat moeder de weigering, die ze bijna op de lippen had inhield.

„Goed kind!”

Het werd geen prettige maaltijd. Moeder zei niets en van de weeromstuit vader ook niet. Een paar keer probeerde Drikus wat te vertellen, maar bijna onmiddellijk kwam moeders „Ssst!”

Riekje zat met haar voeten op de sport van de stoel en haar bord op haar knieën. Dat mocht, als grote uitzondering. Nu kon ze op Derk-Jan blijven letten.

„Eten, Riekje!” vermaande vader, „je hebt nog geen hap op!”

„k Heb geen trek!” zei ze, „en als ik veel eet, krijg ik er toch last van . . . na die storm!”

„Die is wel wat gaan liggen!” antwoordde vader. „Had je het erg zwaar?”

„Nee!” jekte ze, „Drikus hielp en . . .”

Ze had geen zin in eten, ze had geen zin in praten. Ze wilde het liefst maar weer alleen bij het kribje zitten.

„Laten we maar danken!” zuchtte moeder na tien minuten. „’t Is bar, zo weinig als er gegeten is!”

„Maar niet door mij!” zei Drikus, weer te hard.

„Ssst!” kwamen vader en moeder tegelijk.

Vader maakte de stallantaarn klaar. Hij ging naar het schuurtje: de geiten moesten gemolken worden. Die konden niet wachten. Toen hij de deur naar het schuurtje opende, mekkerden ze hem al tegen. Natuurlijk ging Drikus met hem mee en ook Antje zag haar kans schoon.

„Je gaat toch niet van het kribje weg?”

Moeder vroeg het, bezorgd.

„Kind, je moest eigenlijk direct naar bed! Die tocht, vanmiddag, had je niet mogen maken!”

Ja, dat moest ze moeder toch even zeggen. En fluisterend vertelde ze, dat meester haar gevraagd had bij hem te blijven...

„Nu ben ik dubbel blij, dat ik het niet gedaan heb!”

„Maar kind, je kunt hier toch ook niets doen?”

Riekje kreeg een kleur en knikte zacht, dat het wel zo was.

„Wat dan?” vroeg moeder, wat korzelig.

„Bidden!” zei ze zacht.

Moeder kreeg tranen in de ogen. En hoewel ze nooit royaal was in haar liefdesbetuigingen, kwam ze even naar haar oudste meisje en gaf haar een kus.

„Je bent een lieverd!” zei ze.

En weer begon Riekje haar wacht. Ja, vader had gelijk, de wind was niet meer zo sterk als straks. De geweldige vlagen waren bijna helemaal weg. Weer hoorde ze de vertrouwde geluiden in huis. En de vermoeidheid deed zich gelden. Ze werd zo dommelig, dat ze haast in slaap viel. Nu en dan vielen haar ogen bijna dicht. Toch deed ze haar best om wakker te blijven en haar gedachten bij elkaar te houden. Ze moest immers bidden! Bidden of de Here God het kindje bij hen wilde laten. Bidden, dat het kribje niet leeg zou zijn...

Plotseling schrok ze.

„Moeder!” riep ze hard naar de keuken.

Moeder kwam aangerend, liep een stoel onderstboven, merkte het niet eens. Ze móest naar het kribje.

Daar lag kleine Derk-Jan, met open oogjes en een brede grijns om zijn mondje met twee tanden.

„Moeder, hij lacht!” Riekje lachte en huilde tegelijk.

Moeder stond toe te kijken, op trillende benen. Ze keek, ze keek... Ja, kleine Derk-Jan lachte en maakte geluidjes.

„Riekje! Roep vader!” zei moeder zenuwachtig.

En Riekje vloog naar de schuurdeur en riep naar binnen:

„Vader! Hij lacht! Hij lacht!”

Daar kwam vader al aan. Dat moest hij zien. Hij zag zijn kleine

baasje op moeders arm en hij kon alleen maar zeggen: – „'t Is mirakel!”

Maar moeder zei wat anders, uit de grond van haar hart: – „God zij dank!”

Riekje voelde opeens de vermoeidheid in haar benen, in haar armen, in haar hele lichaam. Haar armen werden loodzwaar en ze zou omgevallen zijn, als vader haar niet opgevangen had. Hij legde haar in zijn eigen stoel, zijn rieten stoel.

„Je moet naar bed, kindje!” zei hij, zo vriendelijk als zijn hese stem maar spreken kon.

Riekje knikte, met stralende ogen. Ze was zo blij, zo verschrikkelijk blij. En zo dankbaar. Even zat ze in diep nadenken. Toen stond ze op.

„Nee, vader! 't Is al over!” zei ze, toen vader, bezorgd, ook opstond.

Er moest nog iets gedaan worden. Nu de H e r e het wonder gedaan had, nu H ij een teken gegeven had, moest zij haar geschenken brengen.

De kerstkrans lag in het zakje op de kast. Ze hadden het niet voorzichtig gedaan, want de krans was gebroken, in twee stukken. Maar dat hinderde niet! Uit haar manteltje pakte ze de sinaasappel, de gouden sinaasappel.

Ze ging naar het kribje en aan weerskanten van Derk-Jans bolletje legde ze een geschenk: de twee stukken van de krans, z o, dat de breuk niet te zien was, aan de ene kant, de sinaasappel aan de andere.

Stil en gelukkig stond ze te kijken. Ze wist, dat het een heerlijk Kerstfeest ging worden, want God had Zijn teken gegeven.

H. TE MERWE

VERLOECHENING EN TROUW

Geurt Casteleyn had afgemonsterd. Hij was als lichtmatroos met een korenschip naar de Oostzee geweest – maar toen „De Olijfboom” op de rede van Texel ankerde, had de schipper daar de tijding vernomen, dat de Hoogmogende Heren Staten-Generaal der Zeven Verenigde Nederlanden in de oorlog tussen Denemarken en Zweden de kant van de Denen hadden gekozen. Dat betekende, dat voorlopig de vaart naar de korenhavens van Pommeren en Polen verre van veilig wezen zou, en Geurt had zich al dadelijk voorgenomen, een schip te zoeken dat ergens-anders-heen bestemd zou wezen. Erg vond hij dat niet: het lokte hem, om ook andere zeeën te bevaren en andere landen te zien dan die, vanwaar hij nu keerde. En toen „De Olijfboom” – de Zuiderzee over – het Buiten-IJ bij Amsterdam opgevaren was, toen de bemanning met de plunjezakken op de schouder het schip ging verlaten, had Geurt aan de schipper gezegd: „Ik weet niet, of ik vooreerst terug kom. Als ik monstere kan met een andere bestemming . . .”

„Je doet maar,” had de schipper geantwoord. „Denkelijk duurt het maanden, eer we weer door de Sont stevenen.”

Geurt had niet onmiddellijk zijn best gedaan, een ander schip te vinden. Hij was veel te blij, weer thuis te wezen – en moeder was niet minder blij dan hij. Blij om het geld, dat hij thuis bracht en waarvan ze weer enkele maanden leven konden: blij veel meer omdat ze haar jongen gezond en wel terug had. En ze dacht aan haar andere zoon, aan haar oudste . . . Ruim twee jaar geleden was Joost uitgezeild met een straatsvaarder – hij zou naar de Levant. Maar noch van hem noch van zijn schip was ooit meer iets vernomen. Was „De Stad Enkhuizen” vergaan in de stormen van de Golf van Biscaye? Was ze misschien een prooi van de zeerovers geworden, die de Middellandse Zee onveilig maakten? Wie zou het zeggen? Veel werd er in het huisje van de weduwe Casteleyn niet meer over het verloren schip gesproken – maar toch geen dag was Joost uit moeders gedachten en zeker niet

uit haar gebed. Want – het kon toch, o, zeker! het kon toch! dat hij nog keren zou . . .

Een paar weken was Geurt nu in Amsterdam: hij genoot ervan, thuis te zijn, waar moeder voor hem zorgde; waar hij met Jan, die nog bij meester Hanegraaf ter school ging, door de straten dwaalde en langs de kaden: waar hij stoeide met zijn beide zussen . . .

Maar dat kon niet duren: van niets kon de schoorsteen niet roken en wie anders dan hij was kostwinner, nu vader overleden was en Joost niet was teruggekeerd? Dus zocht Geurt een schip – en hij hoefde niet lang te zoeken. Een vlugge, flinke lichtmatroos kon genoeg terecht – en eer het jaar een maand ouder was stond het vast, dat Geurt Casteleyn met „De witte Olifant” een reis zou doen naar Livorno. Hij verheugde er zich op: van andere varengasten had hij verhalen gehoord over Spanje en Italië; over witte steden aan bruine rotskusten; over het blauwe water van de Middellandse Zee en over wat al niet meer . . . Hij had ook verhalen gehoord over de Algerijnse zeerovers . . . Verhalen, die in het kleine huisje van de weduwe Casteleyn maar al te bekend waren. Want als daar over Joost was gesproken, over het mogelijke lot, dat hem kon hebben getroffen – waren dan niet vaak de zeeschuimers genoemd, die in Tunis en Algiers hun roofnesten hadden? En toen moeder Casteleyn hoorde, dat haar tweede zoon naar dezelfde gevaarlijke streek zeilen zou, vanwaar haar oudste niet was teruggekeerd, was haar een ogenblik de schrik om het hart geslagen. Doch de harde noodzaak van geld verdienen was er – en de jongen moest varen!

„God bescherm je, Geurt,” zei ze. „Je weet, dat ik je met zorg zie gaan – maar het kan niet anders en we zullen elke dag voor je bidden.”

Geurt knikte: zonder dat moeder dat zei, wist hij immers dat ze het deed! Zoals ze het – naar zijn vaste overtuiging – nog steeds deed voor zijn broer.

„Misschien hoor ik wel wat van Joost,” zei hij – al wist hij zelf, hoe gering de kans daarop wezen zou.

Moeder gaf op zijn opmerking geen antwoord. Welk antwoord zou ze ook gegeven hebben? Zo vaak al hadden ze over Joost en over zijn mogelijk lot gepraat – de hoop op zijn terugkeer was nog wel niet in haar hart gestorven, doch ze was zeer zwak . . .

„De witte Olifant” had de ankers gelicht – aan de kade, bij de Schreiers-torens, had moeder gestaan met Jan en de beide meisjes, en ze hadden gewuifd naar de jonge figuur op het achterdek, die dapper met zijn muts ten afscheid zwaaide. Maar toen de torens van Amsterdam kleiner werden en uit het gezicht verdwenen, had Geurt toch een ogenblik de tanden op elkaar moeten klemmen: hij wist, met hoe zwaar een hart moeder hem deze reis zag uitgeilen. Doch hij verzette zich tegen die drukkende gedachten: zeker, er was het gevaar van stormen – dat was er altijd voor een zeeman; er was daar ginds het gevaar van zeerovers – maar zijn schip was een snelle zeiler en het droeg verscheidene stukken geschut! O ja, je hoorde van straatsvaarders die niet terugkeerden en van zeelui, die in handen van de Algerijnen geraakten; maar het aantal Levantschepen dat weer veilig in Amsterdam binnenviel en het aantal zeelui, dat behouden de thuishaven bereikte, was toch altijd aanmerkelijk groter! Nee, geen zorgen voor de tijd.

De reis van „De witte Olifant” verliep aanvankelijk zeer voorspoedig. Van de Duinkerker kapers ondervond het schip geen overlast; in de Golf van Biscaye werd het niet door stormen belopen – wanneer de vaart ook verder zo gelukkig bleef, zou het Livorno, de haven van bestemming, wel een week eerder bereiken, dan reders en schipper hadden berekend.

De vaart bleef niét zo gelukkig.

„De witte Olifant” was de Straat van Gibraltar gepasseerd – was langs de zuidkust van Spanje gekoerst en voer in oostelijke richting. Aan de kim doemden een paar eilanden op: de Balearen, vertelde de bootsman aan Geurt, die naast hem over de verschansing leunde. Aan stuurboord zouden ze die laten liggen – en dan nog een paar dagen, dan was Livorno bereikt... Maar opeens richtte de bootsman zich op – tuurde scherp vooruit. Wat was die stip, die in de verte zichtbaar werd? Die naderbij kwam?

„Ik vertrouw het niet,” mompelde de boots. Hij liep naar het achterdek – maar eer hij iets naar omhoog had kunnen roepen, naar de campagne waar de schipper stond, klonk de stem van de uitkijk in de mastkorf: „Schip vooruit!”

De roep trok niet alleen de aandacht van de schipper – verschillende

matrozen aan dek werden er eveneens door opmerkzaam gemaakt op het naderende vaartuig.

Dat werd snel groter – en aldra was duidelijk te zien, dat ze met een galei te doen hadden. De schipper – om op alle gebeurlijkheden voorbereid te zijn – schreeuwde bevelen en liet klarigheid maken voor het geval, dat er gevochten zou moeten worden. Want een galei was geen koopvaarder; een galei was een oorlogsvaartuig. Het kòn zijn een oorlogsvaartuig van de Fransen of van de Venetianen; het was even zeer mogelijk dat het een Algerijn was, een roofgalei . . .

Het wàs een roofgalei. Toen de schepen elkaar op een kanonschot afstand waren genaderd, vloog aan de mast van de galei de bloedvlag omhoog; dreunde de losbranding van een kanon over het watervlak . . . Voor de boeg langs vloog de kogel – een waarschuwing en een aanmaning om vaart te minderen en bij te draaien. Doch daar dacht de schipper niet over; daar wilde de manschap niet van weten! Je overgeven, zonder een schot te lossen, of zonder een bijl of een handspaaak tot verweer te heffen – dat deden Hollandse zeelui niet! „Vuur!” beval de schipper – en hij zag met grimmige voldoening, hoe de losbranding van zijn geschut verwarring wekte aan boord van de aanvaller. Maar die verwarring was gauw hersteld – en als met vernieuwde kracht sloegen de riemen van de galei het blauwe water.

Recht op de Hollander áán kwam de rover – met de duidelijke bedoeling om te enteren. De schipper zag dat, de schipper begréép dat. Begreep ook, dat bij een entergevecht hij en zijn manschap geen schijn van kans hadden tegen de overmacht der zeeschuimers. Ontzeilen de aanvallers! dat was de enige mogelijkheid om schip en vrijheid te redden.

Maar de wind was flauw – „De witte Olifant” kon lang niet zo veel vaart maken als de geroeide galei. Toch deed de schipper een poging: hij probeerde door een onverwachte wending zijn vijand te ontkomen.

Een ogenblik scheen het, als lukte de opzet – doch langer dan een ogenblik ook niet. De galei volgde de koersverandering van de koopvaarder; ze kwam snel, àl te snel langs zij! Enterhaken vlogen over – hier en daar lukte het de Hollandse matrozen een entertouw te kappen, maar meer dreggen grepen in het lopende want aan het gangboord; meer haken pakten de verschansing . . .

„Vecht voor je leven, kerels!” schreeuwde de schipper. En de kerels deden het. Verwoed, verbeten!

Het werd een fel gevecht, man tegen man. Doch lang duurde dat niet – dra waren de Hollanders overmand en stonden ze samengedreven op het achterschip. Moesten daar blijven onder bewaking.

Enkele doden lagen op het dek: Hollanders en Algerijnen. Ze werden over boord gezet.

De gewonden werden zo goed en zo kwaad het ging door hun makkers geholpen: repen linnen, van hemd of kamizool afgescheurd, dienden als wikkels.

Geurt stond te midden van zijn makkers, verbitterd en terneergeslagen. Hij had zich woedend verweerd; had grimmig gevochten voor leven en vrijheid. Ongedeerd was hij uit de strijd gekomen, maar . . . gevangene man! Hij staarde somber voor zich uit – wat ging er met hem gebeuren?

„Daar komt zo'n struikrover op ons af,” hoorde hij naast zich Pieter Reyling zeggen. Pieter was een oude matroos met een hart van goud en een vuist als een smidshamer. Maar die vuist had hem dit keer weinig geholpen.

Geurt zag op: van het voorschip kwam een forse, donkere kerel naar de gevangenen toe. Naar zijn kledij, meer nog naar zijn houding te oordelen, de kapitein der rovers. Een tweede man – blond, en lichter van huidskleur – liep een paar passen achter hem. Voor de Hollanders bleven de twee staan. De donkere wenkte de blonde naast zich en zei iets tegen hem in een taal, die Geurt niet verstond. De blonde knikte – deed dan een stap verder voorwaarts en richtte zich tot de gevangenen.

Geurt hoorde op – plotseling vol scherpe aandacht. Want de vent sprak Hollands! Want de stem . . . De stem klonk bekend; klonk vertrouwd! Dat moest . . . Geurt twijfelde – hij kon, hij wilde niet geloven. Maar zijn twijfel moest hij laten varen, de onwil om te geloven kon hij niet vast houden. Want niet alleen de stem herkende hij – óók het gelaat!

Joost stond voor hem; Joost, zijn verloren broer!

Joost, die nu in naam van de rover-kapitein vertelde, dat ze zouden worden opgesloten in het ruim; dat ze naar Algiers zouden worden gebracht en dat ze dáár – ze konden er onder de vaart al vast over

denken – voor de keus zouden worden gesteld: dienstnemen op een Algerijns schip of slaaf worden . . .

„Slaaf worden is het ellendigste, wat een vrij man overkomen kan! Dienstnemen aan boord van de Algerijnse schepen belooft vrijheid en buit. Een leven vol avonturen en . . .”

„. . . schurkenstreken, waarvoor een eerlijk Hollander zich schaamt!” schreeuwde Pieter Reyling plotseling.

Joost keek naar de man die schreeuwde – wilde hem toesnauwen zijn mond te houden. Maar de woorden bestierven hem op de lippen: náást die man . . .

Met een schok herkende de zeerover zijn broer. Zijn broer, die riep: „Ja, schurkenstreken! Je moest je schamen, Joost!”

Het noemen van de naam gaf even opschudding onder de gevangenen: kende Geurt Casteleyn die Hollandse overloper? En hoe?

De kerel scheen dat niet prettig te vinden: hij maakte tenminste gauw een eind aan zijn toespraak. Een man moest weten, wat hij deed, beweerde hij nog. Je moest niet te gauw veroordelen, wat je niet kende. In elk geval: de gevangenen konden nu vast eens nadenken over wat ze doen zouden.

Hij deed een stap terug – zei weer iets in de vreemde taal tegen zijn kapitein. Die gaf een kort bevel – de gevangenen werden weggebracht . . .

„Ken jij die rover?” vroeg Pieter Reyling, toen ze in het ruim waren opgesloten. Hij zat naast Geurt op de planken – in de donkerte konden ze elkaar niet meer dan vaag zien.

Geurt antwoordde niet dadelijk. Het was moeilijk, te zeggen dat het je eigen broer was, die als een gemene zeeschuimer had mee gedaan om het schip te stelen en de bemanning gevangen te nemen. Maar toen Pieter de vraag herhaalde, vertelde Geurt.

„Da's kwaad, jong,” zei Reyling meewarig. „Da's kwaad. Voor jou – en voor je moeder! Een zoon zo te verliezen is nog erger dan wanneer-ie over boord slaat!”

„Het is voor Joost ook erg,” mompelde Geurt.

Joost zelf scheen het niét erg te vinden; want hij kwam – was het

de volgende dag? in het donkere ruim wisten de mannen van uur noch tijd! – met een paar anderen de gevangenen hun karig eten brengen. Hij zocht onder die gevangenen zijn broer – begon een gesprek. Dat het verstandig wezen zou, te doen als hij gedaan had. Kans om te ontsnappen kreeg je niet, als je eenmaal in handen van de Algerijnen gevallen was. Daar kon hij van meepraten! En beter een goed schip onder je voeten en de wijde zee om je heen, beter avontuur en buit, dan slaaf ergens aan de Noord-Afrikaanse kust of op de roeibank van een galei.

„Zo denkt iedereen er niet over,” zei Pieter Reyling, die het gesprek aanhoorde.

„Hou jij je er buiten,” snauwde Joost. „Ieder moet voor zich zelf besluiten. En als Geurt verstandig is . . .”

„Als moeder . . .” begon Geurt – Hij kreeg de gelegenheid niet zijn zin af te maken, want zijn broer stond bruusk op.

„Ik heb nu niet verder tijd,” zei hij. „Ze zijn klaar met het uitdelen van eten en ik moet mee naar dek. Als ik alleen achter bleef . . .” Hij klom achter zijn makkers aan de trap op, die naar dek voerde. Een ogenblik later sloeg het valluik dicht en was er in het ruim weer de donkerte.

„Hij doet, alsof dat roversleven hem bevalt,” zei Pieter.

Geurt scheen de opmerking niet te horen – Geurt gaf op de opmerking geen antwoord. Zijn gedachten waren op iets heel anders gericht: „Hij heeft helemaal niet naar thuis gevraagd.”

Zou Joost niet meer om thuis geven?

Joost kwam niet meer bij zijn broer terug: de keren dat er eten werd gebracht was hij niet onder de brengers. Kwam dat, omdat hij niet komen kòn, of niet komen wilde? Geurt vond op deze vragen geen antwoord – en Pieter evenmin. Trouwens: een andere vraag hield hem, hield de makkers veel meer bezig. De vraag, wat ze antwoorden zouden, wanneer ze straks in Algiers voor de keus zouden worden gesteld. Voor de moeilijke keus.

Er waren er onder de makkers, wie de slavernij zo afschrikte, wie het leven onder de zeerovers zo lokte, dat ze al half besloten waren dienst te nemen. Er waren anderen – de meesten! – die zich vast voornamen, dienstnemen te weigeren, er mocht dan van komen wat wilde. En dezen probeerden hun weifelende maats te overtuigen, dat een roversleven

voor een eerlijk zeeman niet te aanvaarden was. Vechten tegen eigen landslui . . . ! Leven van moord en diefstal! Misschien zou je dan nog gedwongen worden, om Mohammedaan te worden bovendien!

Aan dat laatste had Geurt nog niet eens gedacht – toen één van de makkers er over begon, had hij zich met schrik afgevraagd, of Joost mogelijk . . . Die overlegging sprak hij echter niet uit – zelfs niet tegen Pieter Reyling.

En toen bereikte de galei de haven van Algiers. De mannen in het ruim merkten het: het water stroomde langzamer langs de scheepswand; aan dek waren geluiden, waaruit op te maken viel dat de riemen werden gestreken, dat meertouwen werden overgegooid, dat ankers werden uitgebracht . . . Nu lag het schip stil – nu schoven de loopplanken naar de wal.

In spanning wachtten de mannen: aan hun verblijf in het donkere ruim zou een einde komen; door de stad zouden ze gevoerd worden naar . . . Ja, naar waar? Naar wie?

Aan hun verblijf in het ruim kwam een einde: het vulluik werd opgelicht en ze werden naar dek gebracht.

Door de stad werden ze gevoerd: onder gewapend geleide en gevolgd door een joelende menigte. Door een scheldende menigte. Door een menigte, die met stenen en straatvuil naar hen smeed!

Dat laatste was spoedig afgelopen: één van de begeleidende rovers keerde zich nijdig naar de mannen en jongens, die wierpen. – snauwde hun enkele woorden toe. Toen hield het gooien op – maar het joelen en schelden bleef.

De weg leidde omhoog, door smalle straten met aan weerszijden witte huizen. Naar het paleis van de dey: ze werden voor de beheerser van Algiers geleid, die kostbaar gekleed aan het eind van de zaal op een divan zat. Een tolk stond naast hem – gelukkig Joost niet, zag Geurt. En in naam van zijn meester stelde die tolk de vraag, die de mannen geweten hadden, dat komen zou. De vraag: rover of slaaf.

Wie kozen voor dienst op de Algerijnse schepen werden naar die schepen gebracht – „vrije” mannen onder nieuwe makkers; wie weigerden zich tot het rovershandwerk te verlagen werden weggevoerd naar de gevangenis. Een somber, grauw gebouw, met zwaar-getraliede vensters in de hoge muur. Daar binnen vonden ze een menigte nauwe, vuile

slaapplaatsen – de slaapplaatsen van de slaven, die overdag in huis of op de akkers moesten arbeiden, en 's nachts hier werden opgeborgen. Nog waren ze van hun werk niet teruggekeerd – het was daarvoor te vroeg op de dag. De nieuw-aangekomenen moesten op die terugkeer wachten, eer ze voor zichzelf op een plekje konden beslag leggen. Ze kropen bij elkaar in één van de hoeken – wachtten . . .

Langzaam kroop de tijd.

Daar ging opnieuw de deur open – een man kwam binnen en keek zoekend rond. Dan liep hij op de Hollanders toe. Geurt zag hem komen – Geurt herkende hem: Joost!

„Zo, dus jij bent liever slaaf dan zeeman,” begon Joost, zodra hij zijn broer had ontdekt.

Die keek op. „Nee,” zei hij. „Liever slaaf dan rover.”

De ander lachte. Rover! Zo erg was dat niet! Je was zeeman – en of je dan voer op een schip van de heren Staten of op een schip van de dey!

„Zo denken wij er niet over,” zei Pieter Reyling, en Geurt: „Als moeder wist, hoe jij hier leefde . . .”

Joost haalde de schouders op – scheen het toch beter te vinden, het gesprek niet in deze richting voort te zetten.

„Je hebt zelf gekozen – je moet het zelf weten. Misschien verander je nog wel van gedachten.”

„Nooit.”

Weer schokschouderde Joost. Dan – veranderend van onderwerp – vroeg hij: „Hoe was het met moeder, toen je uit Amsterdam ging? En hoe lang is dat geleden?”

Toen vertelde Geurt – en zijn broer luisterde zwijgend.

Ook de anderen luisterden – tot Geurt zweeg.

„Dan ga ik nu,” zei Joost, terwijl hij opstond. Maar de stem van Pieter Reyling hield hem terug.

„Jij hebt anders gekozen dan wij,” zei die, „en naar jij zegt, moet ieder dat voor zich zelf weten. Daar denk ik anders over – wat een man doet, moet hij niet alleen zelf weten, maar dat moet God óók weten. Dat wéét God ook.” Hij wachtte even – dan stelde hij plotseling op de man af de vraag: „Toen jij onder die Algerijnen dienst nam, ben je toen ook Mohammedaan geworden?”

Getroffen zag Joost hem aan: op die vraag was hij niet verdacht ge-

weest. Hij aarzelde met zijn antwoord – een aarzelend, die het antwoord raden deed.

„Nu,” drong Reyling aan.

Weer die schouderchok – die onverschillige schouderchok.

„Och, wat geeft dat nou. Als je zegt, dat je Mohammedaan wordt en als je doet of je Mohammedaan bent, heb je een heel wat makkelijker leven hier. En je hoeft niet altijd te menen wat je zegt?”

„Dan ben je een huichelaar,” viel Geurt uit.

„Erger dan een huichelaar,” zei Pieter. „Want” – en hij zag Joost recht in het gezicht – „dat zul jij je nog wel herinneren: „Zo wie Mij verloochenen zal voor de mensen, die zal Ik verloochenen voor Mijn Vader, Die in de hemelen is.” En als je Mohammedaan geworden bent, dan heb jij de Here Jezus verloochend.”

„Met jouw praatjes heb ik niets te maken,” grauwe Joost. Hij was nijdig.

„Dit zijn mijn praatjes niet,” gaf Reyling terug. „Dat weet jij best. En dat het mijn praatjes niet zijn, maakt voor jou de zaak heel erg.”

„Wacht maar eens – over een paar weken zul je wel anders praten. Dan zul je wel gemerkt hebben, hoe erg de zaak voor jou zelf is!”

Joost keerde zich om – liep met driftige passen naar de deur, rukte die open en stapte naar buiten. Met een slag viel de deur dicht.

In de zonnige straat stond de broer van Geurt een ogenblik stil – toen sloeg hij de weg in naar de haven. Zijn makkers wilde hij zoeken, zijn makkers van de roof-galei. Praten en lachen, drinken en dobbelen wilde hij met hen – om te vergeten, wat die oude matroos, die oude landsman-van-hem had gezegd. Om te vergeten dat woord: „Wie Mij verloochenen zal . . .”

Het werd voor Geurt een hard leven. Hij was als slaaf toegewezen aan één van de Algerijnse rover-kapiteins, die een eind buiten de stad een soort landgoed bezat: een groot, wit huis, omgeven door tuinen en landerijen. Daar werkten zijn slaven. 's Morgens werden ze er heen gedreven van uit hun sombere gevangenis; de hele dag zwoegden ze in de brandende zon onder een paar opzichters, die niets door de vingers zagen en dadelijk met de zweep klaar stonden om een slaaf, die een ogenblik rustte, weer aan te jagen: als de avond viel ging de afgebeulde troep terug naar het

grauwe gebouw met de tralie-vensters. Zó doodop waren de ongelukkigen meestal, dat ze haast te vermoeid waren om de sobere gevangenis-kost te eten – en na het eten zochten ze uitgeput en met pijnlijke spieren hun slaapplaatsen op . . .

Zo rijden zich dagen aan dagen in het kleurloze en uitzichtloze leven der beklagenswaardige gevangenen. Werkdieren waren ze, meer niet. „Christen-honden,” zoals de onbarmhartige drijvers hen scholden.

Christen-honden . . . Het pijnde, dat scheldwoord – fel als de striemende zweepsag, die vaak neer kwam op hun ontblote ruggen. Toch . . . als hij een ogenblik over dat woord nadacht, lag er ook troost en steun in voor Geurt. Niet in het minachtende „honden”; maar in dat „Christen”.

Christen werd hij gescholden; Christen was hij. Een jongen, die zijn leven aan Christus had toevertrouwd; die van zijn geloof in Christus belijdenis had gedaan – in het vaderland nog, in Amsterdam. Een jongen, die de Here Jezus liefhad en wist, dat in de grootste nood en de diepste ellende de Here Jezus hem sterkte en nabij bleef; die die nood en die ellende in het gebed aan zijn Heiland mocht uitzeggen; die van die Heiland de kracht ontving om zijn harde lot te dragen.

Het scheen voor Joost een leven van vrijheid en vreugde. Ongebonden vrijheid, die hij misbruikte om met de roofschepen uit te varen en buit te behalen; wilde vreugde die hij scheen te vinden te midden van zijn woeste makkers, als ze hun buit verdobbelden en verdronken; als ze hun ruwe feesten vierden, en brasten en bralden, snoevend op hun heldendaden. En toch . . .

Het weerzien met Geurt had hem dieper getroffen dan hij weten wilde: de keuze, de trouw van Geurt had hem meer aangegrepen dan hij bekennen wilde; de woorden van Pieter Reyling hadden hem onrustiger gemaakt, dan hij wilde doen blijken. Soms voelde hij diep in zijn hart: het was waar: het roversleven was voor een eerlijk zezeman verachtelijk; de heldendaden, waarop hij en zijn makkers pochten, waren schurkenstreken. En . . . dat woord over het verloochenen van de Here Jezus was van een angst-aanjagende ernst.

Hij probeerde dat alles telkens en telkens weer te vergeten – maar gedurig kwamen die verontrustende gedachten terug.

Soms zocht hij Geurt op: bracht hem wat eten, wat vruchten, die een welkome aanvulling waren op het karige slavenrantsoen. Dan praatte hij met zijn broer; over thuis een enkele maal; over het leven aan boord van de galei. Het was, alsof hij Geurt wilde overhalen tóch nog dienst te nemen; alsof een mogelijk dienstnemen van Geurt zijn eigen roversleven minder verkeerd, minder verachtelijk zou doen schijnen. O! zulke dingen zei hij niet; zulke dingen durfde hij zichzelf nauwelijks te bekennen; maar toch . . .

Zijn verhalen hadden de uitwerking niet, die hij er eigenlijk van hoopte. Geurt luisterde er naar, doch Geurt verweerde er zich tegen. Zei telkens en telkens, dat het verkeerd was, zoals Joost had gekozen en zoals Joost leefde; dat moeder er zeker groot verdriet van hebben zou, als ze het wist.

„En als ze wist, dat jij slaaf bent hier? Als ik ook slaaf was geworden?” vroeg Joost.

„Een zoon zó te verliezen is nog erger, dan wanneer-ie over boord slaat,” gaf Geurt ten antwoord – dezelfde woorden, die Pieter Reyling eens had gezegd.

Nee, Joost schoot met zijn verhalen weinig op.

Maar als hij gewéten had . . .

Geweten had, hoe die verhalen Geurt toch vaak aan het wankelen brachten. Als de jongen vermoeid en vol pijn 's avonds in de duisternis van het slavenverblijf alleen lag op zijn stro en de slaap niet vinden kon. Als hij dan dacht aan de harde dag, die hij achter de rug had; de dag waarop hij in de moordende hitte zijn zware arbeid haast onafgebroken had moeten verrichten. Als hij zich dan de verhalen van Joost herinnerde – de verhalen van varen en buit maken; van vreugde, ongebonden vreugde in vrijheid. Dan kon soms een ogenblik zijn voornemen wankelen om trouw te blijven aan zijn Heiland en aan Gods geboden; dan kon de verlokking om te doen als Joost dikwijls zeer sterk worden.

Doch dan hield Geurt zich voor, dat het leven van Joost niet zo vol vreugde kon zijn als deze beweerde; dat de vrijheid van Joost niet zo vrij kon wezen, als deze wilde doen voorkomen. Maar dat die vreugde moest doen vergeten het verachtelijke, het verkeerde van zijn leven; maar dat die vrijheid Joost gebonden hield aan zijn bevelhebbers en zijn makkers, die hem ongetwijfeld wanneer hij zich van hen wilde

losmaken met geweld zouden weerhouden. En dan zocht Geurt steun en sterkte in het gebed.

Een enkele maal sprak Geurt met Pieter Reyling over zijn broer. Vertelde hem van de verhalen, die Joost altijd deed. De oudere man luisterde zwijgend – bleef een ogenblik zwijgen, toen Geurt met vertellen ophield. Dan zei hij bedachtzaam en tastend: „Ik geloof, dat Joost met zijn verhalen een bedoeling heeft.”

„Hoe zo?” vroeg Geurt, al wist hij op hetzelfde ogenblik welk antwoord er komen ging. Dat verwachte antwoord kwam.

„Als ik het goed zie, wil je broer je toch nog overhalen om te doen als hij.”

De jongen boog het hoofd. Reyling zag dat – begreep, wat dat beduiden kon.

„En af en toe wordt het je moeilijk, om te blijven volhouden. Om niet te zeggen, dat je dienstnemen wilt op de roverschepen.”

„Soms wel,” bekende Geurt.

„Jongen,” en de stem van de oude zeeman werd warm en indringend, „laat je nooit overhalen om iets te doen, waarvan je weet dat het niet mag. Roven en stelen gaan in tegen Gods geboden, dat weet je. En als je bij die Algerijnen vaart, dan kom je er vandaag of morgen óók toe, Mohammedaan te worden.”

„Nooit,” zei Geurt fel. „Mohammedaan worden nooit.”

„Dat geloof ik van je, nu je het zo beslist zegt. Jij zult, bedoel je, de Here Jezus nooit verloochenen voor Mohammed.”

„Nee,” bevestigde Geurt nog eens.

„Maar je moet bedenken, dat je Hem niet alleen verloochent, wanneer je Mohammedaan worden zou. Als je willens en wetens Zijn geboden overtreedt, dan verloochent je Hem met de daad. En je weet, wat Hijzelf over verloochenen gezegd heeft.”

„Het is zo moeilijk,” mompelde Geurt.

„Dat is het,” gaf de ander toe. „Dat ondervind ik zelf ook. Maar zó moeilijk kunnen we het nooit hebben, of wanneer wij om Gods hulp en genade bidden, dan schenkt Hij ons die. Doe dat, jongen. Blijf dat doen.”

„Dat zal ik,” zei Geurt.

December naderde. De maand van het Kerstfeest. Dat zou dit jaar geen kerkdienst meebrengen; geen lezen van het bekende kerstevangelie in de huiskamer, als buiten het duister begon te vallen en het gelige licht van kaarsen de kamer gezellig maakte. Het zou – uiterlijk – een dag zijn als andere dagen. Een dag van slavenleven en slavenwerk. Maar de herdenking van het Kerstfeest, de herdenking van Christus' komst in de wereld, die kon niemand je ontnemen.

Een dag of wat voor Kerst kwam Joost op een avond in de gevangenis. Hij bracht wat vruchten; hij bleef wat praten. Oppervlakkig gepraat over zijn laatste tocht op zee.

„Wanneer vaar je weer uit?” vroeg Geurt, toen Joost een ogenblik zijn verhaal onderbrak.

„Weet ik niet – met een dag of wat.”

„Ben je met Kerstfeest aan wal?”

Joost keek op: wat bedoelde zijn broer met die vraag? Hij hoefde niet lang te wachten om die bedoeling te weten.

„Dan zou ik het prettig vinden, als je met kerstavond ook kwam,” zei Geurt.

„Hoe zo?”

„Dan zal Pieter Reyling voor een stuk of wat van ons van het Kerstfeest vertellen. We kunnen hier niet naar de kerk, maar we willen toch met elkaar over die dingen spreken. Kom je?”

Joost haalde de schouders op. „Ik zal wel eens zien,” maakte hij zich van een beslissend antwoord af – en hij stond op om heen te gaan.

„Wie weet . . .”

Maar Joost wist. Wist, dat hij op kerstavond zijn broer en diens makkers niet zou opzoeken. Dat hij op kerstavond niet zou komen luisteren, als er over het kerstgebeuren zou worden gesproken. Hij wilde niet – hij durfde niet.

En in het vreemde land beleefden de beide broers een vreemde kerstavond. De één, de „vrije” man, de rover, bracht die avond door onder zijn Mohammedaanse makkers; was die avond de luidruchtigste onder zijn luidruchtigen; sprak die avond geen woord over Christus en Diens geboorte. Maar toch . . . het feit van die geboorte was geen ogenblik uit zijn gedachten. Zijn gedachten, die hem onrustig maakten, die hem beangstigden.

De ander, de gevangene, de slaaf, bracht die avond door met enkelen van zijn makkers, gevangenen, slaven als hij. In de donkere schemer van hun somber verblijf luisterden ze naar het verhaal van des Heilands komst; spraken ze met elkaar over des Heilands liefde; over de verlossing van zonde en schuld, door die Heiland aangebracht; over de eeuwige vrijheid en heerlijkheid, die die Heiland hun schonk. En in het hart van Geurt, van de slaaf, woonde groter vrede dan in het hart van Joost, die zijn vrijheid had menen te kopen door de Heiland te verloochenen.

Maanden verliepen. Maanden, die geen verandering brachten in het trieste lot van de beklagenswaardige slaven. Maanden, waarin door het zware werk die slaven al meer uitgeput werden. Zo uitgeput werden, dat enkelen van hen zich niet meer naar hun werk konden slepen; dat enkelen van hen stierven... De hoop op bevrijding, die ondanks alles toch in de harten der gevangenen had geleefd, begon te verzwakken, verdween.

En toen... Ze hadden het schip op de rede zien liggen: een schipvan-oorloge, met de Statenvlag in top.

En... wie had het eerst het gerucht verteld; wie had het eerst het gerucht gehoord?

Er werd gemompeld over onderhandelingen, die de Staatse kapitein met de dey van Algiers voerde. Onderhandelingen over een tractaat; over het loskopen van Christenslaven... De hoop herleefde weer — maar niemand kon met zekerheid zeggen, dat die hoop gegrond was. En als zo-lang-nu-al volgde de ene arbeidsdag op de andere; als zo-lang-nu-al zwoegden de mannen en knalden de zweepen.

Niet alleen in het slavenverblijf werd over de bedoelingen van de Staatse kapitein gesproken — ook onder de bemanningen der roofgaleien. En die wisten er meer van dan de stakkers, over wier lot werd onderhandeld. Joost wist er meer van. Hij wist, dat de Hollandse scheepsbevelhebber de dey een aanbod had gedaan omtrent het vrijkopen van enkele tientallen Hollanders. Niet alle Hollanders zouden vrij worden — de dey eiste te hoge losprijen, dan dat die voor allen kon worden voldaan.

Toen streed Joost zijn strijd. Een strijd, die hij al lang in zijn binnenste voelde, maar die nu tot een beslissing komen moest. Die tot een beslissing kwam. Op een avond wist Joost met een kleine roeiboort buiten

de haven te komen; zette hij koers naar het Staatse schip. Hij klauterde aan boord; vroeg naar de gezagvoerder. Hij werd in de kajuit gebracht. De kapitein keek hem scherp aan, zodra hij te spreken begon. Een Hollander, die onder de Algerijnen diende! Maar toen Joost hem vertelde, wat het doel van zijn komst was, werd de blik van de ander vriendelijker. Joost bracht geld – en hij zette een zakje met goudstukken op de tafel, waarachter de scheepsbevelhebber zat. Voor dat geld moest een Christenslaaf worden vrijgekocht: Geurt Casteleyn, van Amsterdam. Of sinjeur die man wilde loskopen.

„Waarom die man? Waarom geen ander?”

Even aarzelde Joost: dan vermande hij zich en vertelde. Geurt Casteleyn was zijn broer; hij zelf was ook een Amsterdammer.

„En je dient bij die zeeschuimers?” De vraag klonk scherp, klonk verwijtend. Het bloed vloog Joost naar het hoofd.

„Nog wel,” zei hij. „Maar ik wil dat niet langer. Ik wil terug naar mijn vaderland – weer een eerlijk zeeman worden.”

„Zo.” Het korte woord was als een uitnodiging om verder te spreken.

„Ik weet, dat kerels als ik, wanneer ze in Staatse handen vallen, gestraft worden. Maar – maar wanneer u me zou willen beloven, bij de heren Staten pardon voor me te verwerven . . .” En vragend keek hij de ander aan. „Ik kom vrijwillig en ik word niet in een gevecht gegrepen.”

„Dat is zo,” en de kapitein knikte als bevestigde hij daarmede Joosts woorden. Dan zei hij bedachtzaam: „Ik wil wel mijn best doen om pardon voor je te krijgen, maar vast en zeker beloven dat het lukt kan ik niet.”

„Er zijn er toch méér, die pardon hebben gekregen,” zei Joost. En aan zijn toon was niet duidelijk te horen of hij een vraag stelde, dan wel een hoop gevend feit in herinnering bracht.

„Dat zijn er. Ik denk ook wel, dat het lukken zal. Maar als het niët lukt . . .”

„Dat waag ik er op, sinjeur. Ik móet van dat roversleven af.”

De kapitein vroeg niet waarom: hij begreep, dat het de zeeman voor hem zware strijd had gekost die beslissing te nemen.

„Wanneer dros je van je schip?” vroeg hij.

Even aarzelde Joost – dan: „Ik ben nu hier; als u het goed vindt, wou ik blijven en met u thuis varen.” De ander lachte: „Da’s kort en kloek

beraad, jonge man. Maar goed: je vaart met me thuis. En met je broer, hopen we."

Hij reikte Joost de hand.

„De bootsman zal je aan het werk zetten; je hoort dan bij mijn bemanning. Maar zorg, dat je niet te zien bent, als er soms Algerijnse onderhandelaars aan boord komen. Ik wil liefst geen moeilijkheden."

„Ik zal uit hun vaarwater blijven, kapitein. En . . . en . . . ik dank u al vast heel hartelijk."

„Al goed. Zoek de bootsman maar op en zeg hem, wie je bent en wat je wilt."

Joost deed dat.

Het werden dagen van gespannen wachten voor hem. Zou de loskoping van de slaven doorgaan? Zou Geurt vrij komen? Zou de kapitein pardon voor hem kunnen verwerven?

Over dat laatste zat Joost het minst in: dat zou zeker lukken, vertrouwde hij. Maar die onderhandelingen . . . Soms hoorde hij, dat het scheen of ze zouden mislukken. Dan weer werd er verteld, dat een overeenkomst zo goed als zeker bereikt was en dat er wel vijftig, zestig slaven zouden vrij komen. Als hij gedurfd had zou hij wel iedere maal, dat hij de schipper zag, hebben willen vragen hoe het er mee stond, en of er nieuws was van Geurt. Maar dat kon je niet doen: een matroos mocht maar niet ieder ogenblik de kapitien aanklampen. En zeker niet een matroos, die uit gunst aan boord was en nog op de gunst van gratie wachten moest.

Weer waren Algerijnse onderhandelaars aan boord. Toen Joost hun boot had zien aankomen, was hij ogenblikkelijk in het vooronder verdwenen. Er mocht eens een roverkapitein bij wezen, die hem herkende!

Dit keer bleven ze niet bijster lang – al gauw hoorde hij, dat ze vertrokken. En even later kwam de bootsman hem roepen: hij kon met zijn werk aan dek veilig verder gaan. Aan dek stond de schipper. Toen deze Joost zag wenkte hij hem. „De zaak is beklonken, Casteleyn," zei hij. „Je broer is losgekocht."

Joost had dagen lang op die mededeling gehoopt; Joost had die mededeling dagen lang verwacht: nu ze kwam, overrompelde ze hem toch;

maakte ze hem een ogenblik sprakeloos. Met wijd-open ogen keek hij de man aan, die hem die mededeling deed; die de loskoping had bewerkt.

„En?” vroeg de kapitein, glimlachend om het blij-verbaasde gezicht van de jongeman.

„God dank,” zei Joost. Hij hóorde het zichzelf zeggen. Voegde er dan haastig achter: „En u óók bedankt, sinjeur!”

Toen de schipper van hem was weggegaan en hij weer met zijn werk bezig was, dacht Joost aan wat hij zichzelf had horen zeggen. „God dank.”

Had hij dat gemeend? Kòn hij, mòcht hij dat nog menen? Hij, de man die om het slavenleven te ontgaan, zeerover en Mohammedaan geworden was? Hij trachtte die gedachte van zich af te schudden: Geurt kwam vrij doordat hñ, Joost, geld had gegeven voor de losprijs en doordat de kapitein voor Geurt zijn best had gedaan, hield hij zich voor. Joost voelde uitstekend goed, hoe Geurt-zelf spreken zou over zijn bevrijding; hoe moeder over die bevrijding zou denken: Geurt, die trouw gebleven was; moeder, die zeker altijd voor haar jongens gebeden had . . .

Eén van de andere matrozen kwam naar hem toe: „Help eens even, Casteleyn. Er is een karweitje in het vooronder te doen.” De woorden en het werk haalden Joost uit zijn overleggingen; beletten hem die te vervolgen.

Maar toen hij 's avonds in zijn kooi lag . . .

Toen kwamen de gedachten over wat hij die middag had gehoord, over wat hij die middag bij zichzelf had overlegd, terug. Ze lieten zich niet wegduwen: de gedachten aan de redding van Geurt; de gedachten aan zijn eigen ondankbaarheid, toen hij in die redding Gods hulp niet zien, niet erkennen wou. Omdat hij uit Gods hand geen zegen waagde te ontvangen; hij, die Christus had verloochend voor de mensen . . . Nu, in de duisternis van het nauwe scheepsverblijf, zag hij de verschrikkelijkheid van zijn verloochening, en het werd voor hem een benauwende nacht vol zondebesef en bitter berouw.

De volgende dag al werden de vrijgekochte Christen-slaven aan boord van het Staatse schip gebracht. Een groot deel van de bemanning stond

bij de verschansing om de afgesloofde kerels aan boord te helpen en welkom te heten. Joost had zich tot vlak bij de valreep weten te dringen, en man na man die naar boven klom keek hij onderzoekend aan. Daar had je die oude makker van Geurt, die Pieter Reyling. En vlak achter hem . . .

„Geurt!” schreeuwde Joost, en de geroepene keek op – zijn gezicht plotseling fel verwonderd. Hoe kwam Joost hier? Joost, die toch dienst genomen had onder de Algerijnen? Joost, van wie het hem zo zwaar vallen zou aan moeder te vertellen, dat en hoe hij hem ontmoet had?

„Jij?” vroeg hij verwonderd, zodra hij naast zijn broer aan dek stond.

„Ja, ik,” antwoordde Joost – en hij nam zijn broer bij de arm en leidde hem naar het achterdek. Zocht daar een rustig plekje: er was zo veel te vertellen!

Nog hadden de beide broers hun wederzijdse mededelingen niet beëindigd, toen Pieter Reyling er aankwam. Hij aarzelde even, toen hij beiden in druk gesprek zag, maar Joost wenkte hem.

„Je mag best horen, wat we samen bespreken,” zei hij. „Je hebt wel meer van ons gehoord.”

„Dat heb ik,” knikte de oude matroos. „En eerlijk gezegd verwonderde het me buitengewoon, toen ik jou hier aan boord zag. En daarom, zie je . . .”

„. . . en daarom kom je eens kijken en horen,” zei Joost. „Ik ben hier al een dag of wat – ik kon het bij de Algerijnen niet meer uithouden en de kapitein zal proberen, pardon voor me te krijgen.”

„Dat lukt hem vast,” beweerde Pieter. Hij keek Joost onderzoekend aan: „En dan ben je klaar zeker?” vroeg hij.

Joost hoorde, dat in die vraag een bijzondere bedoeling lag. Joost begreep die bedoeling. Hij schudde het hoofd: „Klaar?” herhaalde hij dat woord vragend. „Als ik het pardon van de Heren Staten heb, meen je?”

Reyling knikte toestemmend.

Even wachtte Joost; dan zei hij: „Nee, dan ben ik nog niet klaar, dat voel ik wel. Want zie je: dan heb ik wel pardon voor mijn varen onder de roversvlag, maar nog geen vergeving . . .” Hij beëindigde zijn zin niet. Dat hoefde ook niet: Geurt en Pieter begrepen hem toch wel.

„Nog geen vergeving voor je verloochening van de Heiland, wil je

zeggen," zei Pieter. „Maar kerel – ik heb je indertijd gezegd, hoe verkeerd en hoe zondig dat van je was; nu wil ik je ook zeggen, dat er geen zonde zó groot is, of voor wie oprecht berouw heeft is er vergeving. Je weet toch wel van Petrus. Die geschiedenis heb je vroeger in het vaderland natuurlijk vaak genoeg gehoord. Hij had de Heiland ook verloochend – maar toen Petrus met berouw tot Hem terugkeerde, was er vergeving. En die is er ook voor jou. Christus is gekomen om zondaars zalig te maken – en als jij nu weet en erkent, dat jij een zondaar bent . . .”

Joost zweeg; Joost knikte.

„Belijd je zonden dan in je gebed, en dan mag je, dan móet je geloven, dat wie zijn zonden belijdt en laat, in genade door God zal worden aangenomen.”

Niet lang meer lag het Staatse schip op de Algerijnse rede. Een overeenkomst was tot stand gekomen; tientallen slaven waren bevrijd – en half November werden de ankers gelicht, de zeilen gehesen en werd koers gezet naar het vaderland.

Toen dat vaderland bereikt was . . . Toen het schip in de haven van Amsterdam voor anker ging, kwam al gauw een lid van de Admiraliteit aan boord, om van de kapitein te vernemen, hoe de vaart geweest, hoe de tocht verlopen was. De twee bleven een poos lang in de kajuit – en toen ze naar buiten kwamen en de kapitein zijn gast naar de valreep geleidde, passeerden ze Joost, die aan dek stond.

„Dat is de man, van wie ik u sprak,” wendde de schipper zich tot het lid van de Admiraliteit, terwijl hij op Joost wees.

„Zo,” zei die en tegelijk wenkte hij Joost.

„Onder de Algerijnen gevaren?” vroeg hij scherp.

Joost voelde, hoe hem het bloed naar de wangen vloog.

„Jawel, edele heer,” antwoordde hij bedremmeld.

„Zo. En je hebt je vrijwillig hier aan boord gemeld?”

„Jawel, edele heer.”

„En nu wil je pardon verzoeken?”

„De kapitein zou een goed woordje voor me doen,” mompelde Joost.

„Dat heeft de kapitein gedaan. En . . . ik denk, dat die zaak wel in orde komt. Waar ben je vandaan?”

„Hier uit Amsterdam, edele heer.”

„Nu, ga dan maar rustig naar huis. Je zaak komt wel in orde.”
„Ik dank de heren wel hartelijk,” zei Joost blij. En toen haastte hij zich om Geurt te zoeken en die het nieuws te vertellen . . .

Getweeën liepen de broers door de bekende Amsterdamse straten; getweeën kwamen ze bij de straat, waar moeder woonde.

„Ga jij maar vooruit,” zei Joost. Maar daar wilde Geurt niet van weten. Samen zouden ze thuis komen: moeder had immers voor hen allebei gebeden! Moeder wachtte immers op hen allebei!

En toen ze de deur van het huisje binnentraden . . .

„De jongens, moeder!” riep één van de zussen, en haastig kwam moeder Casteleyn de woonkamer uit. Haar jongens! Overstelpst van blijdschap zag ze hen; omhelsde ze hen; voerde ze hen in de kamer . . .

En daar kwamen de verhalen. De verhalen van de doorgestane gevaren; van het geleden leed – van Joosts varen onder de Algerijnsche vlag 66k . . .

Moeder luisterde met betraande ogen, toen ze over het slavenleven hoorde; moeder schudde droevig het hoofd, toen ze van Joosts verkeerde keuze vernam.

„Maar ik heb dat roversleven verlaten, moeder; en ik krijg van de Heren Staten pardon. En ik ben thuis.”

„Gelukkig!” zei moeder dankbaar. „Jarenlang heb ik voor jou en voor Geurt gebeden; gevraagd om jullie veilige thuiskomst. En nu zijn die gebeden verhoord. Maar dat je dat hebt kunnen doen, Joost . . .” En ze schudde het hoofd.

„Het was heel erg, moeder, dat weet ik nu,” erkende de jonge man. „Ik heb er met Geurt en Pieter op de thuisvaart vaak over gesproken; ik had er al lang geen rust meer bij. In Algiers al niet.” En zich tot zijn broer kerend: „Weet jij nog van Kerstfeest, Geurt?”

Die knikte. Zeker, dat wist hij nog. En ze vertelden moeder van hun vreemde Kerstfeest in het vreemde land, toen de één dat feest vierde in de gevangenis, met zijn gevangen makkers en ze elkaar troostten met de herinnering aan de komst van de Verlosser; toen de ander het feest had willen vergeten met zijn wilde makkers in luidruchtige vreugde . . .

Moeder luisterde – tot hun stemmen zwegen en de stilte hing in de kleine woonkamer. Dan, na enkele ogenblikken zei ze: „Straks is het

weer Kerstfeest. En dan zullen we het sámen vieren; dan kunnen we het echt vieren. Dan mogen we herdenken, niet alleen dat dè Heiland kwam, maar dat ònze Heiland kwam. De Here Jezus, Die voor òns – voor jou Joost en Geurt en mij gekomen is. Die de schuld van onze zonden kwam dragen en verzoenen.”

„Dat wordt een goed, een heerlijk Kerstfeest,” zei Joost.

„Dat we dankbaar vieren zullen, zo God wil,” zei zijn moeder ontroerd.

MARIAN VAN BERGEN

KERSTFEEST – OOK VOOR GERT-JAN

Op de smalle dijk langs de Poldervaart loopt Gert-Jan uit de woon-schuit met een zak op de rug. Af en toe kijkt hij even naar de donkere wolken en mompelt: „Als we het vanmiddag maar droog houden! Vanavond mag het voor mijn part pijpenregen. Maar nu kan ik geen nattigheid gebruiken.”

Bij een kruispunt blijft hij een ogenblik staan. Welke weg zal hij nemen? Ginds liggen drie boerderijen, vlak naast elkaar. Wel loopt het pad verder dood en moet hij straks het hele eind terug, maar – dan heeft hij ook drie vliegen in één klap. Wie weet, misschien hebben ze allemaal wat te repareren. Dat zou een bof zijn.

De jongen denkt niet verder na. Fluitend stevent hij op de eerste boerderij af. Ze moeten toch een beurt hebben; is het vandaag niet, dan morgen.

Groot is hij niet voor zijn dertien jaren, deze Gert-Jan. Daarbij komt dat z'n ene been korter is dan het andere. De jongens in het dorp schelden hem voor hinkelpoot. Vreselijk vindt hij dat. Zoveel mogelijk ontwijkt hij zijn plaaggeesten. Want tegen hen vechten kan hij niet, omdat ze veel sterker zijn.

Vaak balt hij z'n vuisten in machteloze woede. „Wacht maar,” sist hij dan, „eens hoop ik het jullie betaald te zetten. Ik laat me niet voor niks uitschelden.”

Naar school gaat hij niet meer. Vader vindt dat hij genoeg geleerd heeft en nu de boer op moet. Gert-Jan is daar trots op. Vroeger gingen zijn vader en hij samen; nu gaat elk een kant op. Zodoende kunnen er meer mensen bewerkt worden.

Waarschijnlijk blijven ze een hele poos in het dorp. Er wonen veel boeren in de omtrek en daar moet vader het voornamelijk van hebben.

De jongen hoopt, dat ze druk werk krijgen. Dat betekent goed eten en nog meer prettige dingen. Vader is dan opgewekt en bromt niet elke dag, zoals vaak gebeurt.

Vroeger was moeder er. Moeder was nooit boos, al had ze veel ver-

driet. Hij herinnert zich dat heel goed. Wat kon ze bedroefd kijken! Toch gaf het een prettig gevoel, wanneer moeder thuis in haar hoekje zat.

Nu is dat voorbij. Want moeder is heengegaan om nooit weer terug te keren. Gert-Jan kan het soms niet begrijpen. Het is ook zo vlug gegaan. Op een Zondag werd ze ziek; dezelfde week stierf ze. Ergens in een klein dorpje hebben ze haar begraven.

Nu doet Marie de huishouding. Marie zorgt wel goed voor hem en Doortje, het negenjarig zusje. Maar ze is heel anders dan moeder. Ze snauwt terug, als vader een boze bui heeft. Dan heb je de poppen aan het dansen en wordt het natuurlijk herrie.

Toch is ze flink. Ze helpt vader met rietvlechten en duwt de vaarboom als ze van de ene plaats naar de andere verhuizen.

„Was ik maar zo sterk,” denkt de jongen vaak, „Marie is net twee jaar ouder, maar ze kan veel meer. En daarbij is ze nog een meisje.”

Meestal schaamt hij zich voor zijn zwakheid. Hij laat dat liever niemand merken. Wat heeft een ander er mee te maken?

Vader De Lange is rietwerker. Ook repareert hij boerengereedschap. Zijn ze in een dorp klaar, dan vertrekken ze naar een andere plaats om daar opnieuw te beginnen.

Vijf jaar geleden zijn ze hier ook geweest. Veel kan hij er zich niet meer van herinneren. Toen was hij nog een jochie van acht jaar.

Eindelijk stapt Gert-Jan een erf op en loopt de schuur binnen. Een knecht is druk bezig. Hij groet onverschillig.

„Is de vrouw er in?” vraagt de jongen, „ik kom horen of er wat te repareren valt.”

De knecht kijkt op. „O, jij bent zeker iemand uit de woonschuit. Ik ken je vader wel. Indertijd ben ik eens met hem mee gevaren.”

Nog voor Gert-Jan antwoord kan geven gaat de deur open. De boerin komt te voorschijn en informeert of hij een boodschap heeft.

Hij steekt meteen van wal. „Heeft u kapotte stoelen of matten, vrouw? Of gereedschap van de boer! Vader maakt alles netjes en niet duur. Als u soms een nieuwe mand moet hebben . . .”

De boerin denkt na. „Kom even binnen,” nodigt ze, „dan zal ik onderwijl de boer vragen. Je lust zeker wel een glas warme melk?”

Gert-Jan loopt achter haar de gezellige keuken binnen. Hè, lekker

warm is het hier! Wat een grote ruimte: hun hele schuif kan er in opgeborgen worden.

„Ga zitten,” zegt de vrouw en schuift een stoel bij het fornuis. „Ik ben een beetje aan 't rommelen, zoals je ziet. Maar er is nog wel een plaatsje voor je. Wie ben je eigenlijk?”

„Eentje van De Lange,” lacht de jongen, „we liggen met de schuif in de Poldervaart, aan 't eind van de Grintweg.”

„O”, herinnert zich de vraagster, „dan heeft je vader wel eens een boodschappenmand voor me gemaakt. Het is al jaren geleden.”

Gert-Jan haalt de schouders op. „Dat kan wel. Maar ik weet er niets meer van.”

Een glas dampende melk en twee boterhammen met spek worden voor hem neergezet. Hij krijgt er een kleur van. Zo is het uit te houden langs de weg. Stel je voor, als alle boeren hem zo ontvingen! Dan had hij thuis geen eten meer nodig. Voordelig zou dat zijn!

Terwijl hij het brood verorbert, gaat de vrouw even naar de stal. Gert-Jan kijkt eens rond. De boerin is zeker aan de schoonmaak! Op de tafel liggen allerlei boeken en platen. Verder nog rolletjes lappen en oude gordijnen. Binnen enkele seconden is ze terug. „Je vader kan wel eens aankomen, hoor, de boer heeft verschillende karweitjes. En ik wil graag een grote wasmand hebben. Kan dat?”

De jongen knikt. Is dat even een fijne bestelling? Daar valt wat op te verdienen. Vader zal schik hebben als hij het hoort.”

Gert-Jan staat meteen op. „Ik hoop de boodschap over te brengen, vrouw. En welbedankt voor de melk. Nu ga 'k weer verder.”

„Wacht even, jongen.” De boerin haalt uit de rommel op tafel een plaat te voorschijn. „Hier, die is voor jou. Ik heb de mooiste uitgezocht. Hang 'em maar boven je bed, misschien heb je er wat aan.”

Ze doet er netjes een stuk papier om en duwt het de jongen in handen.

Gert-Jan mompelt een bedankje. Eigenlijk vindt hij zo'n prentje meer iets voor Doortje. Maar het is toch evengoed aardig van de vrouw om hem iets te geven.

Buiten gekomen, bekijkt hij de plaat. Tjonge, dat valt mee, het lijkt wel een schilderij. Een bospad staat er op en aan het eind daarvan een witgeverfd huisje. In de tuin spelen enkele kinderen. De moeder zit op een bank met het kleinste meisje en lacht vriendelijk tegen hen.

En daaronder staat met grote, duidelijke letters: „Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, doch dat Hij ons heeft liefgehad en Zijn Zoon gezonden heeft tot een verzoening voor onze zonden.”

Van deze woorden begrijpt hij niets. Wie is God? Vader zegt het wel eens als hij erg boos is en zelf gebruikt hij dat woord ook vaak. Vloeken noemen ze dat. Eigenlijk heeft hij nooit over de betekenis nagedacht.

Is God dan iemand? Jammer dat hij het de boerin niet gevraagd heeft. Misschien weet vader het wel of Marie.

Gert-Jan heeft veel geluk deze middag. Bijna alle boeren hebben een groter of kleiner karweitje. Vader heeft tenminste voorlopig werk.

Ondanks de wind en de regen loopt hij vrolijk de dijk af naar de schuit.

Zou vader ook een goeie dag gehad hebben?

Een kwartier later zit hij in het kleine kamertje en vertelt Marie zijn wedervaren. Doortje speelt met de pop en luistert aandachtig. Ook bekijkt ze de plaat van de boerin.

„Weet jij wat dit betekent?” vraagt hij aan z'n oudste zus.

Marie leest de tekst. „Nee,” zegt ze, „daar begrijp ik niets van. Maar het is een mooi ding. Vooral dat huisje is prachtig en het bos. We zullen hem hier ophangen, dan hebben we er allemaal wat aan.”

„Je hebt je best gedaan,” prijst ze, „wat een fijne bestelling, zeg! Ik zal gauw een kopje koffie inschenken, vader kan ook zo thuiskomen. Ik hoor hem al, geloof ik.”

Gert-Jan merkt direct dat vader het ook niet slecht gehad heeft. Hij kijkt tenminste zo opgewekt. Dat is wel eens anders.

Marie schenkt meteen koffie in. Ze zitten een ogenblik gezellig bij elkaar om de tafel. De petroleumlamp geeft een zacht licht, het kamertje is opeens echt knus geworden.

„Nu moest moeder er zijn,” denkt de jongen, „dan was alles goed.”

Als vader van de bestellingen hoort, geeft hij zijn zoon een fikse klap op de schouder.

„Flink zo, m'n jong, ik zie dat jij een goeie hulp wordt. Wie weet, misschien kopen we later een groot schip. Als het zo doorgaat zie ik dat er van komen.”

Gert-Jan glundert. Het gebeurt niet vaak dat vader hem prijst. Daarom is hij dubbel blij met deze lof.

Hij laat ook de plaat van de boerin zien. „Weet u wat dit betekent, vader?”

De Lange trekt een diepe rimpel in zijn voorhoofd. Vage herinneringen komen boven. Hij zit als klein jongetje weer in een klas. Daar vertelde een juffrouw van God, die alles gemaakt heeft. Maar veel weet hij er ook niet meer van. Het is al zo lang geleden. Hij was toen pas vijf jaar.

„Waar woont God dan?” wil Gert-Jan weten. De Lange haalt de schouder op.

„Ja jongen, dat moet je bij gelegenheid maar eens aan de boerin vragen. Die zal er beter mee op de hoogte zijn dan ik.”

Dat neemt Gert-Jan zich stellig voor. Want God is vast geen gewoon mens. Dan had Hij nooit alles kunnen maken.

Op een zonnige Woensdagmiddag loopt hij met Doortje door het dorp. Hij moet een boodschap doen voor Marie. Van dergelijke karweitjes houdt hij helemaal niet. Maar Doortje kan het deze keer niet alleen af.

Het vervelende is, dat de jongens vanmiddag vrijaf hebben van school. Het frisse herfstweer heeft hen allen naar buiten gelokt. Met gloeiende wangen rennen ze achter elkaar aan, luid schreeuwend en lachend van pret.

Gert-Jan kijkt afgunstig naar het wilde spel. Waarom kan hij niet hard hollen? Nooit kan hij ergens aan mee doen. Als zijn been goed was, zouden ze hem misschien wel vragen. Nu lachen ze hem uit. Kon hij maar ongemerkt langs hen heensluipen. Door de drukte letten ze vast niet op hen.

„Kom Doortje,” maant hij, als het meisje even naar de spelende jongens kijkt, „kom gauw, anders beginnen die valseriken weer.”

Vlug trekt hij het zusje mee. Maar door de onverwachte schok struikelt Doortje en rolt bijna tegen een jongen aan. Gert-Jan houdt haar nog net tegen. Doch daardoor is meteen de aandacht op hen gevestigd.

„Ha, die hinkelpoot,” roept een grote jongen minachtend, „wat moet jij hier, ventje?” Hij trekt Gert-Jan aan zijn jas. „Zeg op, waar ga je heen?”

„Dat gaat jou niks aan,” snauwt de aangevallene, „blijf van me af of ik trap je de benen stuk.”

De grote lummel grinnikt. „Hoor dat jochie eens. Niet zo'n praats, mannetje. Dan zal ik je mores leren.”

Doortje kijkt angstig om zich heen. Meerdere jongens komen aan-

open. In de ogen van Gert-Jan brandt een vreemd vuur. Machteloos balt hij zijn vuisten. Trappen zal hij ze, trappen en schoppen, die gemenerds, tot er niets meer van hen overblijft. Maar meteen weet hij, dat hij onherroepelijk zal verliezen. Wat kan hij tegen tien sterke jongens beginnen?

„Kom Gert,” huilt Doortje, „laten we gaan.” Ze probeert tussen de jongens in te dringen en haar broer te helpen.

Even laat de plaaggeest los. Van dat ogenblik maakt Doortje gebruik om Gert-Jan mee te trekken. Als hij nou maar niks zegt, anders beginnen ze weer. En dan wordt het nog veel erger.

Maar Gert-Jan luistert niet naar zijn zusje. Dreigend sist hij tegen zijn vijand: „Wacht maar, jongen, als mijn vader je te pakken krijgt, blijft er niets meer van je heel. Dan durf je niet, ha, ha.”

Meteen voelt hij, iets doms gezegd te hebben. Een daverend gelach klinkt op. Ze dringen nog dichter om hem heen.

„Zeg Joost,” roept er één, „je moest die hinkelpoot een flink pak voor z'n broek geven. Wat een opschepper, dat jochie. Dan leert hij het vanzelf af.”

De grote jongen knikt instemmend. Hij grijpt Gert-Jans polsen stevig vast.

Dat wordt een paar toekijkers toch al te kras. „Laat dat jong lopen,” schreeuwen ze, „bah, wat gemeen. Wie vecht er nu tegen iemand die veel kleiner is. Je bent een echte lafbek.”

Doortje herademt. Dankbaar kijkt ze naar de hulp in nood. Als Gert-Jan nu zijn mond maar houdt en meegaat.

Doch deze woorden maken de vechtersbaas woedend. Fel keert hij zich naar de jongens. „Willen jullie soms ook een pak ransel, brave ventjes? Dan zeg je het wel, nietwaar.”

Gert-Jan probeert zich los te rukken. Onverwacht geeft hij zijn vijand een flinke schop tegen het been. Dat is meteen het sein tot een formele vechtpartij.

In een ogenblik ligt Gert-Jan op de grond en verweert zich tot het uiterste. Hij hijgt naar adem. Doldriftig trapt en slaat hij om zich heen, aan niemand en niets meer denkend. De stompen en slagen van de ander voelt hij nauwelijks, de aanmoedigingen van de jongens hoort hij niet.

Plotseling wordt het stil in de kring. Een strenge stem vraagt: „Wat moet dat hier?”

Enkele jongens gaan er van door. De rest blijft staan. Joost krabbelt omhoog en probeert achter de ruggen weg te schuilen.

Iemand buigt zich over Gert-Jan en trekt hem overeind. „Wat gebeurt hier?” zegt dezelfde stem nogeens.

„Joost heeft met de hinkelpoot gevochten, meester,” verklaart eindelijk iemand.

Mijnheer De Wit kijkt de jongens recht in de ogen. „Lafaards,” antwoordt hij dan langzaam. Hij draait ze allen de rug toe en doet alsof Gert-Jan alleen voor hem staat.

Eén voor één druipen de jongens af. De meesten schamen zich wel een beetje. Ze hadden dat jong van de woonschuit moeten helpen. Het was echt gemeen van Joost. Maar ze durfden niet. Iedereen wil graag goeie vrienden met Joost blijven. Daarom wilden ze niet tegen hem vechten.

„Ga jij maar met mij mee, vent,” zegt de meester vriendelijk tegen Gert-Jan. „Ik woon hier dichtbij. Dan gaan we een kopje thee drinken voor de schrik. Dit is zeker je zusje.”

De jongen knikt. Krampachtig houdt hij de tranen terug, die te voorschijn willen komen. Niet huilen nu, die man naast hem moet niet denken dat hij kinderachtig is.

Doortjes gezicht is weer opgeklaard. Wat heeft ze in angst gezeten, toen die grote jongen Gert op de grond gooide. Ze heeft hem lekker nog een schop gegeven. Gelukkig dat die mijnheer kwam, anders was het vast verkeerd afgelopen. Die jongen had het natuurlijk gewonnen, hij was veel sterker dan Gert-Jan.

„Ze hebben je flink toegetakeld,” stelt meester De Wit vast. „Waarom vochten jullie?”

Gert-Jan haalt de schouders op. Moet hij zeggen dat ze hem uitscholden en vastgrepen?

Maar Doortje geeft al antwoord. „Hij dee' eerst niks, meneer, en toen scholden ze hem zomaar uit voor hinkelpoot en toen . . . nou . . . toen werd 'ie kwaad . . .”

De jongen krijgt een kleur. Hè, waarom zegt Doortje dat nu? Die vreemde man heeft daar niets mee te maken.

Mijnheer De Wit glimlacht tegen het meisje. „Neem jij het maar voor je broer op, kind, dat is flink. Ik kan me heel goed begrijpen dat hij

boos werd. Doch nu vergeten wij de vechtpartij en praten er niet meer over. Mijn vrouw zal opkijken als ik onverwacht visite meebreng. Ziezo, we zijn er."

Ze staan op de stoep van een aardig landhuisje. Meester steekt een sleutel in het slot en duwt Gert-Jan met Doortje naar binnen.

„Trek je jas even uit," raadt hij, „het is binnen warm. Anders heb je er buiten niets aan."

Doortje kijkt een beetje verlegen rond. Gert-Jan denkt: „een deftige boel is het hier. De meester is vast rijk."

Met z'n drieën stappen ze de kamer binnen. „Twee gasten, vrouw," verklaart mijnheer lachend, wanneer hij het verbaasde gezicht van zijn vrouw ziet.

Al gauw zitten de kinderen op hun gemak. Het kopje thee smaakt en het koekje niet minder. Meester gaat gezellig bij hen zitten. Hij vraagt waar ze wonen en of ze op school zijn en nog een heleboel andere dingen.

Gert-Jan is eerst wat stil, maar gaandeweg wordt hij spraakzamer. Hij vertelt van vader en hun werk, van Marie die de huishouding doet, nu moeder er niet meer is.

De meester kijkt meewarig naar de kinderen. „Gelukkig is er Eén, die altijd voor ons zorgen wil, ook voor jullie. God weet alles van ons. Hij laat ons nooit alleen. Dat weten jullie zeker wel?"

Gert-Jan luistert verrast. Zou die mijnheer iets van God afweten? Hij durft het best te vragen. Natuurlijk, waarom niet?

Met een vuurrode kleur, toch even verlegen, stottert de jongen: „Wie is God, mijnheer? Kent u Hem? Enne . . . waar woont Hij eigenlijk? Ik heb nog nooit van Hem gehoord . . ."

Een ogenblik is het stil in de kamer. Dan vertelt de meester dat God in de hemel woont en alles gemaakt heeft. Ook de mensen zijn door Hem geschapen. God kent iedereen en Hij weet waar ze wonen. Eens heeft Hij Zijn Zoon naar de aarde gezonden. Dat kwam omdat de mensen zo slecht waren en allemaal straf verdiend hadden. Toen heeft God gezegd dat Zijn Zoon die straf zou dragen en dat degenen, die in Hem geloofden, voor altijd gelukkig zouden zijn."

Gert-Jan luistert met open oren. Zo iets heeft hij nog nooit gehoord. Hij begrijpt lang niet alles. Maar dat hindert niet. Hij weet nu al meer

dan gister. Voortaan zal hij die Naam nooit meer oneerbiedig gebruiken. Vader en Marie mogen het ook niet meer doen.

„Zullen we afspreken dat jullie elke Woensdagmiddag een uurtje bij me komen?” besluit mijnheer De Wit, „dan zal ik jullie nog veel meer vertellen. Dat staat allemaal in de Bijbel, het boek van God. Willen jullie dat?”

De ogen van Gert-Jan glinsteren. Wat een geluk eigenlijk, dat die jongens hem te grazen namen. Anders was hij hier nooit terecht gekomen.

„Graag mijnheer,” knikte hij blij, „ik zal het aan vader vragen. Het mag vast wel.” Doortje knikt mee. Ze vond het ook leuk. Op haar school vertellen ze zulke dingen niet. Zou deze meester het wel doen in zijn klas?

Als ze een half uur later naar de schuit lopen, praat het meisje opgetogen.

„Aardige mensen, hè Gert,” babbelt ze. „Zou God ons nu ook zien, hier op de weg?”

De jongen denkt na. „Ik weet het niet, Door. Hij hoort ons altijd, zei mijnheer. Dan ziet Hij ons misschien ook wel.”

„Nare jongens,” gaat Doortje zonder overgang verder, „alleen die ene, die was aardig. Maar hij durfde jou niet te helpen, omdat hij bang was voor die grote.”

Gert-Jan hoort amper wat zusje zegt. Zijn gedachten zijn steeds bij wat hij vanmiddag hoorde. De woorden onder de tekst begrijpt hij nu een beetje. Had God de mensen lief, voordat ze Hem kenden?

Wonderlijk is dat. Zou God hem ook liefhebben en Doortje en vader en Marie? Hij is erg verlangend de volgende week meer te horen. Dat vader daar nu niets van afweet! Hoe is het mogelijk? Nou, hij zal hem elke keer alles vertellen.

Voortaan gaan ze trouw iedere Woensdagmiddag van vijf tot zes naar meester De Wit. Gert-Jan zorgt prompt dat hij die dag op tijd klaar is. Vader heeft er niets op tegen, hij luistert wel graag naar de verhalen die de kinderen hem 's avonds vertellen.

Mijnheer heeft ook gezegd, dat ze het Kerstfeest in de kerk mee mogen vieren. Vooral Doortje verlangt daar erg naar. Gert-Jan kan het

minder schelen. Die vervelende jongens zitten er natuurlijk allemaal. Zouden ze hem nog uitlachen? Ze durven vast niet als de meester er bij is. Dan zijn ze bang, die opscheppers.

Hij is nog nooit in een kerk geweest. Die was alleen voor rijke mensen, dacht hij altijd. Maar meester heeft het hem anders uitgelegd. Iedereen mag daar komen, arm en rijk, want het is het huis van God. God kijkt er niet naar of je een deftige mijnheer bent of een jongen van de woon-schuit. Voor Hem zijn alle mensen gelijk. Hij kijkt alleen naar je hart. Daar komt het op aan. Het gaat er om of je Hem dienen wilt of Hem de rug toekeert.

Elke week is het éven prettig bij meester De Wit. Doortje mag af en toe handwerken; mevrouw heeft haar borduren geleerd. Nu maakt ze voor vaders verjaardag een mooi stoelkussen.

Op een middag zitten ze weer gezellig te praten. Plotseling wordt er gebeld. Er is iemand die mijnheer noodzakelijk moet spreken. Jammer genoeg komt er van vertellen niets meer. Doortje vindt het niet zo heel erg; ze zit ijverig te handwerken. Samen met mevrouw zoekt ze een aardig kleurtje uit.

„Eigenlijk moest je bruin hebben,” zegt de gastvrouw, „maar dat is hier toevallig niet bij. Weet je wat, boven heb ik nog een doos vol draadjes, misschien kunnen we daar een paar uitpikken. Ga je even mee? Gert-Jan vermaakt zich wel een ogenblik alleen.”

De jongen maakt van de gelegenheid gebruik om de kamer eens goed op te nemen. Mooie spullen staan hier overal. Hij zou best iets naar de schuit over willen dragen.

Opeens valt zijn oog op een grote zaklantaarn. Dat is effen een fijne! Al vaker heeft hij het ding zien staan. Voorzichtig neemt hij de lamp in de handen en bewondert hem aan alle kanten.

Even drukt hij het knopje naar beneden. Kolossaal, wat een licht! Als hij zo'n ding eens had . . . Op de dijk zou hij zo iets goed kunnen gebruiken. Het is daar 's avonds zo donker als de nacht, je kunt soms geen hand voor ogen zien.

Gert-Jan draait de lantaarn om en om. Zal hij . . . ?

Onzeker gluurt hij om zich heen of er iemand in de kamer is. Maar dat kan natuurlijk niet. Meester zit bij de bezoeker en mevrouw is boven.

Weer knipt hij de lamp aan. Tjonge, wat een prachtstuk. Die zal veel geld gekost hebben. Zou het erg zijn als . . .

„Meester is rijk genoeg,” overlegt hij, „voor hem maakt het niets uit om een nieuwe te kopen.”

Maar . . . is het eigenlijk niet een beetje gemeen?

„Och,” denkt Gert-Jan, „wat hindert het? Meester vroeg straks nog aan mevrouw, of zij de lantaarn gezien had. En toen zei mevrouw dat hij beter op z'n spullen moest passen. Zij had 'em niet zien staan in dit donkere hoekje.”

Heel langzaam glijdt de lamp in Gert-Jans broekzak. Dan gaat hij weer zitten. Doortje komt opgetogen beneden. „Kijk eens wat ik gekregen heb, Gert,” roept ze, „een pop met echte ogen. Ze kan slapen en mammie zeggen. Hoor maar . . .”

Ze drukt met haar duim ergens op de buik van de pop. „Vind je het niet prachtig? Ik ben er zo blij mee.” Ze zucht van genoegen en wiegt het poppekind zacht heen en weer.

Mevrouw lacht vrolijk. „Daar heb ik mee gespeeld, toen ik zo'n klein meisje was als Doortje. Het is maar goed dat ik die kleine schat zo zuinig bewaard heb. Nu kan zij er fijn mee spelen.”

Het meisje is overgelukkig. Ze heeft nog een doos kleertjes gekregen ook en allerlei lapjes. Wat zal Marie opkijken! Ze is vast jaloers op al dat moois.

Meester komt die middag niet meer opdagen. „Het is jammer,” zegt mevrouw, „de volgende keer beter, hopen we. Die bezoeker schijnt geen haast te hebben.”

Onderweg staat Doortjes mond niet stil. „Weet je, Gert, mevrouw is haast net als moeder. Ze zei dat ik net zo vaak mocht komen als ik wilde. En jij ook. Maar jij zou weinig tijd hebben, dacht ze, omdat je vader moet helpen.”

Ze merkt niet dat Gert-Jan amper antwoord geeft. Haar hart is vol van de verrassingen.

Doch de jongen voelt telkens even de harde bobbel in zijn broekzak. Zou meester het al gemerkt hebben? Nu ja, hij weet toch helemaal niet, waar de lantaarn gebleven is. Natuurlijk stapt hij meteen naar de winkel en koopt een nieuwe. Het is dus niks erg!

Thuisgekomen spreidt Doortje direct haar schatten uit op tafel. Marie

bewondert de pop aan alle kanten. „We gaan samen kleertjes maken,” belooft ze, „een fijne jurk en een echte mantel.”

Gert-Jan zegt weinig. De lamp blijft rustig in zijn broekzak. Waarom laat hij die eigenlijk niet aan vader en Marie zien? Meester koopt toch een andere!

's Avonds in bed haalt hij een oude kartonnen doos te voorschijn. Daarin bewaart hij zijn eigendommen. Die doos staat op een plank aan het voeteneinde van de bedstede.

Even knipt hij de lantaarn aan. Wat een prachtig licht geeft dat. De bedstee lijkt er een gezellig kamertje door. Hij moet zich altijd in het donker behelpen. Zijn slaaphokje is achter in de schuit. Een lampje mag hij nooit meenemen. „Veel te gevaarlijk,” beweert vader, „slapen kun je met je ogen dicht. Daar heb je geen licht voor nodig.”

Enkele ogenblikken geniet hij van de feestelijke verlichting. Maar te lang kan het niet duren. Stel je voor dat er onverwachts iemand om een hoekje kwam kijken!

Voorzichtig stopt hij het kostbaar bezit onder in de doos. Niemand zal het daar vinden. Marie bemoeit zich nooit met zijn rommel.

Tien dagen later is het Kerstfeest. Nog eenmaal is Gert-Jan bij meester De Wit geweest. Niemand heeft over de lantaarn gesproken. Meester was erg vriendelijk en mevrouw ook. Ze hebben dus niets gemerkt.

Vader en Marie gaan ook mee naar het feest. De kerk is vol met belangstellenden. Geen plekje blijft onbezet.

Mevrouw zoekt een mooi plaatsje voor hen op. „Kom maar,” fluistert ze, „hier kun je alles goed zien en horen. Er kunnen er precies vier zitten.”

Meester De Wit heeft de leiding. Plotseling ziet Gert-Jan hem op een verhoging staan. Een paar korte tikken volgen en na enkele ogenblikken houdt het geroezemoes op.

Eerst wordt er gezongen. Dan vouwen alle mensen hun handen en sluiten de ogen. Meester bidt. Gert-Jan en Doortje weten dat hij nu tot God spreekt.

Dan zingen een paar meisjes. Het klinkt prachtig in de oude kerk. Zelfs vader De Lange komt er van onder de indruk. Dat had zijn vrouw eens moeten horen. Wat zou ze genoten hebben!

Aandachtig luisteren ze later naar het oude kerstverhaal dat altijd nieuw blijft. Het is alsof Gert-Jan de herders in het veld ziet met de zingende engelen.

Hij leeft mee met Maria en Jozef, die nergens onderdak konden vinden en op 't laatst in een stal terecht kwamen. Toen moest dat kleine Kindje in een kribbe gelegd worden. En dat Kind was nog wel de Zoon van God.

Gert-Jan hoort, waaròm dat Kindje op de wereld kwam. Meester heeft dat al eerder uitgelegd, maar nu begrijpt hij het veel beter. De Zoon van God moest de schuld van de mensen dragen. Niemand anders kon dat doen, omdat geen mens zonder zonde is.

„Ja jongens en meisjes,” besluit meester De Wit, „daarom is het heerlijk, dat wij mogen geloven, dat de Heiland voor onze zonden op aarde kwam. Hij vergeeft ze, hoe groot ze ook zijn, als wij oprecht berouw hebben en Hem om vergeving vragen. Ga met al je zonden en verdriet naar Hem, want Hij alleen kan je helpen. Hij luistert altijd naar je.”

Gert-Jan draait ongedurig op zijn stoel heen en weer. Het eerste deel van de vertelling was prachtig. Hij zag het allemaal gebeuren.

Maar het laatste? Hij denkt aan de doos op de beddeplank. Zou God hem ook liefhebben? En – heeft hij – Gert-Jan, Gòd lief?

De jongen schrikt. Op de plaat van de boerin staat toch: „Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft . . .”

Ja, hij wil God wel gehoorzamen. Dan vergeeft de Here Jezus hem natuurlijk al het kwaad dat hij gedaan heeft. Het gebeurde met de lantaarn is dan ook niet erg meer.

Toch maakt deze gedachte hem niet rustig. Integendeel, hoe meer hij er over nadenkt, hoe benauwder het van binnen wordt.

Er is die avond nog veel te doen. Daardoor vergeet hij een poosje de sombere gedachten.

Maar thuis komen meesters woorden weer boven. Telkens woelt hij heen en weer in bed. Eigenlijk is het echt gemeen van die lamp. Meester De Wit zei toch dat God de zonde straft? Als je iets van een ander wegneemt, steel je. En stelen is zonde, dat begrijpt hij nu heel goed. Of iemand het ontdekt of niet, dat blijft precies gelijk. Al kan mijnheer honderd nieuwe lantaarns kopen, het doet er niet toe.

Maar . . . wat moet hij dan doen? Diep in zijn hart is de wil om het

goed te maken. Het is alleen zo vreselijk moeilijk. Zal hij morgen de lamp in het water gooien? Dan is hij 'em meteen kwijt. Het is wel jammer van zo'n fijn ding, maar het moet. Er zit niets anders op.

Zou daarmee het kwaad goed gemaakt zijn? Gert-Jan betwijfelt het. Want een dief blijft hij toch, onverschillig waar de lantaarn ergens ligt.

Heel langzaam komt hij tot de ontdekking dat meester de lamp terug moet hebben. Een andere weg is er niet. Alleen dan is er vergeving, ook voor hem.

Het wordt een zware strijd. Natuurlijk zal mijnheer zijn daad verschrikkelijk vinden. De vriendschap is meteen uit. Wie wil zich met een dief en bedrieger bemoeien?

Toch staat de volgende morgen zijn besluit vast. Hij zal een brief schrijven en daarin alles eerlijk opbiechten. Eigenlijk moest hij zelf gaan en de hele geschiedenis vertellen. Maar dat durft hij niet. Daarom zal hij de brief bij de lamp inpakken en het zaakje vanavond bij de deur afgeven.

Als het buiten donker is, trekt Gert-Jan er op uit. Thuis weet niemand iets van de lantaarn af. Niemand weet ook waar hij heen gaat. Marie let er nooit op waar hij uithangt en vader is niet thuis.

Er staat een harde wind, de regen striemt hem vlak in het gezicht. Het valt niet mee op de kale, onbeschutte dijk. Soms kan hij niets zien vanwege de dikke duisternis.

Moeizaam worstelt de jongen tegen de storm op. Had hij nu de lantaarn maar bij de hand! Dan zou de hele weg verlicht zijn. Zal hij hem even te voorschijn halen en straks bij het dorp weer inpakken?

„Nee, niet doen,” zegt hij bij zichzelf, „dan waait het papier misschien weg.” Zo erg is het per slot van rekening ook niet. Hij heeft wel vaker in het donker gelopen.

Eindelijk komen de lichten van het dorp in 't zicht. Gert-Jan zucht van verlichting. Het ergste van de tocht is voorbij. Straks, met de wind in de rug, gaat het beter.

Plotseling struikelt hij. Een grote tak ligt midden op de weg. Even nog probeert Gert-Jan zijn evenwicht te bewaren. Maar het lukt niet. Met een smak komt hij op de grond terecht, het pakje krampachtig in de handen houdend.

Kreunend van pijn blijft hij liggen. Opstaan is onmogelijk. Elke beweging doet zeer. Hij kan het wel uitschreeuwen.

Twee fietsers komen voorbij. De voorste ontdekt iets vreemds op de weg. Vlug stapt hij af om te kijken wat er aan de hand is.

Gert-Jan merkt niets meer. De pijn heeft hem in een soort verdooving gebracht. Ook weet hij niet dat iemand het pakje opneemt dat hem uit de hand gegleden is.

De man leest het adres: „Aan mijnheer De Wit, Hoofdstraat alhier.”

„Dat moest de jongen daar zeker bezorgen,” mompelt hij, „wij zullen het nu maar voor hem doen. Misschien kunnen ze zeggen waar de jongen vandaan komt.”

Terwijl één der helpers bij Gert-Jan blijft, rijdt de ander naar het dorp om de dokter te waarschuwen. Ze merken wel, dat het slachtoffer hevige pijn heeft. Daarom laten ze hem rustig liggen tot er andere hulp op komt dagen.

Enkele uren later doet Gert-Jan zijn ogen in een vreemde omgeving open.

Verbaasd kijkt hij om zich heen. Ligt hij in bed? Waar is hij ergens? Toch niet in het roefje?

Hij wil zich omdraaien maar kan niet. Het lijkt wel of hij vastgebonden is. Meteen staat er iemand naast z'n bed.

„Rustig blijven liggen, jongen, je mag je niet bewegen,” zegt een stem.

„Hoe kalmer je bent, hoe beter. Ik ben zuster Els,” voegt ze er lachend aan toe.

Gert-Jan staart stomverbaasd naar de verpleegster. Wat is er gebeurd? Hoe komt hij hier?

Langzamerhand worden zijn gedachten helderder. O ja, nu herinnert hij zich weer zijn boodschap. Hij was op weg om de lantaarn terug te brengen. Toen struikelde hij en viel. En toen – ja, wat er toen gebeurd is, weet hij niet meer.

Opeens woelt hij onrustig onder de dekens. Waar is het pakje gebleven? Hij had het stevig vast toen hij viel. Misschien ligt het nog op de weg en heeft een ander het gevonden. O – en dan lezen ze zijn brief en houden de lamp natuurlijk.

Het angstzweet breekt hem uit. Nu weet meester nog niet, wat hij

gedaan heeft. Nooit kan het meer goed komen als de lantaarn zoek geraakt is.

De zuster merkt zijn ongedurigheid.

„Zoek je iets, Gert-Jan? Ben je wat kwijtgeraakt?”

„Mijn pakje,” stottert hij bijna huilend, „m'n pakje heb ik verloren . . .”

In zijn verbouwereerdheid hoort hij niet eens dat de zuster zijn naam noemt.

„Dat zal best terecht komen, jongeman,” troost ze, „zorg nu maar dat je alles doet wat de dokter zegt, dan mag je gauw naar huis.”

De jongen zucht. Natuurlijk begrijpt zo'n mens er niets van. Hij kan het haar ook niet uitleggen.

Even vertrekt z'n gezicht. O, o, wat doet dat been een pijn. En wat staat er een raar ding boven zijn bed. Daar zit het been aan vast. Waarvoor zou dat nodig zijn?

„Waar ben ik toch, juffrouw?” waagt hij een ogenblik later te vragen.

De verpleegster lacht. „Zeg maar zuster, hoor! Je ligt in een ziekenhuis. Je been is gebroken, iemand vond je op de weg. Toen heeft de dokter je hier gebracht.”

„O!” Gert-Jan kijkt eens om zich heen. Wat een bedden! Hij ziet nog meer jongens liggen. Een paar kijken voorzichtig naar hem.

Gek eigenlijk om in een vreemd bed te liggen. Hoe moet dat nu morgen? Zou hij hier net zo lang blijven tot het been beter is?

Dan schiet hem de lantaarn weer te binnen. Wie zou het pakje opgehaald hebben? En — weet vader dat hij hier is? Wat zullen ze vreselijk ongerust zijn. Zó laat komt hij nooit thuis, ze begrijpen er natuurlijk niets van. Niemand kent vanzelf Gert-Jan uit de woonschuit.

„Zuster!” Zijn roep klinkt door de zaal eer hij er erg in heeft. Hij schrikt er zelf van. Als ze maar niet boos is!

Gelukkig valt het mee. Ze komt al naar hem toe en vraagt wat hij op het hart heeft.

„Weet vader dat ik hier ben, zuster?”

„Natuurlijk, jongen, daar heeft de dokter voor gezorgd. Hij heeft meteen je familie gewaarschuwd. Morgen komt er vast iemand kijken . . .”

„Maar . . . e . . . e . . . hoe wist die dokter waar ik woonde? Hij kent me helemaal niet . . .” Gert-Jan is één en al verbazing.

De zuster haalt de schouders op. „Ja, beste jongen, je vraagt meer

dan ik weet. Dat zal je vader morgen wel vertellen. Nu moet je slapen, het is al veel te laat geworden."

Ze stopt de dekens flink achter z'n rug en zet een glas water op het nachtkastje. „Welterusten jij, slaap maar vijf kwartier in 't uur."

Gert-Jan lacht een beetje. Toch een aardig mens, die zuster. Hij ligt hier heel wat deftiger dan thuis. In het roefje staat geen nachtkastje. Wat zullen Doortje en Marie opkijken als ze komen.

Zou Doortje het aan meester De Wit verteld hebben? Och nee, dat kan niet. Het is pas vandaag gebeurd!

Weer komt dat benauwde gevoel. Hij is een dief. De mensen hier weten het niet. Verschrikkelijk jammer, dat hij nu net moest vallen.

Zou God hem hier ook zien? God weet natuurlijk met welke boodschap hij naar het dorp ging. Waarom kreeg hij dat ongeluk juist vanavond?

Eindelijk valt hij in slaap en wordt pas wakker als de zuster voor hem staat. Het wordt een vreemde dag voor hem. Hij is niet gewend om zo maar in bed te liggen. Een raar idee vindt hij dat. Stilliggen valt niet mee.

's Middags komen vader en Marie de zaal binnen stappen. Marie duwt hem pardoes twee mooie appels in de hand. Vader hoest maar zo'n beetje.

Ze kijken elkaar eerst wat onwennig aan. Zo hebben ze Gert-Jan nog nooit gezien.

„Wat moest je eigenlijk in het dorp doen?" vraagt vader plotseling, „meester De Wit kwam vertellen dat je gevallen was. Iemand had een pakje bij hem gebracht dat jij waarschijnlijk verloren had."

Gert-Jan schrikt. Aan die mogelijkheid heeft hij niet eens gedacht. Even geeft het hem een prettig gevoel. Meester weet dus alles. Aardig van zo'n vreemde man, hij had de lantaarn ook zelf kunnen houden.

Wat moet hij nu zeggen? Vader weet van de hele geschiedenis niets af. Hij kan toch niet de waarheid vertellen, hier in de zaal? Vader zal erg boos zijn, dat is zeker.

De Lange merkt wel, dat zijn zoon iets verbergt. Anders deed hij niet zo geheimzinnig. Hij ging wel eens vaker naar het dorp, dat is niets bijzonders. Er zit vast wat achter. Als die aap niet in bed lag, dan zou hij het hem eens goed zeggen. Maar hier kan hij geen spektakel maken, dat is te gek!

Marie krijgt een beetje medelijden met haar broer.

„Och vader,” raadt ze, „laat hij dat de volgende keer maar uitleggen. Hij heeft misschien erge pijn. Voel je het been nog, Gert-Jan?”

De jongen knikt dankbaar naar z'n oudste zus. Het is toch een goeierd, die Marie, al scheldt ze wel eens.

Ze praten het verdere van de middag over van alles en nog wat. Eer ze er erg in hebben, is het uur om.

Halfvier komt de zuster waarschuwen, dat het tijd is. „Nu al,” broemt Marie, „we zitten hier amper. Hebben we daar zo'n reis voor gemaakt? Het is de moeite niet waard . . .”

Gert-Jan lacht. Marie heeft bijna vijf kwartier naast zijn bed gezeten en honderd uit gebabbeld. Daardoor heeft ze natuurlijk niet op de tijd gelet. Vader is al opgestaan. Hij ziet de verpleegster ongeduldig naar de treuzelende bezoekers kijken. Zo gauw mogelijk wil hij de deur uit. Hij voelt zich in de schuit beter op z'n gemak.

„Nou jóh, hou je taai,” groet Marie op 't laatste nippertje en holt dan achter vader aan. Bij de deur wuiven ze nog even. Gert-Jan zwaait terug en een ogenblik later ligt hij weer alleen.

„Was dat je vader?” informeert de jongen naast hem, „de mijne komt vanavond. 's Middags heeft hij geen tijd.”

Samen praten ze een poosje tot de zuster komt om de patiënten te helpen. Vóór het eten moeten ze allemaal gewassen worden. Gert-Jan krijgt ook een beurt. Dat koude water is lekker fris, maar overigens vindt hij het dwaas dat een ander hem wast. Hij grinnikt een beetje. Als z'n been niet zo ongelukkig vastzat aan dat malle toestel, dan was hij er al lang uitgesprongen en deed het zelf. Nu gaat het onmogelijk.

De jongen naast hem geeft allerlei inlichtingen.

„Het is hier een toffe boel,” fluistert hij, als de zuster een eindje uit de buurt is, „we hebben soms reuzeschik. Vooral 's avonds in het donker. Je doet zeker ook mee?”

Gert-Jan kijkt vragend naar z'n buurman. „Hoe kan dat nou?” merkt hij ongelovig op, „ik zit aan mijn bed vast. Ik kan er niet eens uitkomen.”

De andere jongens gieren van pret. „Dacht je dat we hier 's avonds door de zaal dansten?” lacht er één. „Nee man, zover hebben we het nog niet gebracht. Maar we kunnen evengoed pret maken. Je zult het vanzelf wel horen.”

De zuster brengt het eten binnen. Gauw kruipen ze allemaal onder de dekens.

„Kalm zijn, jullie,” bestraft ze, „en alles opeten hoor. Over een half uur kom ik alleen lege borden terughalen.”

Gert-Jan laat zich zijn portie goed smaken. Zijn maag is gezond, daar mankeert het niet aan. Het is verdraaid lekker, zo kan Marie het niet.

Na de maaltijd krijgt hij een beetje slaap. Hij dut zelfs even in. Hoe lang hij geslapen heeft, weet hij niet. Maar plotseling wordt er een hand op zijn schouder gelegd en een stem zegt: „Dag jongen, hoe gaat het?”

Het bloed stijgt Gert-Jan naar het gezicht. „Meester,” stamelt hij verschrikt, „meester, bent u daar . . .?” Hij durft bijna niet op te kijken.

„Je schrok een beetje, geloof ik,” lacht mijnheer De Wit, „ik had wat voorzichtiger moeten zijn. Zag je me niet aankomen?”

Hij neemt een stoel en gaat naast het bed zitten. Zijn gezicht staat ernstig.

Eén moment is het stil. Gert-Jans hart klopt hoorbaar. Nu moet hij iets zeggen, maar de woorden blijven in de keel steken.

„Ik kom je bedanken voor het pakje, Gert-Jan,” zegt meester zacht, „ik was er erg blij mee.”

Verrast kijkt de jongen op. Blij mee? Hoe kan dat nu? Wie is nu blij als hij bestolen wordt?

„Ik dacht . . . ik wou . . . ik dacht . . .” hakkelt hij verlegen, „ik dacht . . . dat u . . . è . . . erg boos zou zijn enne . . . en nooit meer iets met me te maken wilde hebben . . .”

„Waarom dacht je dat?” Rustig vraagt meester het.

„Omdat . . . omdat . . . ik een dief ben . . .” Moeilijk komt dat lelijke woord Gert-Jan over de lippen.

„Luister eens, jongen.” Mijnheer De Wit schuift zijn stoel dichterbij het ledikant. „Toen ik jouw pakje kreeg, schrok ik werkelijk. Wat ik ook gedacht had, dit nooit. Ik was een ogenblik teleurgesteld in je.

Toen las ik je brief. Daarin schreef je, dat je erge spijt had en niet om vergeving durfde vragen. Kijk – en toen wist ik, wat het je gekost moet hebben om deze brief te schrijven. Want het is veel gemakkelijker om onze zonde te verzwijgen. Dan zijn we voor het oog van de mensen eerlijk en deugdzaam. Zo dacht jij er zeker eerst ook over?”

Gert-Jan knikt. „Ik vond het eerst niet zo erg,” bekennt hij, „u had geld genoeg om een andere te kopen. Maar toen . . . op het Kerstfeest . . . en later . . . toen begreep ik dat het heel verkeerd was van die . . . è . . . die . . .”

Even hijgt hij naar adem. Het valt niet mee om over deze dingen te praten. Toch wil hij alles zeggen, want er is ondanks alles een grote blijdschap in zijn hart.

„Ik was bang, dat u niets meer met me te maken wilde hebben als ik de lantaarn bracht. Daarom durfde ik niet. Maar toch wist ik dat het moest. En toen . . .”

Meester wenkt met de hand. „Stil maar, jongen, ik weet genoeg. Ja, Gert-Jan, God heeft jou ook lief. Hij heeft Zijn Zoon ook voor jou naar deze aarde gezonden. Jij en ik, jongen, hebben elke dag vergeving nodig. En weet je wat zo heerlijk is? Als het van ons afhing, kwam er niets van terecht. Doch God heeft ons eerst opgezocht en daarom kunnen wij Hem liefhebben. Hij vergeeft volkomen, als we met berouw tot Hem gaan en bidden of Hij ons wil helpen in de strijd tegen het kwade.

Nu begrijp je zeker wel, waarom ik blij ben met je pakje en brief. En boos ben ik helemaal niet meer.”

De tranen lopen Gert-Jan over de wangen. Hij wrijft ze gauw weg, anders zien de jongens dat hij gehuild heeft.

„Kijk eens wat mijn vrouw meegaf,” lacht mijnheer De Wit nu vrolijk, „dat moest ik jou geven.”

De jongen voelt iets zwaars op de dekens. Nieuwsgierig maakt hij het pakje open. „O,” roept hij verrast, „dank u wel, meester. Wat prachtig.”

Twee mooie boeken liggen op z'n bed. Hij is er beduusd van. Zo rijk is hij nog nooit geweest.

„En zal ik je nog eens wat vertellen,” fluistert de bezoeker, „ik heb met de dokter over je gesproken. Misschien – misschien is er kans, dat je later weer gewoon kunt lopen. Ik bedoel, dat je dan niet meer kreupel bent. Maar je moet dapper zijn in de komende weken. Het zal veel pijn kosten. Dat heb je er zeker wel voor over . . .?”

Gert-Jan kan zijn oren niet geloven. Zou hij dan geen – geen hinkelpoot meer zijn? Hij durft er bijna niet aan te denken. Het is te mooi

om waar te zijn. Stel je voor, als dat eens gebeurde! Dan zou niemand hem meer uitschelden.

„Als God het werk van de dokter zegent, loop jij in de toekomst op twee rechte benen,” stelt meester vast. „Ben je er blij om?”

Een antwoord hoeft Gert-Jan niet te geven. Zijn ogen zeggen genoeg.

„Nu ga ik,” besluit mijnheer, „anders krijg ik het met de zuster aan de stok. Volgende week kom ik bij leven en welzijn weer terug. Tot ziens, hoor!”

De jongen wil een heleboel zeggen, maar er komt niets van terecht. Hij drukt meesters hand stevig en kijkt hem recht in de ogen. Dat kan hij nu gelukkig doen.

Die avond is er grote dankbaarheid in het hart van Gert-Jan. Wat is alles wonderlijk goed gekomen. Meester is nog groter vriend van hem dan vroeger. En – als z'n manke been eens goed werd? Wat een geluk eigenlijk, dat hij gevallen is. Anders had er nooit een dokter naar zijn been gekeken. Vader voelde niet voor zulke fratsen.

„Het zal wel pijn kosten,” zei mijnheer. Nou ja, dan maar even op de tanden bijten. Pijn gaat weer over, maar je benen hou je altijd.

Gert-Jan weet niet wat hij het prettigste vindt van deze dag. Dat het weer in orde is met meester – of – het kreupele been . . .

Als hij heel eerlijk is, ja, dan eigenlijk het eerste. Want al liep je op twee rechte benen en het andere was er nog, dan zou je toch nooit echt gelukkig zijn.

„God heeft je lief,” zei meester ook nog. Hij begint de tekst van de boerin steeds beter te begrijpen. Vroeger wist hij niets af van God. Maar God kende hem en had hem lief, eer hij het wist.

Langzamerhand komt de slaap over hem. Hè, wat staat er nu ook weer onder de plaat? Hij kent de woorden zo zachtjes aan helemaal uit het hoofd.

En in gedachten herhaalt hij: „Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, doch dat Hij ons liefgehad heeft en Zijn Zoon gezond heeft tot een verzoening van onze zonden.”

Met een glimlach slaapt Gert-Jan in.

INA VAN VEEN-VAN DER VLIES
HOE HET „MET Z'N TWAALVEN" WERD

Moeder Liesbeth is alleen in huis. Dat gebeurt niet vaak.

Vreemd stil is het om haar heen, en ook van buiten dringen maar weinig geluiden door. Komt het van de warme lucht, die zwaar en drukkend hangt en weigert trillingen te vervoeren? De deuren naar het plaatsje staan wijd open. Liesbeth is even in haar eigen gemakkelijke stoeltje gaan zitten. Ze heeft veel last van de warmte. Het is ook onnatuurlijk weer voor het laatst van September.

„Ga nu even liggen. Je ziet er zo moe uit,” heeft vader Henk gezegd, voor hij met Rietje en de drie kleintjes wegging om een wandelingetje te maken.

Ze heeft hem alleen vriendelijk goedendag geknikt, en hij streefde vluchtig haar smal, wit gezicht.

Och nee, ze gaat maar niet naar bed, het is nu zo benauwd in het tussenkamertje, al staan alle deuren ook open. Vanaf haar plaatsje kan Liesbeth haar hele domein overzien: een bekrompen benedenhuisje met drie heel kleine vertrekjes achter elkaar, een wat grotere woonkamer, een keukentje en een gang.

Met z'n elfen huizen ze daarin, straks met z'n twaalfen, straks, als de kachel staat, die ook altijd zoveel plaats inneemt.

O, daar is het weer, dat vreemdbenauwde gevoel in haar keel en op haar borst! Haar handen maken een beweging om iets van zich af te duwen, dan vallen ze neer en liggen hulpeloos in haar schoot. Ze slikt moeilijk, terwijl haar gedachten worstelen tegen de benauwing in. „Er is wel een plaatsje voor je, kindje. Je zal zien, nu lijkt het nog van niet, maar als je er maar eenmaal bent. En misschien, misschien komt er wel gauw een groter huis.”

Maar de angst en de zorg hebben haar nu eenmaal vast en de stilte in huis, zo pas nog weldadig, helpt mee om haar dieper in de moeilijkheden neer te duwen.

Liesbeth hijgt. Nu zullen haar de zorgen toch boven het hoofd gaan groeien. Er is immers geen plaatsje voor het nieuwe kindje en in al de

drukte van de rumoerige kinderschaar zal het niet rustig kunnen slapen. En waar moet ze de kleertjes bergen, de luiers, die nu nog in de kist liggen en die altijd zoveel plaats innemen? Alle kasten en kastjes zijn propvol.

En zichzelf? Ze zal niet een beetje kunnen uitrusten, en ze is zo moe, zo vreselijk moe, nu al. Ze zou willen gillen, de akelige stilte stuk scheuren, en de wanden willen wegduwen met een reuzekracht, om ruimte te winnen.

Ze staat met een snik op en gaat naar de keuken om water te drinken. Dan maken de orde en de blinkende reinheid van het kleine hokje haar op eens rustig. Henk heeft hier net met Rietje keurig de vaat gewassen en geborgen, terwijl zij de kleintjes netjes maakte. En ze is al helemaal klaar met het Zaterdagse werk, ze hebben haar zo goed geholpen. O, ze moet zich schamen. Hoeveel zegeningen heeft ze en ze zit hier in opstand.

Ze bet haar bezweet gezicht, drinkt nog eens en vraagt stil in haar hart: „Vergeef het, Here, en help me toch.”

Nee, ze gaat maar niet meer zitten, dan komen de nare gedachten opnieuw. De babykleertjes nakijken, dat kan ze nu mooi doen!

Vanuit het eerste tussenkamertje trekt ze het ledikantje van kleine Aadje een eindje de kamer in, dan kan ze met veel moeite vanonder het grote ledikant de zware houten kist tevoorschijn halen. Zittend op bed blaast ze even uit. Het is ook zo warm en hier is het of je de lucht kunt snijden. Hoe zal ze vannacht kunnen slapen! Hè, nu alweer moedeloos! De stilte is beslist niet goed voor haar. Ze knielt haastig bij de geopende kist en legt één voor één de keurige stapeltjes op het bed. En dan wordt er gebeld.

Dat kan Henk toch nog niet zijn. Eén van de anderen misschien? Maar Joop en Gré . . . Ze is al bij het raam in het voorkamertje; spiedt even stil. Dan trekt een vreugde over haar gezicht. Ze heeft Mies, haar jongste zus, herkend. Zo gauw ze kan is ze bij de voordeur, opent hem wijd.

„Dag Miekie, wat fijn, dat je komt. Ik ben juist helemaal alleen.”

„Dag Lies.” Het vrolijke jongemeisjesgezicht wordt bezorgd. „Ben je moe? Ja, zeker. Het is ook zo warm, hè. Och, maar je sliep toch niet?”

„Nee hoor, ik was bezig. Henk wilde wel dat ik even ging liggen. Maar het is zo warm hè.”

„’t Was misschien toch wel goed voor je. Ben je helemaal alleen? Waar zijn ze allemaal?”

„Joop en Gré zijn met de vereniging op stap en Henk is met Rietje en de drie kleintjes naar het park en de drie jongens mochten immers bij Oom Leendert komen? Die komen vanavond pas thuis, de anderen zullen zo wel hier zijn.”

Mies knikt alleen. Ze ziet het ledikantje half in de kamer, de geopende kist daarachter. Ach ja . . .

Maar ’t is nu Liesbeths beurt om te vragen. „Nog pas bericht gehad, Mies?”

„Nee, maar dat kan ook nog niet. Volgende week hoop ik.”

Liesbeth kijkt naar het opgewekte gezichtje. Kinderlijk is het nog, en toch heeft het al iets van vrouwelijke waardigheid. Ze bewondert haar zusje. Zo blij en rustig door het leven te gaan, terwijl je verloofde ver weg als militair in grote gevaren is, dat valt toch ook niet mee.

„’t Is heerlijk dat je het zo kunt overgeven,” zegt ze warm.

„Niet altijd,” bekennt Mies. Ze schuift langs het ledikantje en zit dan op het bed. „Was je aan ’t uithalen? Wat heb je alles toch keurig, Lies. Die rose bandjes overal om! Ik vind dat kleine goed toch altijd zo iets snoezigs. ’t Zal weer een feest zijn, hè.”

Als ze geen antwoord krijgt, kijkt ze om naar haar zuster. Ze wil het kleine, zachte glimlachje om al dat lieve van het pasgeborene weer zien op Liesbeths moe gezicht, maar ze kijkt in bijna wanhopige ogen, en wrang zegt Liesbeth dan: „Ik dacht daar straks aan alles, behalve aan een feest.”

Mies is al bij haar. „Ga nu ’es zitten, Lies, je bent veel te moe en te warm, dat is het.”

En dan snikt Liesbeth haar verdriet uit en krijgt Mies haar zorgen te horen. „Ik heb er geen plaats meer voor, Mies, het benauwt me zo vreselijk. Hier in de kamer kan de wieg niet staan, onmogelijk. Als de kachel er is, heb je al eigenlijk geen ruimte voor allemaal en voor . . . Als we ’t orgel wegdeden, misschien, maar Theo studeert zo goed, dat mag toch ook niet. Hij zou het vreselijk vinden, en wij allemaal trouwens. Henk heeft bedacht om een kribje boven ons ledikant te timmeren,

maar dat is toch helemaal niet gezond, zo donker en benauwd. En dan zou dat kastje, dat er hangt ook weer weg moeten. En we moeten er toch al een kast bij hebben. Henk dacht er één te maken boven het opklapbed van Joop en Gré, en dan kunnen de portretten van vader en moeder ook niet eens meer hangen . . .”

Mies luistert en heeft ook al tranen in de ogen. Nu zegt ze zacht: „Och, Lies . . .”

En Liesbeth vervolgt wat kalmer: „Dat is zo erg niet, wil je zeggen. Nee, dat is het ook niet. Moeder zou er misschien wel om lachen . . . O, en ik weet ook wel, dat ik zo niet mag en dat ik zoveel heb, maar . . . maar toch krijg ik zo vaak een gevoel of ik stikken zal, als ik niet meer ruimte krijg . . .”

„Ja, dat begrijp ik best,” zegt Mies hartelijk, „arme lieverd. En je mag ook gerust eens uithuilen hoor. Je bent altijd zo monter. Als je wist, Lies, hoe we jullie altijd allemaal bewonderen in je blokkendoosje. Echt hoor! 't Is gewoon ongelooflijk, dat jullie 't altijd zo schoon en opgeruimd hebben.”

Nu is Liesbeth weer gekalmeerd. Er komt zelfs even een vage glimlach. „Ja, dat komt door Henk, omdat hij altijd maar weer kastjes timmert.”

„En zeker niet omdat die kastjes allemaal zo keurig zijn en er zulke leuke gordijntjes voor hangen. En van dat kribje moest je maar doen. Je lucht immers zoveel mogelijk. En toen Aadje baby was, stond z'n wieg toch ook in de tussenkamer.”

„Och ja, maar waar nu z'n ledikantje staat, dat was tenminste vlak bij de deur en je moet rekenen, toen was het zomer en heeft de wieg zoveel buiten gestaan.”

„En als het kindje drie maanden is, wordt het ook weer zomer.”

„Ja, och ja,” zegt Liesbeth weer. Ze veegt langzaam de laatste tranen weg. Buiten tingelt traag een belletje.

„Een ijsman,” zegt Mies, „ik tracteer, Lies, heb je trek?”

„Och kind, ik heb je nog niet eens een kopje thee gegeven.”

„Straks,” zegt Mies, al in de gang.

„Ijs met slagroom,” zingt ze even later en dient de wafels op schoeltjes op. „Gezellig zeg, en nu niet meer tobben hoor. Je zal zien hoe goed alles komt.”

Het antwoord blijft een mat glimlachje, maar als ze samen aan de tafel de stapeltjes kleertjes nakijken, en Liesbeth opschrijft wat ze zal moeten bijkopen, komt toch langzaam de bekoring van het prille, nieuwe leven weer over haar. Ze weet het: Al zit ze nu nog zo diep in de put, als het kindje er eenmaal is, zal het toch weer feest zijn, vast en zeker.

Als Henk met de kinderen thuis komt, legt ze haastig alles op het mangelbakje en dekt het op het grote bed met de spreij toe. Nu is het ook meteen uit met de rust. De kinderen juichen om tante Mies' komst.

„Blijft u de hele avond, tante?” vraagt Rie gretig, „fijn, zeg.” En ze verkeutert zich in stilte, dat zij in de bedstee hier in de kamer slaapt en altijd zo fijn lang van visite genieten kan. Moeder vindt het niet goed, als ze zo lang wakker blijft en Hannie, naast haar, slaapt ook altijd dadelijk, maar nu ja, die is ook pas zes en zij al dertien, al denkt niemand dat. Vrolijk gaat ze gauw wat voor moeder doen.

„Hier Kees en Aadje, jullie eerst je handen wassen, wat hebben jullie je vuil gemaakt.”

„Eerst eten en dan maar baden hè,” zegt vader Henk, „heb je nog thee, Liesbeth, ik versmacht.”

„Ik schenk in,” bedisselt Mies, „jij mag blijven zitten, Lies en Henk ook. Jij bent natuurlijk ook al doodop van dat sjouwen met die kinderen.”

„Niks hoor,” zegt Henk, „'k zal eerst die jonge man eens verzorgen. Je handen al gewassen, kerel? Reusachtig.”

Hij tilt het kleine Aadje op zijn schouders. „Wat word jij toch een reuzebaas, Aad! Hij heeft bijna aldoor gelopen, moeder.”

Het dikke, tweejarige jochie krijst van plezier en grijpt baldadig in zijn vaders kuif.

„Dank je wel, Mies,” zegt Liesbeth dankbaar. „Rietje, geef jij de broodplank even aan, dan snijd ik hier brood. O, daar zijn Joop en Gré gelukkig.”

En dan zitten ze aan tafel, maar veel wordt er niet gegeten, het is te warm. Juist zijn ze klaar, als er nog drie jongens binnenstuwen. Nu is Liesbeths schaar voltallig.

Zes kinderen gaan in de teil, de drie grote meisjes hebben de vorige dag hun beurt al gehad. Dat neemt een vol uur, al zijn er nu drie grote mensen om te helpen. Maar dan liggen er ook heerlijk frisse kinderen

in de heldere bedden en slapen, ondanks de warmte, in een ommezien.

„Makkelijke kinderen,” zegt Mies. Ze zitten op het plaatsje, waar het nu wat koeler is, „als je ziet hoe sommige mensen een huis vol leven hebben met twee of drie! 't Is niks erg om er zo tien te hebben.”

Henk glimlacht boven zijn boek, genoeglijk tevreden.

Liesbeth scharrelt nog wat in de keuken. In de nu schemerige kamer ziet ze beweging in de bedstee. „Slaap je nu nog niet, Rietje?” Haar hart voelt weer zwaar. Zo'n tenger, klein ding als Rietje in de benauwde bedstee! Maar hoe kan het anders? En Henk rookt 's avonds al helemaal niet meer, om de lucht zo fris mogelijk te houden, sinds Rie die erge bronchitisaanvallen gehad heeft.

„Het is zo warm,” zegt Rietje zacht en dan: „Luister'es, moeder?”

Liesbeth komt bij haar. Rie fluistert: „Ik heb de kleertjes gezien op uw bed. Mag wel, hè moeder? Ik vind het zo enig, u ook, hè moes. Zo'n schattig klein babytje in de wieg. Hè, ik hoop maar dat het een zusje is, hè, dan hebben we van ieder vijf. Hoe lang nu nog, moeder? Voor Kerstfeest hè?”

„Ja, voor Kerstfeest.”

„Leuk hè, dan zijn we met z'n twaalven, met u en vader erbij, veel mooier dan met z'n elfven.”

„Ja,” zegt Liesbeth alleen, dan: „Maar nu moet je echt gaan slapen, Rie.”

„Ja hoor, moes.” Rie rekt zich. Ze kijkt nog met grote ogen. „Met z'n twaalven,” denkt ze, „net als de twaalf discipelen van de Here Jezus. Wij ook twaalf discipelen, ja, wij net zo goed.” Dan schrikt ze even. „Zou er ook een verrader bij kunnen zijn? Nee, dat niet. En dat hoeft ook niet. Want er zijn er nu ook twaalf in de hemel.” Ze bidt, half slaperig al, of ze allemaal echte discipelen mogen worden en ook allemaal in de hemel mogen komen bij de Here Jezus.

October brengt koude, gure dagen en na de overmatige warmte in September is dat een overrompeling. Veel mensen zijn ziek en overal wordt er gehoest en geniesd. Liesbeth, zelf grieperig, verzorgt het jonge volkje zo goed mogelijk. 's Avonds laat breit ze nog aan wollen borstrokken, wanten en mutsen, slikt onderwijl asperine, en hoopt maar dat

ze op de been zal kunnen blijven. De kinderen zijn erg verkouden, maar niet koortsig gelukkig.

Maar als ze zelf zich weer beter voelt, hoest Rie, het zorgenkind, op een nacht zo vreselijk, dat Liesbeth het weet: De bronchitis is er weer en nu komen opnieuw de moeilijke dagen met de vele zorgen voor en om het zieke kind. Ze slapen bijna niet, die nacht en voor hij naar zijn werk gaat, maakt Henk eerst met de oudste kinderen het plaatsje voor Rie in orde. Aadjes ledikantje komt in de tweede tussenkamer te staan, waar de vier overige jongens slapen, op de plaats van het éénpersoonsledikant, dat nu naast hun ledikant voor Rie wordt klaargemaakt. En Keesje van vier jaar, die er anders in slaapt, moet nu bij Hannie in de bedstee slapen. Het is wel erg lastig, want hij moet nog een zeiltje in bed hebben, maar het kan niet anders.

Voor Henk weggaat, kijkt hij de tafel rond, waar alle kinderen aanzitten, allen, behalve Rie. Liesbeth is bij haar in de tussenkamer en Henk dempt zijn stem, als hij dringend zegt: „Denk erom, dat jullie het goed onthouden dat Rie ziek is, en jullie helpen moeder zoveel als je kan. Gré, als je uit school komt, gaat moeder op jullie bed een uurtje rusten, anders houdt ze 't niet vol en jij zorgt dan voor de boterham en voor Rie. Je doet je best, hè! En jongens, gehoorzaam zijn, hoor, dat Gré geen last van jullie heeft.”

„Ja vader,” beloven de kinderen. Gré zwijgt, kijkt donker naar Joop, die haar boterhammen voor de middag inpakt. Die is fijn de hele dag naar kantoor, terwijl ze toch de oudste is en eigenlijk het meest moest helpen. Hè, wat ziet ze tegen de middag op. De jongens kunnen zo lastig zijn en als Rie het dan ook nog benauwd heeft!

„Ik help je wel, hoor Gré,” zegt Theo, van elf jaar, „ik maak wel dat ze stil zijn.” En hij balt zo dreigend zijn vuisten, dat Gré in de lach schiet en zijn vader, ondanks zichzelf, ook glimlacht. „Maak maar dat moeder erg tevreden is,” zegt hij dan nog, „anders wordt moeder ook nog ziek en wat zouden we dan moeten beginnen.”

Voorzichtig kijkt hij om de hoek van de schuifdeur. „Lig je zo lekker, Rie?”

Rie knikt vanuit haar stapel kussens en steekt haar hand omhoog. Dan groet Henk Liesbeth. „Dag moeke, ik bel dadelijk op, hoor. Hoe gaat het nu?”

„Goed hoor,” knikt Liesbeth, „dag! Maak je maar geen zorgen.”

Ja, dat kunnen ze elkaar nu wel steeds zeggen, maar hun harten zijn zwaar van zorg, en als de dokter al gauw na Henks telefoontje aankomt, wordt het er voor Liesbeth niet beter op.

„Me dunkt, ze heeft het weer flink te pakken,” zegt hij ernstig bij het weggaan, „’t is maar een teer ding hé. Nu, u weet het, de tabletten op tijd en stomen. Het beste met d’r en houd uzelf ook zo kalm mogelijk. Ik kom morgen weer even kijken.”

’t Worden moeilijker dagen dan ze nog ooit hebben meegemaakt. Wel krijgen ze hulp van alle kanten. Oom Leendert komt Theo, Wim en Jan voor onbepaalde tijd halen. Hij is vrijgezel en zijn huishoudster kan wel wat drukte verdragen.

Mies komt een nacht bij Rie slapen, zodat Henk en Liesbeth ongestoord rusten kunnen. Liesbeth is uitgeput, een paar uur lang weet ze werkelijk van niets meer, maar dan maakt het benauwde hoesten, dat ze hier in de voorkamer zelfs hoort, haar alweer wakker. Ze luistert gespannen. Ja, Mies is present. Ze hoort haar zachtjes praten. Maar niet opstaan, dat is niet aardig voor Mies, die zo haar best doet. Als het weer stil wordt, legt Liesbeth zich weer, maar de slaap wil niet meer komen. Om Henk niet wakker te maken, onderdrukt ze haar snikken, geluidloos schreit ze in de donkere nacht haar angst en verdriet uit en smekend vertelt ze de Here ervan. Dat geeft haar op ’t laatst troost en sterkte. Tegen de morgen komt er toch nog een verkwikkende sluimer.

De vierde dag is dokter al heel ernstig gestemd. Och, ze hebben het immers zelf al gemerkt, het gaat hard achteruit met Rie. In de gang vertelt hij Liesbeth, dat hij opname in het ziekenhuis noodzakelijk vindt.

„Dan is er nog wel hoop, ze hebben daar de meest moderne middelen, die ik hier niet geven kan.”

„Is het longontsteking, dokter?” fluistert Liesbeth.

Dokter kijkt haar aan. Wat zou hij graag „neen” zeggen.

„Ik vrees van wel,” zegt hij, „maar u weet: de tegenwoordige geneeswijze doet wonderen. Geeft u de moed maar niet op. U denkt toch zelf ook om uw medicijnen hè. Zo fit mogelijk proberen te blijven, hoor.”

Als alles is afgesproken, roept Liesbeth Gré, die ze thuis gehouden heeft. Ze moet vader gaan bellen, misschien kan hij dadelijk thuis komen.

Alleen gebleven kijkt Liesbeth in de gangspiegel naar haar gezicht. Kan ze zo naar Rie, met die wanhopige ogen? Ze dwingt haar gedachten omhoog. „Gij kunt wonderen doen, Here,” zegt ze zacht, de dokter corrigerend. Dan kan ze het Rie vertellen.

Het hijgende kind, heel teer en broos geworden, kijkt met grote, donkere ogen en Liesbeth herkent haar eigen gezicht van straks in de spiegel. Haar hart schreit opnieuw, maar haar mond zegt opgewekt: „Het is daar zo heerlijk fris en stil, veel beter voor je hè, en we komen heel vaak bij je hoor.”

„Komt vader naar huis?” vraagt Rie dan plotseling en als Liesbeth zegt: „Ik hoop van wel,” fluistert ze: „Hij moet gauw komen.”

Henk komt werkelijk gauw. Maar dan is ook de ziekenauto er al en moet hij zijn dochttertje wegbrengen. Het vervoer is bijna te veel voor het doodzieke kind en steeds is het maar of ze iets zeggen wil, dat haar onuitsprekelijk benauwt. Maar in het ziekenhuis worden ze dadelijk gescheiden.

Als Henk zijn kind na een poos wachten, op een kleine zaal terugvindt en haar ogen hem dadelijk herkennen, is het een opluchting. Als ze dit nog verdragen kan, misschien, misschien . . .

„Vader komt vanavond weer, hoor Rie,” zegt de zuster, „nu moet je eerst gaan slapen.”

„Dag kind,” zegt Henk. Rie's dun, wit handje ligt in zijn hand. „Gauw komen, vader, ik moet nog wat zeggen.”

„Ik moet nog wat zeggen.” Dat hamert in Henks hoofd. Denkt Rie dat ze niet meer beter zal worden? Nò g wat zeggen. Wat kan het zijn? Ze keek zo angstig, wanhopig bijna.

Thuis vindt hij Liesbeth op van het vele schreien, de kinderen zitten stil en verslagen om de tafel. Hij brengt eerst zijn vrouw naar bed. „Nu jij rusten, kind, nu kan het. Ik blijf thuis vandaag.”

„Heb je het nummer van hiernaast opgegeven?” vraagt Liesbeth nog. Ja, dat heeft Henk gedaan. En het is maar goed. Nog binnen het uur komt er een boodschap van de bureu. „Het ziekenhuis aan de telefoon. Of u zelf even komt.”

Achteraan in de drukke winkel probeert Henk boven het bonzen van zijn hart uit de stem uit het ziekenhuis te verstaan. „'t Kind is zo ang-

stig en ze vraagt steeds naar u. Komt u maar gauw, misschien krijgt ze dan rust."

Martelend lang duurt de fietstocht door de stad en toch is het maar een kwartier later als Henk voor Rie's bed staat. „Probeer 't zo rustig mogelijk te doen, mijnheer," zegt de verpleegster. Ze verschuift het scherm nog even en laat hen dan alleen.

„Rietje," zegt Henk.

„Vader," hijgt Rie. Haar ogen staan wel vol tranen, „ik durf niet alleen."

„Och lieverd!" Het overstelpt hem bijna, maar dan dwingt hij zich sterk te zijn. „Je hoeft ook niet alleen, schat. Nooit ben je alleen."

„Vader, ik weet niet ...! Vader ... ik moet steeds aan iets denken ..."

„Zeg het maar, Rie".

„U weet wel ... het nieuwe kindje ... Ik vond het zo fijn ... en ik dacht: „Dan zijn we met Kerstfeest ... met z'n twaalfven ... allemaal bij elkaar ... net ... net als de twaalf discipelen ... Maar nu ... En één discipel ging ... ook eerder weg ... O, vader ... en ik nu ... En ik heb ook zo dikwijls de Here Jezus verraden."

„Och kind, jij ..." Henk snikt bijna, maar Rie knikt, en weer komt het zachte, benauwde stemmetje: „Weet u wel, als juffrouw Wolkers zo iets uit ... uit de Bijbel zei ... voor een grapje ... dan heb ik er ook om gelachen ... en ... en ... als Janus ... en andere mensen ook ... vloekten ... dan durfde ik niet eens te zeggen ... dat het niet mocht."

't Laatste is bijna onverstaaanbaar. En dan komt er weer een hevige hoestaanval. De zuster schiet toe.

Als Rie weer stil in de kussens leunt, haar hand op haar borst, waar het zo'n pijn doet, aarzelt ze om weg te gaan: „Ik weet niet, of u nu wel ..."

„Nog even, zuster," zegt Henk dringend, „het komt goed," en als de zuster weg is, buigt hij zich over zijn zieke meisje heen. Heel zijn grote, erbarmende liefde spreekt uit zijn ogen.

„Lieverd, luister eens. Vader heeft ook zo vaak de Here verraden, net als jij, ik denk nog veel erger vaak en ... en nog zoveel ander kwaad gedaan. En dat maakt me ook dikwijls zo bang, vreselijk bang. En als de Here daar naar keek, dan zou Hij ons ook niet bij zich willen hebben, maar dat doet Hij niet, dat weet je toch wel. Daarom is juist de Here Jezus gekomen. „Alzo lief heeft God de wereld gehad, ons allemaal,

apart . . . Alzo lief heeft God Rietje gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft . . . En jij hebt hem toch ook lief?"

Weer komen er grote tranen in Rie's ogen. Dat arme, verstikte stemmetje zegt: „Ja vader . . ., maar ik denk . . . misschien denk ik dat alleen maar, omdat ik zo graag . . . in de hemel wil komen.”

„Dat mag ook, Rie. We mogen ook bang zijn om ver van Hem weg te moeten. En het is ook niet, omdat wij zoveel van Hem houden, dat Hij ons daarom aanneemt. Voor slechte mensen, voor zondaren is Hij gekomen. Schat, je weet dat vader heel erg veel van je houdt, hè, maar de Here nog veel meer. Nu moet je steeds maar aan dat psalmversje gaan liggen denken:

Geen vader sloeg met groter mededogen
Op teder kroost ooit zijn ontfermend' ogen,
Dan Is'rels Heer op ieder, die Hem vreest;
Hij weet, wat van Zijn maaksel is te wachten,
Hoe zwak van moed, hoe klein wij zijn van krachten,
En dat wij stof, van jongsaf, zijn geweest.

Langzaam en duidelijk heeft Henk het opgezegd, en hij ziet dat het koortsige gezichtje zich ontspant. „Nu bidden, Rietje?" vraagt hij teer. Heel Rie's gezicht zegt „ja”.

Zo heeft Henk nog nooit gebeden. Hij denkt niet aan zijn eigen verdriet. Hij bidt met heel zijn hart om genade voor zijn arme kind, dat zondig is en kwaad heeft gedaan, maar dat verdriet heeft en Jezus niet missen kan. „En als U ze nu liever bij U wilt hebben, Here, wilt U dan Uw engelen sturen om ze veilig bij U te brengen, want ze is bang om alleen te gaan.” En beiden weten dat onder het bidden met geruisloze wiekslag hemelboden neerdalen. Als Henk weer opkijkt, ziet hij het kleine, magere gezichtje met een wondere vrede overstraald. Zacht zegt hij nog: „Nu gaat vader moeder even halen. Goed, Rie?” en Rie knikt volkomen tevreden.

Dan is het die nacht en de dag daarop of het levensvlammetje helderder wordt, maar het is enkel de rust van de ziel, die nog even kracht geeft aan het dodelijk zieke lichaam. 's Avonds zitten ze samen, Henk en

Liesbeth, aan 't bedje van hun kind. Ze weten het van de dokter: „Vandaag leek er even een straaltje hoop te gloren, maar nu is de toestand weer heel zorgelijk.”

Liesbeth kijkt naar het dierbare gezichtje. Rie heeft de ogen gesloten. Slaapt ze nu of zou haar bewustzijn haar al verlaten? Ze is nu niet bang meer om te sterven, 's middags heeft ze nog gefluisterd: „Al die verzen zijn zo mooi, moes . . . van wat vader zei: . . . Zo ver het west verwijderd is van 't oosten . . . Het komt zomaar vanzelf in m'n gedachten . . . en nog veel meer . . .”

Nu, bij het wachten aan het bedje, lijkt Liesbeth haar leven in het drukke gezin in haar bekrompen huisje zo onwerkelijk, zo iets van ver weg. Nu staat ze vlak bij de hemelpoort, met haar kind, dat de Heiland reeds ziet, dat de liederen Sions zomaar vanzelf in haar gedachten krijgt en het is zo wonderlijk, maar het onuitsprekelijke verdriet om de slag, die vallen zal, is er op het ogenblik niet. De Heiland zelf houdt haar staande en geeft haar moed tot het laatst haar kind tot steun te zijn. Bidden of God ze nog in dit leven laten wil, doen ze beiden niet meer. „Zoals Uw wil is, is het goed,” heeft Henk daarstraks, toen ze samen waren, gebeden en ze voelen zich daarin getroost en stil.

Wel baden ze, en dat gebed rijst ook nu zonder ophouden uit hun harten: „Wilt U haar zwaar lijden besparen, en blij Uw koninkrijk doen binnen gaan?”

En dat gebed wordt verhoord. Een enkele benauwdheid komt er nog, die nacht, maar in de vroege ochtend slaapt hun kind, rustig, veilig in Jezus armen, in.

Die heilige, verheven rust blijft Liesbeth, al de dagen dat Rietje nog het middelpunt van alle zorgen is, bij, maar na de begrafenis, die ze, om het kind, dat nu haar meeste zorg gaat vragen, niet durfde bijwonen, komt ze tot het volle besef van het ontzettende verlies. Het is zo leeg, zo leeg om haar heen. Kan één kind, in zo'n groot huisgezin, zo'n grote plaats openlaten? En met het verdriet komt het zelfverwijt: „Ik had immers geen plaats voor tien kinderen? Nu heeft God er één weggehaald. Is dit nu mijn straf?”

Schreien moet ze, heel de dag. Ze voelt zich zo krachteloos en neergebogen, al doen haar handen mechanisch het werk van iedere dag,

maar als ze eindelijk op een avond als alles stil is in huis, Henk van haar tobben vertelt, zegt hij: „Och kind, maar Rietjes versje is toch ook voor jou,” en dat brengt haar opnieuw tot het zoeken van Gods aangezicht.

Hij weet, wat van zijn maaxsel is te wachten,
Hoe zwak van moed, hoe klein wij zijn van krachten.

Och, het is waar: als de Here wilde straffen, Hij, die heilig is, wat zou Hij veel meer kunnen ontnemen. En wat is Hij haar wonderlijk troostend nabij geweest, al die zware dagen van Rietjes ziekte. Al was het dan straf, kastijding, Hij deed het alleen om haar dichter bij Hem te brengen, en wat laat Hij haar ontzaglijk veel behouden: haar man, met wie ze dit samen mag dragen, en al de andere kinderen, die haar zo nodig hebben. En ootmoedig zegt haar hart:

„Hij doet ons niet naar onze zonden,
Hoe zwaar, hoe lang wij ook zijn wetten schonden.
Hij straft ons, maar naar onze zonden niet.”

Och ja, voor Rietje was er wel een plaatsje in hun huis, samen met het nieuwe kindje, maar ze heeft nu een plaats, die de Heiland zelf voor haar bereidde en ze was klaar om daarheen te gaan. Hun taak was afgelopen, zoals de dominee zei bij de begrafenis, dat moet ze nu steeds maar vasthouden.

En hoe dichter ze bij de Heiland schuilt, hoe lichter haar het dragen van het kruis valt. Als ze 's nachts of 's morgens wakker wordt, is het steeds of er iemand voor haar zingt. De éne keer: Dat Isrel op de Heer vertrouwt, en dan weer: Want beter dan dit tijd'lijk leven, is Uwe goedertierenheid, en . . . en nog veel meer. Zei Rie dat ook niet in het ziekenhuis, en zijn dit niet rechtstreekse, troostende boodschappen uit de hemel?

Veertien dagen voor Kerstfeest wordt in het ziekenhuis hun tiende kindje geboren, en het is een meisje. Alles is goed.

De eerste dagen gaan voor Liesbeth in een gewijde stilte voorbij. Ze rust uit en weet alleen, dat ze zo dankbaar is. Weer een goed, gezond

kindje, en dat het een meisje is, is toch ook weer een aparte vreugde; vooral de kinderen zijn er over in de wolken, Hannie, het zusje tussen al de broertjes, het meest.

Maar als de krachten toenemen en de wereld rondom weer betekenis krijgt, blijft die serene rust niet ongerept. Stil liggen brengt veel denken mee, hoe kan het anders dat Liesbeth weer veel schreit?

Wat zou Rie blij geweest zijn, ze wou ook het liefst een zusje hebben, och, en ze was toch al zo'n echt moedertje. Wat zal het zwaar zijn, thuis te komen, en de lege plaats weer overal te voelen. Weer zijn ze nu met z'n elfen, niet met z'n twaalven, wat Rie zo mooi vond. Dat zei ze die avond, toen het zo warm was en vroeg, of zij ook zo blij was om het kindje.

Och, toen heeft ze zeker aan de twaalf discipelen gedacht, waarvan ze Henk verteld heeft! Die lieve, lieve schat. Het is bijna niet te dragen, haar voor altijd te moeten missen. Ja, voor altijd toch! Het lieve lijfje, dat ze verzorgd heeft, haar bedrijvige handjes, haar heldere, blauwe ogen, ze hebben het weggestopt onder de grond en het vergaat, het wordt tot stof.

Eénmaal zal het opgewekt worden, ja, ze gelooft het, maar die toekomst lijkt zo oneindig ver, en . . . hoe zal het dan zijn? Moeder en kind zullen ze dan niet meer zijn. Dat komt nooit weer.

Na een dag van zulk tobben kijkt Joop 's avonds om de hoek van de zaal: Het is het bezoekuurtje, dat speciaal voor de vaders is, maar voor Liesbeth iets vragen kan, vertelt Joop: „Vader moet overwerken, moes, en nu mocht ik gaan. Is 't goed?”

Liesbeth bedwingt onmiddellijk haar teleurstelling. „Ja, natuurlijk kind.” En ze is toch ook echt blij om dit uurtje alleen met haar oudste. Ze praten over Joops werk op kantoor, haar lessen 's avonds, over het nieuwe zusje, dat zo zoet is en al een beetje groeit en dan opeens zegt Joop, met een kleur: „Moes, als u thuis komt, dan ga ik mee helpen hoor, dan sta ik wat vroeger op, dat kan best. En als Gré en ik dan eens in uw bed gingen slapen en u voor? Dat is veel rustiger voor u.”

Liesbeth glimlacht haar toe, en die lach over haar bleek gezicht met de roodbeschreide ogen, doet Joop de tranen in de ogen springen. Ze kan het niet helpen, ze snikt even en fluistert tegen moeders schouder: „Ik wil zo graag wat meer op Rie gaan lijken.”

Liesbeth streelt het donkere hoofdje. Nu is ze flink, denkt alleen aan Joops verdriet.

„Lieve, grote dochter,” zegt ze zacht, „maar ik houd van jou evenveel als van Rie hoor, en het was net zo erg voor ons geweest als de Here jou had weggehaald of één van de anderen. Och zie je, we denken nu alleen maar aan Rie’s lieve dingen, nooit meer aan haar andere buien, die had ze ook, net zo goed als jullie allemaal. En als ik thuis ben, en ik ben weer eens ongeduldig tegen jullie, moet je daar maar aan denken.”

„Och moes, u . . .” Joop schaamt zich zo. Nu gaat moeder zich nog verontschuldigen en ze weet veel te goed hoe egoïstisch zij, Joop, zelf altijd is.

„Zullen we dat dan doen, moes?” vraagt ze dan, in ijver om veel goed te maken, „u en vader voor slapen? De wieg kan dan toch gerust bij ons staan?”

„Ik vind het fijn dat je dat zo bedacht hebt, Joop,” zegt Liesbeth hartelijk, „maar voorlopig is het geloof ik, beter als we het nog even bij het oude laten. Zie je! Keesje gaat nu bij Hannie in de bedstee slapen, maar dan moeten we er erg op letten, dat hij zindelijk blijft. Vader helpt hem ’s nachts nog al eens en jullie zouden hem allicht niet zo gauw horen. Dat is niets erg, hoor. Jullie moeten toch ook veel slapen en als Aadje nu in de andere tussenkamer, bij de jongens slaapt, zal je hem ook wel eens moeten helpen.”

„Ja, dat is waar.” Joop zwijgt een poos. Het zal weer een moeilijke tijd worden, thuis met de baby er bij. Al dat wasgoed alleen al, dat moeder hoog boven in de gang en soms ook wel in de kamer droogt!

Gelukkig dat Keesje nu tenminste zo goed als zindelijk is, anders had je ’t van drie. En dan dat kindergehuil! Ze kan ook zo moeilijk haar lessen leren als het zo’n leven is in huis. Maar dan schrikt ze even. Nu zit ze weer aan zichzelf te denken en ze wou moeder helpen, en dan denkt ze aan het tweede punt dat ze met moeder bepraten wilde.

„En luister es, moes, als u thuiskomt, is het al bijna Kerstfeest. En we wilden zo graag het huis versieren, voor uw thuiskomst en gelijk voor Kerstfeest. Of zou u ’t niet prettig vinden?”

„Ja zeker, hoor.” Beven moeders lippen nu weer? „We mogen toch ook blij zijn hè, als ik weer gezond thuiskom en dan met zo’n schatje erbij, en dan vooral op het Kerstfeest. Misschien vieren we wel het heerlijkste

Kerstfeest, dat we ooit gevierd hebben." En Joop knikt met een ernst en overgave, die Liesbeth ontroert. Wat is ze dankbaar voor dit uurtje. En als vader Henk aan 't eind van 't bezoekuurtje toch nog even komt groeten, zo maar in zijn werkpak, is haar dag weer helemaal goed.

De baby's zijn geholpen en de moeders mogen gaan slapen. In het donker peinst Liesbeth over wat ze tegen Joop gezegd heeft. „Misschien wordt het wel het heerlijkste Kerstfeest, dat we nog ooit gevierd hebben." Ziet ze niet aan Joops gezicht hoe ontvankelijk haar hart is voor goede indrukken? Als het sterven van Rie haar eens tot eeuwige zegen werd, haar en ook de anderen? Henk heeft, nadat Rie begraven was, de kinderen van Rie's gedachten verteld, en ze allen op het hart gebonden, ook maar veel te bidden, of God ze allen de grote zegen, een discipel van Hem te zijn, geven wil. Hij heeft verteld, hoe heerlijk het nu voor Rie is, zo dicht bij de Here, en de kinderen hebben zo ernstig geluisterd. Zelfs Keesje praat op zijn kinderlijke manier nu nog steeds over Rie en over de hemel. Liesbeth begrijpt dat al dit gebeuren onuitwisbare indrukken bij allen heeft achtergelaten. O ja, ze weet het, verdriet hebben, is vaak een overvloedige zegen krijgen, en ze dankt die avond met heel haar hart haar Vader in de hemel, vraagt meteen of Hij haar heel nabij wil blijven, als het verdriet weer machtig wordt in haar hart. 't Is of ze nu haar moede hoofd dicht bij Hem mag neerleggen. Zo slaapt ze rustig in, zich van 's Heren trouw bewust.

De thuiskomst is een heerlijk feest. De kinderen zijn in het met sparregroen en kaarsen versierde huis opgewonden van blijdschap en Liesbeth en Henk met een oneindige dankbaarheid vervuld.

En nu komt het Kerstfeest en dat wordt een nog blijder dag, omdat het kleine zusje dan gedoopt zal worden.

Theo, de toekomstige musicus, begeleidt op het kleine harmonium hun feestzangen.

„In Bethlehems stal," is Keesjes lievelingsversje.

Liesbeth neuriet het zachtjes mee, als ze haar jongste in de wieg, die voor al de kinderen gebruikt is en er nu toch weer zo helder en mooi uitziet, toedekt. Het houten kribje, dat Henk zou timmeren, was nu niet nodig, maar als met de herinnering daaraan haar weer even het

zelfverwijt bespringt (wat had ze toch getobd over het plaatsje en wat was het een klein verdriet geweest, bij hetgeen ze nu moeten dragen), weet ze het meteen: Al was het kribje er nu, dan was het toch nog een veel rijker en beter plaatsje dan van het Kindje in Bethlehems stal, en als ze zich dat goed indenkt, haar Heiland in de stal, Gods eigen Zoon, dan kan het niet anders of haar hart gaat zingen:

Zo, zo lief had God de wereld,
Dat Hij zijnen eigen Zoon
Voor die afgefallen wereld
Overgaf aan smaad en hoon.

Dat feestgevoel wordt nog groter als ze in de kerk zijn. Joop zit naast haar met het kleine zusje in de armen. Alle kinderen zijn in de kerk, Gré met Aadje boven op de gaanderij dicht bij de uitgang. „Als hij lastig wordt, ga ik wel met hem weg, maar we willen het zo dolgraag zien,” heeft ze gepleit en dat werd goedgevonden.

Liesbeth heeft alleen maar even voorzichtig naar het kleine ventje gekeken, hij houdt zich werkelijk stil. Maar dan komt het gebed voor het dopen en bidt ze met volle aandacht en smekend hart mee: „Wij bidden U, dat Gij dit kind genadig wilt aanzien en door Uw Heilige Geest, Uw Zoon, Jezus Christus, inlijven, opdat zij met Hem in Zijn dood begraven mag worden en met Hem mag opstaan in een nieuw leven, opdat ze haar kruis, Hem dagelijks navolgend, vrolijk dragen mag, Hem aanhangende met waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde. Opdat ze dit leven (dat toch niet anders is dan een gestadige dood) om Uwentwil getroost verlate en ten laatsten dage voor de rechterstoel van Christus, uw Zoon, zonder verschrikken, mag verschijnen...” Dit alles bidden ze, bidt heel de kerk voor hun kind, zoals ze het baden voor al hun kinderen. Geheel verhoord al is dit gebed voor hun Rie en Liesbeth dankt, terwijl ze bidt.

Dan komt het grote ogenblik, dat ze met het kindje in haar armen bij het doopvont staat.

„Maria Elizabeth, ik doop u in de naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes.”

Onder het zingen kijkt Liesbeth naar haar kindje. Het zou eerst alleen naar haar heten, maar ze konden nu niet anders dan ook in deze nieuwe

naam hun liefde voor het pasgestorven kind uiten. Ze zullen haar toch, zoals afgesproken was „Elske” noemen, want „Rie” blijft enig. Nu heeft God zelf haar bij deze naam genoemd en haar het teken en zegel gegeven van Zijn altijd durende trouw en liefde.

Dat Hij het op het Kerstfeest deed, de dag van de vervulling van al Zijn beloften, 't geeft Liesbeth een onuitsprekelijke blijdschap.

„k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheid,” zingen ze daarna.

Eeuwig zingen, dat doet Rie nu al, storeloos, maar zij stemmen nu allen met haar in, en terwijl Liesbeth zingt, dringt er een gedachte naar voren: In Hem zijn ze immers één, Rie's gebed is tòch verhoord, ze vieren Kerstfeest met z'n twaalfen.

A. VAN HARTINGSVELDT

BEHOUWEN VAART

Het was eind December: korte, grauwe dagen en lange, koude nachten.

Ergens in de wijde, grijze eenzaamheid van de Doggersbank lag – deinend aan zijn ankerketting – de Anna Jacoba, een motorlogger uit Vlaardingen.

Een beste schuit was het, van zo'n vijf-en-dertig meter lengte – en een motor zat er in, die met zijn driehonderd paardekrachten een flink stuk water weg kon slaan.

In het vooronder zat een jongen van een jaar of veertien: Martien van Dam.

Plat op de vloer zat hij, te soezen van vermoeidheid. De kousebenen – met één grote knol aan de linkerteen – hield hij gestrekt, tot vlak voor de rood-gloeiende potkachel.

Lekker was het hier, heerlijk warm en behaaglijk! Zo'n hele dag sjouwen in de gure winterkou aan dek, viel hem toch niet mee.

Al zou Martien dat nooit aan iemand laten merken. Je zou hier in de warmte van het vooronder niet zeggen, dat de Anna Jacoba als een eenzame stip in de grauwe kilte van Doggersbank lag te dobberen.

Hè, Martien zou zó wel de hele verdere reis willen blijven zitten, zo bek-af was ie, van het zware visserswerk, de hele dag.

De jongen schurkte behaaglijk zijn rug tegen het ruwhouten beschoot, tuurde slaperig in het gloeiend rood van de kachel.

Zwaar hing de geur van vis en teer en sterke koffie in het bedompte vertrek.

Hij knikkebolde en zijn ogen vielen bijna toe.

„Hier jochie, pak an, daar kikker je lekker van op,” klonk plotseling vlak bij zijn oren de zware stem van Willem van Loon, die in het vooronder bezig was het eten klaar te maken.

Martien schrok wakker van die plotselinge bromstem aan zijn oor. Hij stootte gevoelig zijn achterhoofd tegen de wand: boenk!

„Au!” –

„Daar zou een mens compleet wakker van worden,” grinnikte de kok

gemoedelijk. „Maar geef mij liever een bakkie troost, daar heb ik meer aan.”

De verbouwereerde Martien trok een zuur-zoet gezicht en wreef eens over de pijnlijke plek.

„Komt er nog wat van, of hoeft je 't niet?” informeerde Willem, „mijn hand is geen uithangbord. Pak an dit bakkie, zeun.”

Eindelijk leek de jongen door te hebben, waar het om ging. Hij pakte de hete mok koffie van Willem aan en begon – zijn handen er aan warmend – voorzichtig blazend van het bruine-zwarte vocht te slurpen.

Lekker smaakte ze niet, die sterke koffie, maar wat wil je meer, als je amper als jongste maatje aan boord bent van een haringlogger?

Trouwens, d'n ouwe¹⁾ gebruikte dezelfde kost als al het volk, daar was geen onderscheid in.

En bij het menu van een vissersschuit wordt nu eenmaal geen rekening gehouden met de mondjes van verwende jonge juffrouwen.

Want het is daar de éne dag: scheepskaak, erwten, bonen en de volgende dag: bonen, erwten, scheepskaak. Ga zo maar door.

En dat alles gespoeld in bittere, zwarte koffie.

„Ja” – dacht Martien – „ze zullen me vetmesten, met biefstuk en karbonaadjes en zo, kan je begrijpen.” Hij moest in stilte glimlachen, toen hij daaraan dacht. Hij zou het trouwens aan boord niet eens willen hebben, stel je voor! Hij was toch zeker geen zoet papkindje? Wat zouden de mannen hem uitlachen!

Nee, voor hij naar zee ging, wist hij al lang, dat het vissersleven een ruig bestaan is, met veel ontbering.

Toch had hij doorgezet, taai en verbeterd, zoals een goeie Hollander betaamt.

En klagen over het zware werk? – Dat zouden ze van hem niet horen. Nooit!

Dit was al de derde keer, dat hij het ruime sop gekozen had voor de haringvangst.

Deze reis was ook de kwaaieste tocht geworden, zo laat in het jaar.

Want koud mensen, koud dat het daar om deze tijd kon zijn, op die wijde watervlakte!

¹⁾ De Schipper.

Maar spijt had hij er niet van, al vrozen soms bijna de toppen van zijn vingers, door het barre zeewater. Of al leek soms de wind dwars door zijn oliegoed heen te blazen.

Nee, spijt zou hij er nooit van krijgen, dat wist Martien zo zeker als twee keer twee vier is.

Want het varen zat z'n hele familie in het bloed, en al hun leven zijn de Van Dammen degelijke zeelui geweest. En de zee – de eeuwig deinende zee – liet hem niet meer los. Die bleef hem lokken en aantrekken, telkens als hij maar weer een paar dagen aan de wal was.

Zo gaat dat met een zeeman. Als hij op zee is, dan loopt ie te moppen over de visserij, en als ie thuis is, dan vindt ie geen rust, voor hij weer naar de haringvijver mag. Zo ging dat ook met Martien, al was die nog maar een joch van amper veertien jaar.

En daardoor kwam het, dat hij zichzelf al een hele piet begon te voelen, een echte zeerob.

Martien wipte zijn laatste slok koffie achterover.

Het warmde toch lekker door van binnen, al smaakte het bitter. „Nog een lekker bakkie?” vroeg Willem van Loon, de lege kroes aanpakkend. „Dat jaagt de kou d'r uit, jong.”

„Nee, merci Willem,” antwoordde Martien overeind komend, „ik ga maar weer es naar boven, d'r zal zo dadelijk wel gehaald ¹⁾ worden, denk ik.”

„Welja zeun, nog één keer wordt de haringvleet naar binnen getrokken en dan varen we weerom. Dan zijn we krek met Kerst bij moeder, wat jou.”

„Als het tenminste geen misse teelt ²⁾ is, Willem, want je weet, hoe het de vorige keren was.”

„Een misse teelt? Wie praat daar nou van. Een goeie visserman – en dat wou jij immers ook worden, is 't niet? – ik zeg een goeie visserman verwacht al z'n leven een behouwe teelt ³⁾, neem dat an van de ouwe Willem, zeun. En bovendien is de Doggersbank bij zo'n westenwind als we nu hebben een bestig viswatertje, dat weet de kleinste jongen in Vlaring.”

¹⁾ Haringnet uit zee ophalen.

²⁾ Slechte vangst.

³⁾ Goede vangst.

Willem van Loon was een man van tegen de zestig, een ervaren visserman, die de haringvijver en heel het visserijbedrijf kende als z'n eigen broekzak.

Voor hem had Martien het grootste respect.

Nou ja, op d'n ouwe na, dat spreekt vanzelf.

De jongen wilde Van Loon best geloven, hij wou nu graag genoeg naar huis varen. En tegen Willems mening durfde hij niet ingaan, stel je voor.

Maar toch— in zijn hart twijfelde hij bar aan de voorspelde goede vangst. Het moest maar eens een mager vangetje wezen, dat kon toch!? Dan zou je zien, dat d'n ouwe bleef doorvissen, Kerst, of geen Kerst.

Alsof de kok de gedachten van de jongen raadde, vervolgde hij: „En bovendien, d'n ouwe heeft het zelf gezegd. En je weet, als die wat wil, nou, dan moet het gebeuren ook, da's vast.”

Op dat ogenblik verscheen boven aan de trap een gezicht, stoppelig en rood. Twee ogen gluurden scherp bij het trapgat naar beneden.

„Hei daar Martien, waar zit je, luiwammes?” riep een rauwe schreeuwstem. „Zou je niet erris rap uit je warme salonnetje klimmen, vrind? Of moet meneer nog eerst op zijn gemak een bakkie doen? — Kom an dek, we gaan hááálen!”

Het was Andries van Bommel, de eerste matroos, die eens kwam kijken waarom zijn knechtje nog niet op het dek verscheen.

Tenminste — hij behandelde Tinus van Dam, „dat broekie van amper veetien jaar,” steeds zo'n beetje als zijn persoonlijke bediende.

Dries was een beste matroos, maar een onaangename kerel voor Martien, bemoeiziek en heerszuchtig. Zijn stem was hard, snauwend en bevelend.

Op ieder schip, waar hij voer, loerde hij er altijd op de jongste onder zijn commando te krijgen. Die werd door hem dan tot en met gedrild.

En zo was op de Anna Jacoba Martien die eer te beurt gevallen. Nou, hij kon zijn pret bij Dries gerust wel op. Gelukkig, dat de anderen het nog al eens voor de jongen opnamen.

Direct sprong Willem dan ook voor hem op de ketting.

„Kallem, kallem an, Dries,” suste hij, „de jongen is bek-af. En bovendien moet hij mij hier een handje helpen.”

Willem knipoogde glunderend naar Martien, alsof ie zeggen wilde:

„Dries hoeft niet te weten, dat jij me helpt de koffie op te drinken, dat gaat 'em niks aan.”

„Nou, komt meneer nog boven?” riep ongeduldig de matroos. Hij hield er niet van, door iemand te worden tegengesproken.

„De jongen komt zo!” antwoordde Willem, „hij zit er al naar te snakken, om weer onder jouw veilige hoede te komen!”

„Als 't ie maar weet, dat ie niet voor zijn plezier op deze schuit vaart!” dreigde Dries, nijdig om de spottende toon van Willem.

„Maar ook niet voor jóuw plezier, maat!” gaf de kok snedig ten antwoord. „Als jij je dat soms verbeeldt, Andries van Bommel, dan ben je glad abuis man!”

Klap! – sloeg Dries de deur dicht. Nijdig nagrommend stommelde hij weg, de twee daar beneden grinnekend alleen latend.

Toch kneep Martien 'em een beetje; Dries was voor hem oppermachtig, en aanstonds moest ie toch naar boven.

„Als hij maar niet zo'n treiteraar was,” verzuchtte de jongen. „Altijd zoekt ie me, altijd loopt ie op me te vitten en te snauwen.”

„Ach joh, trek je d'r niks van aan”, suste Willem, die ook wel wist, hoe de zaken aan boord stonden.

„Ja, dat kan jij licht zeggen”, mokte de jongen onwillig, „maar ik zit elke dag met z'n regen-en-wind humeur opgescheept. En d'n ouwe heeft hem over mij aangesteld, dat is juist het ergste. Nog al lekker, om altijd de standjes van hem op te vangen. Tegen jullie durft ie niet, jullie zijn grote kerels.”

Alle opgekropte weerstand tegen Dries' eigengereide onrechtvaardigheid en heerszucht kwam er nu uit bij de jongen. 't Zat hem tot aan de keel, zo langzamerhand.

„Je moest maar es weten, Willem, hoe hij me altijd loopt te jagen bij het werk. De akeligste karweitjes zoekt hij voor me op. En nooit is het goed genoeg, nooit! Hij doet altijd, of ik zo'n soort luie, domme sukkel ben, een papkindje, dat helemaal niet deugt voor het zeemansvak. – En zeg nou zelf es eerlijk, Willem, ben ik een slome sufferd? Zo eentje, die altijd alles fout doet?” – Met spanning in de ogen keek de jongen Van Loon aan, als wilde hij het antwoord van diens gezicht aflezen.

„Nou jáááh –” kalmeerde Willem vaderlijk, „zo erg bedoelt hij het natuurlijk niet, zeun, dat moet je zó niet opvatten. Hij weet heus wel,

dat er uit jou op de duur een behoorlijk goede zeeman kan groeien met stevige, rechtse knuisten an z'n lijf."

„Nou!" – triomfantelijk riep Martien het uit – „nou, zie je dan wel, Willem, je zegt zelf . . ."

„Ho, ho, vrindje, niet te hard van stapel lopen," temperde glimlachend de oude man, „je doet net, of je al een doorgewinterde zeeman bent, en je bènt nog niks, je komt pas kijken. Wat is nou al met al drie reisjes?"

„Maar" – vervolgde hij ernstig – „als het God belieft en je past goed op, ja, dan kàn je waarschijnlijk met een jaar of wat . . ."

„Nou dan!" – besliste Martien haastig, – „dan hoeft Dries me toch zeker niet steeds zo af te kammen?"

Maar de kok antwoordde: „Zo héél bar zal het niet zijn, Martien, en je moet niet vergeten, dat Dries van Bommel altijd een hard leven heeft gehad. Daarvan wordt een mens zo. Hij laat nou eenmaal nooit merken, hoe hij over je denkt, en dat ie een tikje kort aangebonden is, ligt in de man z'n aard."

„Een tikje? – Zeg maar gerust een réuzetik!" – riep Martien verontwaardigd. Hoe meer de jongen er over praatte, hoe meer hij zich opwond.

„Hij kan me soms wel wegstijgen, zo'n hekel heeft ie aan mij. Of dacht je, dat hij altijd zo tegen me grauwet en snauwt, omdat ie mij zo'n lieverdje vindt?"

Martien begon medelijden met zichzelf te krijgen. Hij vond zijn lot eigenlijk beklagenswaardig, en hoopte, dat Willem ook met hem te doen zou hebben, dat Willem óók zou zeggen: die Dries is een akelige kerel, ik zal wel eens voor je naar d'n ouwe gaan, want dat getreiter moet afgelopen zijn.

Doch Willem deed iets heel anders, hij zei: „Dries van Bommel is een vreemde, ruwe kerel, maar een zeeman met een hart van goud, een maat, waar je in gevaar altijd op kunt rekenen. Hij doet wel streng met al de jongens op de haringvloot, die hij onder z'n hoede kan krijgen. Maar hij maakt er goeie zeelui van. En dat wil ie met jou ook doen, zeun.

Neem nou Bertus Koopman, die behandelde hij indertijd zo erg, dat de jongen zo wat om z'n moeder jankte, 's avonds in kooi. Daarbij vergeleken ben jij nog een goed gebakerd wiegekind. Maar me dunkt, Bertus is een van de beste matrozen geworden van de haringvloot."

Doch Martien was teleurgesteld in zijn verwachting. Willem had geen woord van medelijden gezegd, hij had hem niet geholpen, door naar d'n ouwe te gaan. Hij had alleen Dries geprezen, als een beste kerel. Bah, wat had hij, Martien, daar nou aan.

En in zijn teleurstelling gooide de jongen klakkeloos er uit: „Dries de Bullebak is een nare vent, een lelijke treiteraar, nou weet je 't. Ik wou, dat ik hem nooit had gezien. En als we in Vlaring afgemonsterd zijn, dan ga ik nooit meer met hem op dezelfde schuit varen, nóoit meer! Voor mijn part spoelde hij over de reling, al is 't dan nog zo'n beste zeeman!” En met een vuurrood, nijdig hoofd wilde hij weglopen.

Maar toen sprong de oude Willem van Loon op de driftkop toe. Hij greep de jongen bij zijn schouder en rukte hem een halve slag om, zodat ie hem wel aankijken moest. Nog nooit had Martien zoiets gezien in de ogen van de oude matroos, als nu. Toorn was er in, oprechte toorn, maar ook droefheid en diepe teleurstelling.

De oude man keek hem aan, alsof hij dwars door z'n body wilde heen-zien, alsof hij dat zwarte, daar diep in zijn hart, wilde lezen.

Hij zei – en zijn zware stem had een metaalharde klank –: „Weet jij wel, jongen, dat jij daar iets heel, heel verschrikkelijks zegt? Dat jij door zulke woorden in je hart eigenlijk een lage moordenaar bent?

Heb jij wel eens iemand met doodsangst in de ogen over de reling zien spoelen, midden in de brullende storm? – Liggen jóuw vader en twee broers hier ook, op de bodem van de haringvijver, net als de mijne?

Weet jij, hoeveel rechtschapen kerels van ons Vlaardings volk hier al een eerlijk zeemansgraf vonden, hè? – Wéét jij dat? – Je moest je de ogen uit het hoofd schamen, jongen, om zulke praat over een medemens. Méénde jij dat, zeg? – Méénde jij dat?” – En hij schudde Martien aan de schouder heen'en weer. Die? – Bleek zag hij van schrik, om deze heftige uitbarsting van de anders zo goedmoedige oude. Dit, deze ernstige woorden, had hij in 't geheel niet verwacht. Hij week een stap terug. Maar Willem vervolgde: „Wat jij daareven zei, is een grote zonde voor God en je naaste, jongen. Want wie zijn broeder haat, die is een doodslager, zegt de Schrift. – Je weet ook wel, dat we op zee helemaal niet kinderachtig tegen mekaar doen. Maar die praat van jou, zeun, is glad verkeerd. En dát, zo vlak voor het Kerstfeest. – Mooi Kerstfeest zal jij vieren, nou! – Je hebt niets begrepen van de geweldige liefde van God,

die op zondaren uitstraalde in de heilige Kerstnacht. Niets! – Anders zou jij zó niet spreken, jongen.”

„Ja . . . maar . . . ik . . . eh . . .,” hakkelde Martien.

„Laat me eerst uitspreken,” – onderbrak Willem, met een handgebaar hem het zwijgen opleggend, en hij vervolgde, de jongen strak aanziende: „En als dat in jou blijft, die wraaklust, die haat, en we varen behouwen thuis, dan bestáát het niet, dat jij een goed en gezegend Kerstfeest viert. Al denk jij misschien zelf van wel! – Want met haat in het hart kan een mens nooit oprecht knielen voor het Kind van Bethlehem. Onthoud dat goed, zeun.”

„Ja maar . . .,” hakkelde Martien weer, „ja maar Willem, zo precies bedoelde ik het niet, helemaal niet.”

„Maar zo precies zei je het wel, vrind,” antwoordde ernstig de oude man. „En zulke woorden zijn geen Christenpraat. – Ik hoop van harte, dat jij dit niet echt meende, want je zou me bitter tegenvallen.”

Toen ging Martien een paar passen op zijn goede, oude vriend toe. Hij legde zijn hand op diens schouder en zei: „Heus Willem, ik meende het ècht niet, ik zei het maar, zo zonder erg. Geloof je me, Van Loon, geloof je me?”

„Ik geloof je, jongen,” zei Willem ernstig, „het zou erg zijn, heel erg, als jij werkelijk zó bar één van ons volk haatte. Bid God, zeun, om verlossing van zulke kwaai gedachten. En zeg nooit meer zoiets, want zulke praat doet een zeeman pijn van binnen. Versta je dat?” –

En zonder hierop een antwoord af te wachten vervolgde hij: „Maak nu maar gauw, dat je aan dek komt, ze gaan zo halen boven.” Met deze woorden draaide Willem zich om en ging luidruchtig de potkachel oprakelen.

Martien stommelde de trap op. Vele moeilijke gedachten waren in hem. Hij schaamde zich diep over zijn lelijke, onbedachtzame woorden. En in zijn hart wist ie één ding heel zeker: Zo iets ergs zou hij nooit een ander echt meer toewensen. Het was weer eens zijn loslippigheid geweest, die hem dit lelijke had doen ontglippen.

„Wat is Willem goed,” dacht Martien. „Hem heb ik het meest pijn gedaan met wat ik zei. Dat is het ergste.

Voor hem – voor Willem, zou ik wel alles willen doen, ook het aller-moeilijkste.”

Zo iets kon je alleen maar denken. Dat kon je toch niet zeggen? Dat kon je nooit zeggen.

Martien riep: „Ik zal straks een paar lekkere, verse makreeltjes voor je apart houden, Willem, dan heb je een heerlijk braadje!”

Toen begrepen die twee elkaar weer, ze hadden elkanders hart teruggevonden.

En het werd een behouwen teelt, een rijke vangst, dat was direct te zien, toen ze begonnen.

Martien moest de reep – een dik touw, dat onder aan het haringnet zat – afhouden.

Het was al schemeravond, maar de lichten op het dek van de logger verspreidden een fantastisch geel licht over de werkende mannen.

Een elk van het volk had zijn eigen, vaste taak bij het binnenhalen van de vleet, en de samenwerking klopte als een bus. Dat moest ook wel, wilde er geen averij komen.

Met behulp van de motor werd midscheeps het lange net binnengehaald. De mannen sloegen de haringen, die met hun kieuwen in de mazen verward zaten, los, zodat de vissen kletsend op het dek vielen.

Martien, omdat hij de jongste was aan boord, moest de reep afhouden. Een ander vouwde het lege viswant netjes in het ruim, zodat de boel niet in de war kon geraken.

Het was een prachtig gezicht: zilver werd er uit de zee opgehaald, klinkklaar zilver.

D'n ouwe stond er zelf met zijn neus vlak bij, vol bewondering. „Kan je zien”, dacht Martien, „dat ie een echte visserman is, die willen allemaal haring zien.”

Met een enkel kort woord moedigde de schipper zijn volk aan bij het zware werk. En de matrozen, van de jongste tot de oudste, allemaal stoere kerels, sjouwden uit alle macht.

Nee, nu was er geen tijd voor een bakkie koffie, of om een sigaretje te draaien. Nu was het aanpezen, tot het zweet langs hun ruggen liep van de inspanning. En dat zelfs bij deze koude westerbries.

De haringvleet binnenhalen is dan ook geen kleinigheid, pas op. Denk eens even aan, een hangnet van om en nabij twee duizend meter lengte. En daaraan bengelend een macht van zilverig-schitterende ha-

ringen: duizenden en duizenden. Een prachtig gezicht, maar een kwaai job voor het volk.

Het dek raakte smerig en glibberig van de visschubben. Ook de kleren en gezichten der mannen zaten vol met die kleine, zilverige dingen.

Maar wie zou daar op letten? Daar was nu geen tijd voor. Er was maar één gedachte bij al die zwoegers: het viswant moet zo gauw mogelijk binnen boord zijn.

Martiens handen werden rood en pijnlijk van het ruwe touw. Hij stond dicht achter Dries, het lijf gebogen, steeds maar inpalmend.

Dries commandeerde met luide stem: „Vasthouden! – Trekken aan die lijn! – Naar rechts, meer naar rechts die tros, d'r is hier geen spat ruimte. Hou vast, jij joch, kijk uit je ogen!”

Klets! ging het telkens op het dek, klets-klats!

De haringen smakten neer op de planken, honderden, duizenden op en over elkander.

„Pas op! – Kijk uit, stommerd!” grauwde opeens Dries van Bommel, „je duwt me zowat tegen de vlakke!”

Martien schrok, het gemopper van de matroos maakte de jongen zenuwachtig. En hij werd zo moe in zijn armen, zo moe!

Zijn rug leek wel gebroken, van dat al maar bukken. En z'n vingers voren bijna af.

Kwam er dan nooit een eind aan die vleet?

D'n ouwe, die even naar de brug geweest was, kwam weer eens kijken. Hij verkneukelde zich in de beste vangst en moedigde de zwoegende kerels aan: „Volhouden, mannen, regelmatig werken! Goed zo, Tante Sofie, schuif die plank maar opzij!”

En hij prees de gevangen vis: „Wat 'n haring, wat 'n harinkjes. Puike kwaliteit, mannen, daar zit voor jullie allemaal een extraatje aan vast, als we bij de reder komen.”

De matroos, die Tante Sofie genoemd werd – niemand wist, hoe de man eigenlijk heette – schoof met veel inspanning een zware plank opzij. Je zag de adertjes op zijn voorhoofd dik worden, zo moeilijk ging het.

„Ai!” – schreeuwde hij opeens, „Ai! – Au! m'n duim!”

Een venijnige houtsplinter was precies onder zijn nagel geschoten en met kracht in de vinger gedrongen. De matroos wong onmiddellijk

het scherpe ding los en kneep met zijn goede hand in de gewonde duim, die lelijk begon te bloeden.

Martien zag het gebeuren. Hij frommelde al met de linkerhand in zijn broekzak, trok zijn zakdoek te voorschijn.

„Hier, Tante Sofie!” riep hij behulpzaam, „neem mijn zakdoek maar. Draai die er maar zolang omheen!”

Hij wilde de doek als hulpverband aan de matroos geven, maar op hetzelfde moment had hij van Dries een klinkende draai om de oren te pakken.

„Sta niet te zaniken, slungel, hou die lijn behoorlijk vast!” snauwde hij. „Met allebei je handen! Natuurlijk verpruts jij de boel weer! Blijf dan aan de wal, je kunt toch niks!”

En met z'n knie gaf hij Martien een valse duw, zodat die plat op z'n broek in de visrommel op het dek neertuimelde.

„Hé, kan je wel?” – riep dreigend Tante Sofie tegen de nijdige Dries. – „Die jongen doet jou toch geen kwaad? Of mag hij me niet even zijn zakdoek lenen?”

Martien beet op z'n kaken, om zich te beheersen.

Hij dacht aan de woorden van Willem.

Toch kòn ie zich niet helemaal inhouden.

Hij flapte er uit: „Vals is 't, 't is gemeen van jou, Van Bommel, altijd heb je wat tegen mij!”

„Mond houwen en doorwerken!” commandeerde Dries, hem de rug toekierend.

Martiens ene wang gloeide. En in zijn gedachten stormde het: „Vals is ie, gemeen, altijd denkt ie kwaad van me.”

En achter zijn oogleden brandden de tranen om deze onverdiende vernedering.

„Moest ie zelf maar es zo'n geniepige splinter in zijn hand hebben gekregen. Dan zou hij wel anders gepiept hebben, die valsaard. Reken maar!”

Hij werkte voort, gelijk op met de mannen, zwijgend en verbeteren.

Maar vrede was er niet in zijn hart, bij lange na niet. Het stormde er, als woei daar een vuile noordwester.

En liefde was er ook niet in zijn hart, het leek er niet op. Alleen lelijke gedachten stormden er rond, als wilde wolven in de sneeuw.

En met dat in je hart, kan je niet in oprechtheid knielen voor het Kindeke van Bethlehem.

Want zó te knielen, zou een leugen zijn.

Na een paar uren hard werken, was de vleet binnengehaald. De haring lag gestort in het scheepsruim.

„En nou schoonschip maken,” commandeerde d'n ouwe. „De teelt was best, een pracht kwaliteit vis hebben we aan boord. Nu varen we volle kracht, met een beste buit naar huis. Als 't God belieft, dan vallen we nog ruim voor Kerst de haven binnen.”

Beneden, in het vooronder, bakte Willem voor het volk een lekker zootje vette makrelen.

Als een volgeladen logger op de thuisvaart is, dan klimt er altijd zo'n echt feestelijke stemming in de harten van de mannen.

Niet, dat ze zo iets aan elkaar zouden laten blijken, o nee. Dat is de gewoonte niet onder zeelui.

Maar daarom wisten ze het wel van elkaar.

De oude Willem van Loon leek opeens wel tien jaar jonger, hij liep een heel stuk kwieker.

En bij de stuurman kon je het zien aan de manier, waarop hij zijn sigaretje draaide.

Met een sierlijke beweging van zijn wijdgespreide vingers, als een volleerd goochelaar toverde hij uit een plukje shag en een vloeitje een pracht rokertje.

Zo deed ie het alleen maar, als hij goed geluimd was.

En nu, – met in het blijde vooruitzicht Kerstfeest vieren aan de wal – nu leek dat feestelijke wel in verdubbelde mate rond te gaan aan boord van de Anna Jacoba.

De mannen droomden al van vers wittebrood en kersttimpen¹⁾ en gezellige feestdagen bij vrouw en kinderen.

Zelfs Dries van Bommel was er door aangestoken, en terwijl hij zich stond te scheren, hoorde één der mannen hem neuriën: „Stille nacht, heilige nacht.” Die Dries, hoe was 't mogelijk!

¹⁾ Soort langwerpige krentenbroodjes.

Natuurlijk wist vijf minuten later het hele volk er van, tot d'n ouwe toe.

De goedmoedige stemming bleef, die liet zich niet verstoren. De mannen voelden zich als paarden, die de stal ruiken.

Met Kerst thuis! – Het had er eerst niet erg naar uitgezien, toen in het begin van de reis er zo weinig vis gevangen werd.

Stel je voor, dat ze tijdens de feestdagen door hadden moeten vissen. Dat zou een goeie schipper niet graag doen.

Het eind had gelukkig alles goed gemaakt.

Adieu, Doggersbank, we komen van 't jaar niet meer bij je terug. We varen naar huis, daar gaan we Kerstfeest vieren.

Ja, de blijde stemming bleef er in bij het volk.

Die liet zich niet verstoren.

Maar de Anna Jacoba lag nog niet veilig aan de kade, al ploegde de schuit met z'n sterke motor dapper vooruit.

De mannen liepen nog niet met hun spullenzakje over de schouder door de straten van Vlaringen. Nog lang niet.

D'n ouwe had al eens naar de lucht gekeken. En dan kwam er een rimpel op zijn verweerde voorhoofd.

Het leek of hij – ervaren zeerob – onraad rook.

Toen ving hij bovendien nog door de radio een heel ongunstige weersverwachting op.

De Bilt seinde: In alle districten harde wind verwacht uit het noordwesten.

„Hoor je dat, maat?” vroeg hij aan de stuurman, die meeluisterde.

„Ja ouwe, dat betekent zoveel als vuil weer op komst voor de hele Nederlandse kust,” antwoordde de aangesprokene. En hij liet er op volgen: „Nou u het zegt, ouwe, mijn likdoorn steekt de hele morgen al zo, en dat ding heeft me nog nooit bedrogen, dat is een echte weervoorspeller.”

„We zullen in ieder geval de zaakjes laten vastsjorren voor het zover is,” zei d'n ouwe. „Houd jij de koers maar zo ver mogelijk uit de kust, stuur, dan ga ik het volk waarschuwen.”

„'t Zal je gebeuren, ouwe.”

Het was een onverwachte strop voor de mannen, toen de schipper met

de mededeling kwam: „Oliegoed gereed houwen, alles wat los staat aan dek vastsjorren, we krijgen zwaar weer!”

Sommige der matrozen, meest de oudere, hadden al gemerkt, dat de logger zwaarder begon te deinen. Maar de jonge matrozen en ook Martien, keken wel wat verschrikt. Die hadden er in 't geheel niet op gerekend. Zij waren nog te onervaren, om die langzame verandering in het water op te merken, die aan stormweer voorafgaat.

De blijde feestverwachting leek stuk te breken opeens.

Daar gingen ze weer, al die mannen, als de steeds zwoegende strijders van de zee.

„Zwaar weer, en dat met een zó volle schuit?” zei Martien. Hij voelde zich niets op zijn gemak door de mededeling van de schipper.

Doch Willem troostte: „Maak je maar niet ongerust, jongen, we gaan een dansje maken op de haringvijver, maar met Gods hulp sleept de Anna Jacoba ons er wel door heen. Die is voor geen kleintje vervaard. En bovendien, d'n ouwe is een secure vaarder.”

't Gaf de jongen toch moed, dit rustige woord. Trouwens de andere mannen ook. Vastberaden klommen ze naar dek, waar de harde plicht hen wachtte.

Alles, wat maar even los stond boven, werd stevig met touwen vastgesjord. Vaten, planken, kisten, lappen zeildoek, alles moest stormvast gemaakt worden, zodat de wind er geen vat op kon krijgen, of een zetje het overboord zou spoelen.

„We hebben nog wel een uurtje de tijd, en misschien nog langer,” zei de schipper, die er zelf bij langs ging, maar beter veel te vroeg de boel vast, dan vijf minuten te laat.” En hij keek scherp toe, of alles wel secuur vastgebonden werd, want hij alleen had bij de reder de verantwoordelijkheid, als er averij kwam.

„Van Bommel!” riep d'n ouwe, „kom eens even hier!”

Hij had iets ontdekt, dat noodzakelijk veranderd moest worden.

Dries kwam.

„Van Bommel, zie je daar bij dat kluisgat die ankerketting? Die bevalt me zo niet, man, die lijkt wel verkeerd te zitten, als ik het zo bekijk.” Dries boog zich half over de verschansing heen. Nu merkte hij ook, dat die ketting niet goed hing. Dat kon zo niet blijven.

„Hoe had je dat zo gauw in de gaten, ouwe?”

„Ik had er al een paar keer naar gekeken, en ineens zag ik, dat die ketting daar klem zit,” antwoordde de schipper. „Zou jij die met dit zeetje goed kunnen krijgen, Dries?”

Hij vroeg dat met opzet aan een van zijn beste matrozen, want wat er nu gedaan moest worden, zou een gevaarlijk karweitje zijn. Om bij die ketting te komen, moest je namelijk buiten de verschansing klimmen. En dat zou niet eenvoudig zijn, met de deining, die er nu stond.

„'k Zal het eens proberen, ouwe,” antwoordde Dries. En hij wilde al buiten boord klauteren, om de opdracht te gaan uitvoeren.

„Even wachten!” gebod de schipper, hem terughoudend, „ik zal eerst vaart laten minderen, dan heb je geen last van het boegwater. En wees voorzichtig hoor, want daar is weinig houvast.”

Hij had veel liever de matroos binnen boord gehouden, maar iemand moest toch het euvel herstellen.

„'k Heb zo iets meer gedaan, ouwe,” zei Dries rustig, „je kunt op mij vertrouwen.”

„Dat weet ik wel, maat, dat weet ik wel,” antwoordde haastig de schipper, „maar houd je goed vast hoor, dat je geen ongeluk krijgt.”

Zo zijn de zeelui, als het er op aankomt.

Dries besefte zeer goed, dat hij iets heel gevaarlijks moest gaan doen. Toch deed hij het, zonder opscheppen, zonder angst. Hij kon er toch zijn makkers niet aan wagen!

Op commando van de schipper liet de stuurman de motor minderen en spoedig begon de Anna Jacoba langzamer te varen, tot de schuit bijna stil lag.

„Nou maar Dries, nou kan het wel,” en Van Bommel klom over de reling heen. Hij had z'n klompen uitgedaan, om met de voeten beter houvast te hebben. Heel voorzichtig boog hij zich naar het kluisgat, waar hij aan de ketting begon te morrelen.

„'k Heb hem al hoor!” riep hij even later naar boven, „er zit een hele slag in! Wacht maar, ik krijg 'em wel goed!”

„Voorzichtig hoor Dries!” waarschuwden ook de mannen, die vol spanning naar hun maat stonden te kijken.

„Wil je een lijntje, om je vast te houden?” riep de schipper bezorgd. Hij wou, dat Dries een touw om het middel had gedaan, om zich met

behulp daarvan door de mannen aan dek te laten vasthouden. Dan kon hem niets gebeuren, hoogstens liep hij een nat pak op.

„Nee nee, ik heb 'em zo in orde, wacht nou even! Ik krijg 'em wel goed!”

De mannen, half over de verschansing gebogen, zagen Dries wrikken en rukken aan het stuk ketting, waarvan enkele schalmen schenen klem te zitten.

„Dat nare ding, 't lijkt wel, of ie vastgeklonken zit!” klonk het van beneden. „Wacht es, ik zal 'em even...”

Dries wilde met een forse ruk de dwarse schalm rechttrekken.

Opeens... zijn voet gleed uit... de ketting was losgeschoten, doch Van Bommel... hij wankelde – hij stortte neer, van zijn steunpunt af.

„Ai!... Help! – Help! – Ik val!...”

Vergeefs trachtten zijn handen nieuwe steun te grijpen, vergeefs... met luide gil plonsde Dries neer in de grijze, woelige wateren van de Noordzee.

Met wijdgesperde ogen van ontzetting zagen de mannen, hoe Dries onder de grauwe golven verdween.

„Help! – Help!” schreeuwden ze door elkaar, „hij verdrinkt. Man overboord! – Help!”

Even bleef Dries onder water, toen kwam zijn hoofd boven, een meter of vijf van de logger af. Ze zagen de drenkeling in doodsangst slaan met de armen. Telkens overspoelde hem het water.

„Hij verdrinkt! – Hij kan niet zwemmen! – Helpt dan, mensen!” schreeuwde er één, „helpt dan toch!”

„Kunnen jullie zo één van ons volk zien verdrinken voor je ogen?”

Toen zwierde reeds de eerste touwlijn met kurk er aan over de verschansing. Het was d'n ouwe, die de reddingsboei naar de krampachtig worstelende drenkeling smeed.

„Grijp!” brulde hij hem toe, „grijp hem vast, Dries!”

Vlak bij Van Bommel plonsde het reddingbrengende kurk neer. Maar de matroos, half verstikt en verblind in de benauwdheid, kon het niet vastgrijpen. Zijn handen grepen slechts water en schuim.

„Hij mist! – Hij kan 'em niet grijpen!” riepen, schreeuwden de mannen teleurgesteld. Ze huilden bijna van spijt. „Hij is verloren, hij houdt het nooit boven! Eer de sloep gestreken is, zinkt ie weg in de diepte.

Dries! – Dries dan toch, grijp, – houd de boei!” Een nieuw stuk kurk smakte neer bij de drenkeling. Verschrikkelijk was het, het wanhopig geworstel aan te zien van hun makker, die zoëven nog midden tussen hen stond. Was dan alles vergeefs? Móest ie dan verdrinken, vlak bij het schip? Kon dan niemand helpen? Niemand?

„O God!” riep er een, „Here, help toch, behoud hem!”

Toen was daar opeens één, die het waagde. Waar haalde hij op dat ogenblik de moed vandaan om dat te doen? De grote moed voor dat geweldig waagstuk? Een jongen was het, de kleinste nog wel aan boord, een afhouwertje van amper veertien jaar: Martien van Dam. Terwijl de anderen schreeuwden, bijna verlamd schenen van schrik, had hij een lang, dun touw gegrepen. In een lus had hij zich dat om de schouders geslagen en het andere eind in de handen geduwd van een der verbijsterde mannen. In minder dan enkele seconden was het gebeurd.

„Houd vast!” schreeuwde hij met schorre stem de matroos toe.

Toen schopte hij z'n klompen uit, die hem konden hinderen en voor iemand er op verdacht was – dóók hij! – dook hij pardoes over de reling heen – in volle zee!

„Martien! – wat ga je . . .” de woorden bestieven de man op de lippen. Toen ineens begreep hij, wat de jongen wilde. En als een juichkreet schreeuwde hij het uit: „Martien! – jongen toch!”

De knaap suisde neer in het ijskoude water, dat met geweld in z'n lijf beet. Hij sloeg z'n armen en benen uit, hij begon te zwemmen, woest en hard. Het geniepige water leek hem verraderlijk te willen neertrekken in de eindeloze diepte.

Maar de jongen kampte en worstelde zichzelf door de deining heen. Hij moest naar die éne, die daar in benauwdheid te sterven lag.

Het volk stond in ademloze spanning bij de verschansing, d'n ouwe liep handenwringend over dek.

En de kleine, dappere jongen? In zijn hart was slechts één woord: „Here! – Here!” Een woord, als een mateloos gebed uit de diepte.

Zijn kleren, loodzwaar van het water, schenen hem terug te trekken van zijn doel: de krampachtig grijpende handen van Dries.

Hij dacht niet aan het gevaar voor eigen leven, merkte niet de grote deining van het water, hij zag slechts de witte handen, die smeekten om hulp.

Even zag hij Dries' hoofd, toen overspoelde een verstikkende golf hen beiden. Maar nog was de drenkeling niet weggezonden, nog niet. En worstelend bad de jongen: „O Here help! – Help toch!”

De mannen aan boord? Nu konden ze ook meehelpen. Ja nu wel! – Nu waren ze opeens allen hun verlamdende schrik te boven. Dat kwam door de stoute daad van deze éne, de kleinste van hen allen.

Nu riepen, schreeuwden ze luid, om hem moed te geven. Nu durfden ze ook!

De jongen hoorde hun geroep niet. Hij werd zo moe, zo moe. Het ijsskoude water verstijfde zijn spieren, maakte ze krachteloos. Hij kòn haast niet verder meer. „Here, help, o help!”

Het begon te suizen in z'n oren, zijn ledematen bevroren bijna van de felle koude. Zijn lijf begon gevoelloos te worden, zijn hoofd werd zo suf. En dat water, al dat verschrikkelijke water! O God, komt er dan nooit een eind aan dat vreselijke? Hij zag Dries niet meer. Was die al weg, al gezonden in het diepe zeemansgraf?

Plotseling had hij hem. Een grote golf stootte de drenkeling tegen hem aan, het was hóóg tijd. De matroos klemde zich vast aan zijn redder, zo stijf en krampachtig in zijn doodsangst, dat de jongen zich nauwelijks bewegen kon. En die – uitgeput, half verstikt – probeerde het ook niet meer.

Zijn handen grepen Dries nog beet – toen leek het, of ze allebei weggezonden in de duistere diepte van de Noordzee.

Het water bruisde hevig in hun beider oren, toen wisten ze geen van beiden meer, wat er met hen gebeurde.

Van de onderdrukte blijdschap der mannen aan boord, die hen aan de lijn naar binnen haalden, hoorde noch Dries, noch Martien iets.

Daar stond een oude man in het vooronder: Willem van Loon. Tranen blonken in zijn ogen, maar hij schaamde zich niet ervoor.

„Aan jouw hoede zijn ze toevertrouwd, Willem,” had d'n ouwe gezegd, voor hij naar dek terugging, „jij hebt verstand van dokteren, geef ze het beste, wat we hebben. Want dat hebben ze verdiend, allebei!”

„Zo is het, ouwe, aan mij zal het niet liggen,” had de oude kok geantwoord.

De schipper vervolgde: „Ze hadden bijna hun leven verspeeld, maar nu

jij met kunstmatige ademhaling het water uit hun longen gepompt hebt, halen ze het er wel weer bovenop, denk ik.”

„God heeft ze bewaard, ouwe, wij kunnen niets,” gaf ernstig Willem ten antwoord. De schipper had zwiĳgend geknikt en was naar boven gegaan.

Willem had er aan gedaan, wat hij kon. Met hete doeken had hij ze gewreven, al maar gewreven, tot de warmte terugkwam in hun verkleumde lichamen. Hete thee had hij ze laten drinken en elk gerold in een paar dikke, warme dekens.

Nu lagen ze ieder in een kooi, ze sliepen, uitgeput.

Willem bleef er bij, als een wakende kloek bij haar kuikens. Hij luisterde naar de adem, die weergekomen was in hun bijna dode lijven. Bij de jongen stond hij het langst, luisterde hij het scherpst.

„Jochie, jochie,” mompelde hij, „dat jij het nu juist moest wezen, die je leven op het spel zette. Wie had dat ooit gedacht! Hoe durfde jij dat! – Jij, dappere zeun! – Niemand van de mannen waagde het. – Jij wel, jij was een held! – En ik – . . . ik heb je nog zó onderhanden genomen gistermiddag. – Ik heb me nog zó boos gemaakt om die paar onnozele, onbedachtzame woorden van jou. – Ik meende, dat jij een laffe knul was, met slechts wraakgedachten in je. – En nu . . . jij was de kleinste, maar je bent nu de grootste, de allergrootste van ons. Jochie, wat zullen je ouders trots op je zijn, als ze dat horen. – Wat zal Dries nu een goede vriend van je zijn.”

Willem snoot hortend zijn neus, veegde meteen tersluiks zijn rode zakdoek langs de oude ogen.

„Jongen, wat zal jij een heerlijk Kerstfeest vieren dit jaar. – Want ik heb me gelukkig vergist in jou. – Er wàs geen wraak meer in je hart. – Er woonde geen haat. – Anders had je dit – dit moeilijke nooit kunnen doen. – Jochie, God heeft jullie bewaard! – En jij – jij hebt de les begrepen, de grote les van Jezus' liefde. – Wat zal voor jou de ster nu stralen – strálen.”

Ontroerd wendde de oude zich af, ging de natte kleren redderen, die rondgeslingerd lagen op de vloer.

Martien hoorde zijn gemompelde woorden niet. Dries merkte de goede zorgen niet. Stil lagen de twee drenkelingen, elk in zijn warme kooi, verzonken in diepe slaap van uitputting. Dat mochten ze, dat hadden

ze verdiend: slapen, heerlijk uitrusten. Nu waakte de oude Willem over hen. Als een trouwe kloekhen over haar kuikens.

En boven aan dek, in het stormweer, waakte het volk. Dat voerde daar de taaie, oude strijd tegen de felle noordwester. Ze deden het graag, die mannen, want ze mochten een kostbare last naar huis brengen. En boven die allen waakte God. Diens machtige hand hield de onzichtbare draad vast, de draad van hun aller leven.

Zo is het alle tijden geweest. Zo zal het ook alle tijden door zijn.

De noordwester bulderde. Maar de Anna Jacoba voer naar huis. Morgen, als die twee daar beneden alle ellende hopelijk te boven zouden zijn, konden ze de Waterweg binnenlopen.

Behouwen vaart! – Dat is een vaart met God aan boord!

Die volgende middag liep er een jongen door de straten van Vlaardingen.

Een vissersjongen, met zijn spullenzak over de schouder.

Tussen zijn vader en moeder, die hem waren komen afhalen, liep hij in.

Een jongen, met een groot, gelukkig hart.

Dat was Martien van Dam, het afhouwertje aan boord van de Anna Jacoba.

Hij had z'n derde reis gemaakt: de gevaarlijkste, maar ook de schoonste van zijn leven.

Weet je, wat die jongen ging doen?

Kerstfeest ging hij vieren!

Nu kòn hij het.

Want wijd stond zijn hart open voor de liefde van het Kind uit Bethlehem!

Wagenwijd!

Gelukkige jongen!

A. VAN HULZEN

EN TOCH VIEREN ZIJ KERSTFEEST

Donker is het.

Wild waait de wind door de hoge boom, om het huis, over het dak.

De wind klappert met het ene luik. Het zwaait half toe en dan slaat de wind het met een nijdige klap weer tegen de muur.

Als een angstige, wazige hand zwaait een wit gordijn uit een gebroken ruit.

Een open blind, een gebroken ruit! En verder geen enkel gerucht dan de wind, die joelend door de kale, donkere takken trekt, dan het somber bonken van het luik, het flapperen van het nat, verflenst gordijn.

Is er dan niemand thuis? Niemand? Zoekt dan niemand veilige beschutting in dit wilde winterweer onder het eigen vertrouwde dak? Woont hier dan niemand?

O, als die hoge boom en dat oude huis, die daar eenzaam staan in het geweld van de gierende wind, maar praten konden, dan zouden ze vertellen hoe het hier kort geleden nog druk en vrolijk was.

Ze zouden vertellen van de grote, sterke vader, die hier woonde, van de moeder, die altijd zingend haar werk deed.

Ze zouden vertellen van Heleen, de oudste dochter.

Ze zouden vertellen, hoe moeder 's avonds altijd stond uit te kijken, of Heleen er al aankwam op haar fiets met haar schooltas achterop.

Ze zouden vertellen, hoe Henk naar buiten kwam rennen, als Heleen thuis kwam, en met een bons de blinden sloot. Hij kon net bij de wervel, die er voor moest.

En nu, nu stond een van de blinden zo maar open en een van de ruiten was stuk.

Weet je nog wel, zou de boom zeggen, als hij vertellen kon, hoe vaak de wilde Henk bovenin mijn top geklommen is?

Weet je nog wel, zou het huis zeggen, hoe vaak hij bovenop mijn dak gezeten heeft?

Een echte, wilde, sterke jongen!

En dan was er nog een heel klein meisje. Dat zong altijd met moeder mee en speelde in de zandbak onder mijn takken.

Ja, ja, maar allemaal heb je ze nog niet genoemd, zou het huis zeggen, als het vertellen kon. Daar was er nog een.

Nee, dat heb jij nooit geweten, want die is gekomen, toen het al helemaal donker was, een vrouw, een jonge vrouw met zwarte haren. Heel bang en heel angstig keek ze, toen ze kwam. En naar buiten durfde ze nooit. Ja, dat wist je niet, dat wist niemand, maar die woonde ook onder mijn dak.

Waar zouden ze nu toch allemaal zijn: vader, moeder, Heleen, Henk en Rietje en die vreemde, jonge vrouw?

Hoor toch eens! Hoor eens! De klokken luiden! Daar gaan mensen over de donkere weg. Allemaal mensen.

Ze lopen gebogen tegen de sterke wind in.

En als ze langs het donkere, eenzame huis en de hoge boom komen, kijken die mensen opzij.

Zo eenzaam, zo verlaten staan ze daar, dat oude huis en de kale boom.

Maar ze staan niet stil de mensen, gebogen lopen ze door.

Ze gaan naar de kerk, want, hoor maar, de klokken luiden.

Bim, bam, bim, bam!

De klokken roepen: Kom toch, kom toch! 't Is kerstavond, kerstavond! Kom toch! Dan gaan we zingen, omdat de Here Jezus geboren is. Kom toch, om te luisteren naar het blij verhaal van het Kindje in de kribbe, dat gekomen is om jullie gelukkig te maken.

En ze kwamen van alle kanten, de mannen, de vrouwen en de kinderen. Ze kwamen aanstappen over de donkere wegen en ze gaan naar de donkere kerk, daar ginds. De kerk met de hoge toren, van waaruit de blijde klokken hen zingend roepen.

Maar hier uit het donkere huis komt niemand, niemand.

De vorige kerstavond gingen zij ook, allemaal, toen de klokken begonnen te luiden. Vader en moeder en kleine Rietje tussen hen in. Naast vader, de wilde Henk, maar hij liep heel kalm toen, en naast moeder Heleen.

De vreemde jonge vrouw was er toen nog niet.

Waar waren ze toch naar toe? Waarom hadden ze op deze blijde avond hun eigen huis in de steek gelaten?

De vorige kerstavond ging vader, toen ze thuis kwamen uit de kerk, voor het orgel zitten. Heleen en Henk stonden ieder aan een kant van hem en moeder zat met Rietje op haar schoot.

Toen zongen ze samen in de stille schemer van de huiskamer bij het licht van de kleine lamp op het orgel.

Toen was daar blijheid onder het vertrouwde dak.

En nu, nu klappert de wind met het ene luik en schiet soms rumoerend door de gebroken ruit de kille, donkere kamer in. Maar de mensen, die hier thuis horen, zijn er niet.

Waarom toch? Waarom toch?

Zouden ze hun eigen gezellige huis, hun stoere hoge boom vergeten zijn?

Hoe kun je dat nu denken? Vergeten? Nee, ze verlangen juist allemaal heel erg naar hun eigen, eigen huis.

Kijk, vader heft zijn hoofd op, hij luistert. Hij hoort het gebeier van de kerstklokken over de donkere stad. Twee tranen glinsteren in zijn dappere ogen. O, was ik maar weer thuis, zucht hij. Was ik maar weer in mijn eigen huis, bij moeder, bij mijn kinderen. Och, Here Jezus help mij dapper te zijn, want nu, nu op kerstavond is het zo moeilijk, zo bitter, niet thuis te kunnen zijn . . .

Vader luistert en dan is het, of hij niet de vreemde stadsklokken hoort, maar de klok uit zijn eigen kerk. Alsof hij in het zoeven van de wind langs het hoge, getraliede venster, de stem herkent van de wind, die door de takken van hun boom blies.

O, breng mij terug naar mijn huis . . .

Kijk, de vreemde, jonge vrouw met de zwarte haren luistert ook.

Klokgelui, klokgelui! Kerstavond! O, wat heb ik daar op gehoopt, Kerstfeest te vieren onder dat veilige dak. Ze luistert, de wind draagt vaag de klanken mee over de verre heide.

Kerstavond, schreit ze, kerstavond! Jezus, de Messias is geboren in Bethlehem, in ons land. O, Jezus, ik wil in U geloven. Verlos ons en red ons. Ik ben zo bang, zo nameloos bang . . .

Ja, en moeder en Heleen, en Henk en Rietje luisteren ook als de klokken beginnen te luiden.

Ze zitten bij elkaar in een klein kamertje in een vreemd huis.

„Hoor, moeder, de klokken, kerstavond! Zou vader die ook horen?“ vraagt Heleen.

Moeder schreit.

„En Mirjam? Waar zou die lieve Mirjam zijn?” vraagt kleine Rietje verdrietig.

En Henk, Henk zegt niets, hij luistert maar. Zijn ogen worden al groter, al banger.

Is dat nu die sterke, wilde Henk? Wat ziet hij bleek! Hij ligt op een divan. Zijn ene arm draagt hij in een doek. Om zijn mond rimpelt pijn, erge pijn. Komt dat van zijn arm af? Plotseling schreit hij. „O moeder, o moeder, 't is mijn schuld, dat vader er niet is, mijn schuld.”

„Maar mijn jongen, stil toch, mijn kind,” zegt moeder en ze neemt heel voorzichtig Henks hoofd in haar arm en ze strijkt hem zacht over zijn warrige haren.

„Hoor je de klokken wel? De Here Jezus is geboren. Ik heb jullie allemaal lief, zegt Hij, Ik weet alles van jullie groot verdriet. Ik zal voor jullie zorgen. En Ik weet alleen, waarom dit zo moest gaan. Ik alleen.”

Dan kijken ze elkaar aan. Dan komt er weer moed in hun ogen, al blijft het verdriet.

Henk schreit niet meer.

En door de stilte komt vanachter de gesloten gordijnen het ongelijk geluid van vele stappen door de vreemde dorpsstraat

Mensen, mensen, die naar de kerk gaan en zij moeten thuis blijven.

„Kun je je dat voorstellen, dat het pas een week geleden is?” zegt moeder.

„Een week geleden,” zegt Heleen zacht.

„Toen zaten we nog allemaal bij elkaar,” zegt moeder langzaam. Ze zwijgen weer. Rietje zit stil op moeders schoot.

Henk sluit zijn ogen.

In gedachten beleven zij opnieuw die vreselijke avond. Alles zien ze weer voor zich.

De lamp brandde. Vader zat te lezen in een heel klein krantje. Moeder en Mirjam waren aan het kousen stoppen. Heleen maakte haar schoolwerk, Henk zat een boek te lezen en Rietje zat in haar lage stoeltje met haar hoofd tegen moeder aangeleund. Ze mocht nog even opblijven. Zo blij keek ze het kringetje rond.

„Is het mooi, vader?” vroeg ze, toen ze zag, hoe vader lachte en soms heftig knikte onder het lezen. Maar vader hoorde het niet eens.

Toen klonk er een vlugge stap over het grintpad. Er werd gebeld.

Haastig reikte vader moeder het krantje over, die het wegstopte onder het tapijt. Zijn gezicht stond strak, zijn vrolijkheid was weg.

Mirjam stond onhoorbaar op en sloop de donkere gang in. Haar stopwerk nam ze mee.

Henk zette haar stoel weg en zette haar kopje op het blad.

Wat was er toch, dat vader en moeder, dat de stille Mirjam zo angstig maakte?

Waarom stopte moeder vaders krantje weg? Stonden daar slechte dingen in?

Waarom sloop Mirjam de kamer uit? Had die jonge vrouw met haar zwarte haren kwaad gedaan?

Nee, in dat krantje stond niets slechts en Mirjam had geen kwaad gedaan.

Maar de vijand was in het land, een boze, wrede vijand.

En in dat kleine krantje stond de waarheid en de vijand haatte de waarheid en hij had de leugen lief.

Daarom mocht niemand die krantjes lezen, want daar stond de waarheid in over de vijand en die haatte hij het meest. En als hij zulke krantjes bij je vond —!

Daarom stopte moeder het krantje weg.

En de vijand haatte Mirjam. Waarom? Niemand wist het eigenlijk. Niemand begreep het. Hij haatte Mirjam omdat zij behoorde tot het volk van Israël. Was het, omdat zij behoorde tot het volk, waaruit de Here Jezus geboren is? Was het omdat Hij geleerd had, dat de mensen zelfs hun vijanden moeten liefhebben, terwijl zij hielden van haat en van oorlog? Niemand wist het. Maar zij, de vijanden, wilden de Joden doden, allemaal: de mannen en de vrouwen, de ouden en de jongen, de kleinste kinderen zelfs.

En daarom glipte Mirjam de kamer uit en sloop als een kwaaddoenster de trap op.

Je kon immers niet weten, wie er gebeld had. Er kon wel een vijand op de stoep staan.

Vader ging naar de deur. Even wachtte hij nog, want Mirjam moest eerst helemaal boven zijn. Toen deed hij open. Binnen hoorden ze de deur gaan.

Moeder luisterde, de kous lag stil in haar schoot.

Heleen keek van haar schoolwerk op, ze luisterde.

Henk keek op van zijn boek, hij luisterde.

En kleine Rietje keek naar moeders gezicht, zij luisterde ook.

Ze hoorden een vreemde stem in de gang. Moeder zuchtte onmerkbaar en ging door met haar werk. De stem klonk gedempt en vriendelijk.

't Was niet de manier, waarop de vijand sprak. Die schreeuwde en snauwde altijd.

Ze hoorden stappen in de gang. De vreemde man verdween door de achterdeur.

„Wie zou er geweest zijn?” vroeg Henk nieuwsgierig.

„Nergens naar vragen in deze tijd,” zei moeder.

Ze keken allemaal op, toen vader weer binnenkwam. Henk zag, dat vaders jas veel dikker was, maar hij deed of hij niets merkte.

Moeder had gelijk, nu de vijand in het land was, moest je zwijgen, want anders gingen soms vrije mensen door een onvoorzichtig woord de gevangenis in.

„'k Moet even een boodschap doen, moeder.” Moeder knikte.

„'k Ben over een half uur, drie kwartier weer terug, hoop ik. Dag moeder, dag kinders. Tot straks dan.”

„Tot straks,” zei moeder.

„Dag vader,” zeiden de kinderen.

Vader ging ook de achterdeur uit. Bij het hekje in de achtertuin begon een smal paadje, dat tussen de weilanden door liep.

„Och Henk,” zei moeder, „wil jij even tegen de trap tikken, dan weet Mirjam, dat ze weer beneden komen kan. 't Is boven zo koud.”

Heleen boog zich weer over haar schoolwerk.

Rietje legde haar hoofd weer tegen moeder aan.

Maar moeder liet haar kous nog even rusten. Moeder had gezien, dat er een dikke denkrimpel boven Rietjes neus kwam.

„Waar denk je aan, Rietje?” vroeg moeder.

„Aan Mirjam, moeder.”

„Zo Rietje, je weet het toch hè. Als iemand je vraagt, of als een Duitser je vraagt, of hier nog iemand in huis is, dan moet Rietje „nee,” zeggen. En dat is geen . . .?”

„Jokken,” zei Rietje.

„Flink hoor, want de Duitsers willen Mirjam pakken en dat mag niet.”

Mirjam kwam binnen. Schuw keken haar grote ogen rond.

Moeder knikte vriendelijk naar haar: moed houden maar, we zullen op je passen, betekende dat.

Mirjam warmde even haar kille handen boven de kachel, toen nam ze haar stopwerk weer op.

„En nou moet Rietje es . . .” Verder kwam moeder niet. Ze hoorden zware, haastige stappen over het grint voor het huis. Toen werd er weer gebeld, hard gebeld. Er werd gebonsd op de luiken, er werd gebonkt op de deur. Een boze stem brulde snauwend. Dat was de manier, waarop de vijand sprak. De vijand stond voor de deur.

Moeder werd bleek van schrik. Mirjam stond struikelend op. Ze griste haar stopwerk van de tafel.

„Zacht, gauw, gauw,” fluisterde Henk angstig.

„Ik wacht tot je weg bent, boven op zolder,” zei moeder.

„Geef mij moed, Here,” fluisterde zij. Al wilder werd er gebonkt op de deur, al ruwer, al dreigender klonk de boze stem daar buiten.

„Ik zal opendoen,” zei moeder.

Henk pakte Mirjams stoel, maar zijn hand beefde zo, hij stootte de stoel tegen de tafelpoot.

Kleine Rietje zat strak in haar stoeltje, haar handjes krampachtig samengeknepen.

„Ja, ja,” riep moeder in de gang, „ik kom al. Kalm toch een beetje, de boel kan wel stuk.”

Henk keek naar Heleen, er was bewondering in zijn ogen.

„Die moeder van ons,” zei hij. „En wij ook, jij ook Rietje, niets zeggen, wat ze ook vragen.”

„En als ze vragen van Mirjam, dan zegt Rietje nee.” „Goed zo.”

Toen schrokken ze toch, angstig keken ze naar de kamerdeur.

Moeder deed open. Ze hoorden wilde, haastige, bonkende stappen in de gang. Daar sloeg de buitendeur dicht.

Drie vreemde mannen kwamen, moeder voor zich uit duwend, de kamer in. Mannen in groene uniformen, twee hadden een geweer, één had een revolver.

„Oh,” zei Rietje, haar stemmetje klonk zo angstig.

De drie mannen stonden bij de deur, ze gluurden de kamer rond, een boze, verbeterde trek op hun gelaat.

Moeder stond midden in de kamer. Haar bleekheid was weg. Fier keek ze de drie Duitsers aan.

„Waar is je man?” vroeg die ene met de revolver. Een officier was het. Zijn stem klonk scherp.

„Ik weet het niet,” zei moeder en haalde haar schouders op.

Hij deed een stap naar voren, de revolver dreigend op moeder gericht. Hij stond vlak voor moeder. „Je man moet hier zijn. We hebben iemand hier binnen zien gaan. Je man deed open.”

„Mijn man is niet thuis,” zei moeder uiterlijk kalm.

De Duitser deed nog een stap naar voren. Hij kwam hoe langer hoe dichterbij moeder, hoe langer hoe dichterbij. Moeder stapte achteruit, achteruit, tot zij niet verder kon. Ze stond tegen de muur.

„Wáár is je man?” zei hij, drukkend op elk woord. „Hij is hier met nog een man. Spreek, gauw.”

Toen hief hij zijn hand op, pakte moeder bij de keel en duwde haar hoofd wild tégen de muur. Moeder trachtte met haar beide handen de hand weg te duwen. Haar gelaat werd rood.

„Er is hier niemand. Mijn man is er niet en een andere man ook niet.” Hijgend en benauwd klonk haar stem.

Rietje begon te schreien en holde naar Heleen toe, die wezenloos keek naar dat verschrikkelijke toneel.

En Henk, hij beet op zijn tanden. Zijn gelaat was vertrokken van boosheid. Hij drukte zijn nagels in zijn handpalmen. Hij wou, hij wou er op springen. Ze hadden van moeder af te blijven. Er klonk plotseling een schorre schreeuw uit zijn mond.

Toen keek moeder naar hem, zo zacht, zo vriendelijk, zo begrijpend. Maar haar ogen wenkten: niet doen, kalm blijven, kalm.

Eindelijk liet de Duitser moeder los.

Moeder hijgde, ze wankelde even. Toen stond ze weer fier rechtop.

„Dus je weet niet, waar je man is?”

„Nee.”

„En je weet ook niet, waar die andere man is in die zwarte, leren jas, die zoëven bij jullie naar binnen ging?”

„Nee, ook niet.”

„We krijgen ze wel,” snauwde hij. „Kom mee,” zei hij tegen de ene Duitser, naast de deur. „We zoeken tot we ze hebben. Er uit kunnen ze niet. Jij blijft hier. Ze mogen niet met elkaar spreken. Houd ze in de gaten.”

De andere Duitser klapte met zijn hakken en bracht zijn hand naar zijn helm.

„Gaan jullie daar staan tegen de muur en zwijgen.”

De Duitser ging tegenover hen zitten op de stoel tussen de theekast en de deur. Hij schoof zijn helm wat achterover en grijsde. Zijn geweer had hij over zijn knieën liggen.

Daar stonden ze, moeder en Heleen en Henk, Rietje tussen moeder en Heleen in. Rietje schreide zacht.

„Dit was nu,” dacht moeder, „om Christus' wil smaadheid lijden. Die zijn leven zal willen behouden, zal het verliezen. Ik wist, dat het gevaarlijk was wat vader deed. Ik wist, dat het gevaarlijk was Mirjam in huis te nemen. Maar toch, we mochten niet anders doen. Wie niet voor Mij is, is tegen Mij. Vreemd, dat je op zo'n ogenblik je zoveel teksten herinnert.” Ze voelde Rietjes handje trillen. Arm klein ding, wat zal ze angstig zijn. Wat zou zo'n man nu denken daar aan de overkant, die met een geweer moet passen op een vrouw en drie kinderen. Zou hij zelf kinderen hebben? Zou hij weten, dat hij strijdt voor onrecht en wreedheid? Zou hij weten, dat God het onschuldig vergoten bloed straft? Arme Mirjam! Moeder dacht maar, dacht maar. Ze wilde de dreigende stappen niet horen en toch luisterde ze er naar. Ze waren nog steeds beneden.

Toen kwam daar plotseling de stem van de soldaat tegenover hen!

„Schrei maar niet, klein meisje,” zei hij. „Jij bent zoet hoor.”

„O, dat niet,” zuchtte moeder, „dat niet,” want ze had om de mond van de Duitser een vriendelijke lach gezien, maar in zijn ogen was valsheid.

Rietje keek bang naar de boze vijand tegenover hen en toen keek ze op naar moeder. Haar lipjes trilden.

„Och, jij bent al zo groot. Je moet niet bang zijn. We zullen je niks doen. We zullen je vader ook niks doen, hoor. We willen alleen even met hem praten. Maar je vader was ook bang, is 't niet? Hij is zeker weggekropen in een donker hoekje. Zullen we samen es gaan zoeken? Nou kom maar.”

„Nee,” zei Rietje.

„Wat kun jij boos kijken. Hoe oud ben je al? Zes jaar?”

„Nee, vier jaar,” zei Rietje.

Ze schrok, nu had ze toch wat gezegd tegen die boze man.

Ze keek angstig op naar moeder, maar moeder knikte haar vriendelijk toe. Ze had dus niets verkeerd gezegd. O, 't was zo moeilijk voor haar.

„Ben jij pas vier jaar? Wat een grote meid.” Even keek de Duitser opzij, daar stonden al de kopjes.

Moeder zag zijn blik gaan. Haar hart begon fel te kloppen. „O, Here, help mijn kleine meisje. Laat ze toch niets zeggen, waardoor ze Mirjam vinden.”

Zag de Duitser ook de plotseling schrik in haar ogen?

„Zo'n grote meid kent zeker al de kopjes wel uit elkaar, is 't niet?”

„Van wie is dat kopje?”

„Dat is van vader.”

„En ik dacht, dat je vader weg was? Je mag toch niet jokken.”

„Vader is weg. Boodschappen doen.”

„En van wie is dat kopje. Van je moeder?”

„Ja,” zei Rietje.

„En dat kopje, is dat van die oom, die hier was?”

Rietje keek heel verwonderd. „Nee, dat is van Henk, van me broertje.”

„Zo, en van wie is dat kopje dan?”

Moeder kneep Rietjes hand steviger vast, Heleen en Henk hielden hun adem in. 't Was Mirjams kopje. Mirjam, die nu huiverde van angst in haar donkere schuilhoek en luisterde naar de dreigende stappen, die al dichterbij kwamen.

„Van, van Rietje.”

„Wie is dat?”

„Dat is ik.”

Toen Rietje schichtig opkeek, keek moeder haar aan. 't Was goed, 't was goed, zag Rietje in haar ogen.

Heleen en Henk keken strak voor zich. Ze toonden hun blijheid, hun trots op hun kleine zusje niet. Maar ze dachten wel, allebei: „Die kleine zus van ons, wat een kraan van een meid.”

Moeder schreide bijna: „U hebt haar willen bewaren. Ik dank U.”

De Duitser hield op met zijn spelletje. Het verveelde hem. Nors keek hij weer voor zich.

't Werd heel stil in het vertrek. Traag tikte de klok de verschrikkelijke minuten weg. Soms zuchtte moeder, ging even anders staan. Dan stond ze weer stil, Rietjes warme hand in de hare.

Nu klonken die vreselijke stappen op de trap. Hoe lang moet dit nog duren?

Plotseling ging er een schok door Henk. Vader was al een half uur weg. En straks, zo misschien, dan kwam vader terug. Dan zouden ze vader grijpen, hem gevangen nemen. Angstig keek hij naar de klok. Waren ze dan nog niet klaar met zoeken? O, gingen ze maar weg. En als nu maar iemand gezien had, dat hier Duitsers waren, maar ze woonden zo eenzaam. En als ze vader dan niet tegenkwamen? Wat moest hij doen, wat kon hij doen? Hij mocht vader toch maar niet zo gevangen laten nemen. Zou hij vader niet kunnen waarschuwen? Heel hard schreeuwen of... of... Hij moest wat doen, er waren al weer twee minuten voorbij. Toen flitste het door hem heen: hij stond tegen de gordijnen en achter de gordijnen waren de tuindeuren. Dat had de Duitser niet gezien. O, als hij de knop omhoog kon duwen.

Gemaakt onverschillig keek hij schuin naar de Duitser. Zou hij wat zien? Heel voorzichtig bracht Henk zijn ene hand achter zijn rug omhoog en tastte. Daar had hij de knop. Nee, voorzichtig nu, niet wild, een klein duwtje. De knop mocht niet piepen. Kalm liet hij zijn hand zakken. O, als zijn hart maar niet zo bonsde. Toch had de Duitser niets gemerkt. Nog eens proberen.

Weer een duwtje.

Henk wong zijn handen op zijn rug. Hij durfde niet naar moeder kijken. Hij was bang, dat zijn blik hem verraden zou. Roerloos stond hij stil. Door zijn half gesloten ogen keek de Duitser naar hem.

Nog steeds klonken boven de stappen van de beide anderen.

Weer bracht Henk zijn hand tastend naar boven. Weer duwde hij. De knop stond omhoog. Nu! Toen gaf Henk een wilde trap achteruit, wijd vlogen de deuren open. Hij schoot tussen de gordijnen door en rende, rende het duister in.

Achter zich hoorde hij moeder angstig gillen, hij hoorde wild gestommel, het breken van een ruit. Toen een krijsend, snauwend bevel „staan blijven, staan blijven.”

Nooit, en Henk rende maar. Waar was het achterhekje?

Een schot kraakte. Mis, mis geschoten. Doorlopen, durven, niet bang worden. „O, Here help me, 't is om vader.” De hoek om. Nu over 't paadje. Hij hoorde bonkende stappen in de tuin. Maar omkijken deed hij niet, hij rende voort door de grijze avondschemer.

Pang . . . Au, au, oooo, oooo, mijn arm, au, nee, nee! Henk wilde doorrennen. Hij struikelde, hij viel. „Au, au,” kermde hij. Hij stond weer op, hij deed een paar stappen, toen viel hij weer. Kreunend tastte hij langs zijn arm.

Nat, nat werd zijn hand. Dat was bloed. „Au, au,” kreunde hij al zachter, al zachter.

Daar boog zich een gestalte over hem heen. Even drong het nog tot hem door, dat was vader.

„Vlucht, vader, weg, de Duitsers . . . in . . . ons . . . huis.”

Toen wist hij niets meer. De angst, de pijn waren teveel voor hem geweest.

Vader knielde naast hem.

„Arme jongen, mijn Henk, wat hebben ze je gedaan? Toe jongen, zeg dan 'es wat, toe dan. O Here, mijn kind.”

Het felle licht van een zaklantaarn bescheen vader, bescheen Henk. Bleek lag Henk daar, zijn ogen gesloten.

Vader keek op, zijn ogen groot en strak van verdriet. Daar stond een Duitser, het geweer in de hand.

„Wat heeft de jongen?” vroeg hij met ongewoon zachte stem.

Henk bewoog. „Vader, vluchten,” zei hij angstig. Toen kreunde hij weer.

De Duitser verstond die woorden ook. Aha, ze hadden hem dus. „Opstaan,” snauwde hij, „handen omhoog, snel.”

Langzaam stond vader op en stak zijn handen omhoog.

„En mijn kind dan?”

„Neem hem maar op, maar geen dwaasheden.”

Toen hurkte vader bij Henk neer, schoof voorzichtig zijn ene arm onder Henks rug, legde de gewonde arm op Henks borst. „Au, au,” kreunde Henk. „Stil maar jongen. Vader zal wel voor je zorgen, vader zal je wel dragen. Je bent mijn dappere Henk.”

Henk beet op zijn lippen om niet te huilen. Hij kreunde ingehouden.

Daar gingen ze, vader met Henk en daar vlak achter, de loop van

zijn geweer in vaders rug duwend, de Duitser. Daar gingen ze over het smalle paadje, door het achterhekje, door de achtertuin. O, zo voorzichtig stapte vader. „Mijn arme, dappere Henk,” dacht hij.

„Daardoor,” zei de Duitser. Door de openstaande tuindeuren gingen ze naar binnen. Toen vader voorzichtig de stoep opstapte, zag hij even als in een schim twee Duitsers naast de stoep staan. Daar stond vader in het licht van de kamer. De Duitser, die hem gevangen genomen had, kwam vlak achter hem naar binnen, sloot wild de deuren, rukte de gordijnen toe, en bleef toen dreigend staan.

Wanhopig liep moeder op vader toe. Ze schudde schreiend haar hoofd. „Arme jongen, heb je zo'n pijn? Waar hebben ze je geraakt?”

„In zijn arm,” zei vader. „Je moet hem verbinden. Hij bloedt erg.”

Voorzichtig legde vader Henk in zijn grote stoel.

De beide Duitsers, die boven naar vader gezocht hadden, waren op het rumoer naar beneden gekomen en stonden ook in de kamer.

Zwijgend keken ze toe. Toen kwam één van hen naar moeder toe: „Alstublieft, mevrouw! Jammer, zo'n dappere jongen. Maar wij moeten onze plicht doen. Bevel is bevel,” zei hij zacht en reikte moeder een verbandpakje over.

„Dank u,” zei moeder. Haar stem trilde vermoeid.

Vader keek somber toe.

Haastig knipte moeder Henks blousje open. Och, wat schrokken ze. Zijn hele arm was rood van het bloed.

Heleen en Rietje schreiden.

„Even taai houden, jongen,” zei moeder, toen ze het verband om de wond legde.

„Ja moeder,” zei Henk. Zijn tanden klapperden.

„Nemen jullie mijn vader niet mee?” vroeg hij toen bevend.

Die vraag verschrikte hen allen. De gezichten van de Duitsers verstrakten.

„'t Valt mee. 't Is maar een onbetekenende wond,” zei er een. Zijn stem klonk niet zacht meer, ze had weer de oude strenge klank.

„Waar is die man, in de zwarte leren jas, die bij je binnenkwam?”

„Ik weet het niet,” zei vader kort.

„Ah, dus net zo koppig als je vrouw. Je wilt niet praten. O, dat komt wel, over een paar dagen vertel je het ons graag.”

Al haastiger wond moeder het verband om Henks arm.
„Even goed houden, jongen. Nu moet ik eerst voor vader zorgen.”
Klik, klik, klonk het plotseling in het verterk. Vader was geboeid.
„Mee,” zei de officier. Eén van de soldaten gooide de kamerdeur open.
„Waar brengt u mijn man heen?” vroeg moeder.
„Krijgt u bericht van!”
„Kan ik hem nog wat meegeven, kleren of zo?” vroeg moeder, smekend haast.
„Niet nodig. Kunt u later brengen.”
Daar stond vader. Ernstig en toch ook dapper keek hij moeder aan.
„Dag, moeder, je weet het, alles is goed.” Toen kuste vader haar.
„Snel, snel,” snauwde de Duitser, maar vader stoorde zich niet aan zijn schreeuwen.
Antwoord geven kon moeder niet, toch wist ze haar tranen terug te dringen. Ze wilde niet schreien.
„Dag, Heleen,” zei vader en kuste haar ook. „Hou je goed, meid. Zul je voor me bidden, kind?”
„Ja, vader.” Toen zag ze hoe de Duitsers naar haar keken en haastig veegde zij haar tranen weg.
Vader hurkte bij Rietje: „Dag Rietje, dag vaders kleine meid.”
Toen boog vader zich over Henk. „Dag, mijn dappere jongen, dag Henk! Moeder helpen hoor!”
Henk knikte rillend.
De Duitser trok aan vaders mouw.
„Ja, ik kom.” Bij de deur keek vader nog eenmaal om. Hij keek hen allemaal aan. „Tot weerzien, zo God wil.” Die moedige blik zouden ze nooit vergeten.
„Dag vader, dag vader...”
Roerloos luisterden ze. Stappen in de gang. De voordeur sloeg dicht, stappen in het grint, stappen van zware soldatenlaarzen en daar tussen moest vaders stap zijn.
Al zachter, al zachter. Een auto werd aangezet...
Toen ging moeder bij de tafel zitten en schreide, schreide.
„O, kinderen, o kinderen, je arme vader.”
Rietje streek met haar zachte handje langs moeders gezicht.
„De Here zal voor vader zorgen, moeder,” zei Heleen ernstig.

„Ja, kind, ja hoor. Laten we samen voor vader bidden.”

Moeder knielde bij een stoel in de wanordelijke kamer, Heleen en Rietje naast haar. Henk sloot zijn ogen. Hij beet op zijn lippen van huiverende pijn.

Ze luisterden naar moeders smekende woorden. Moeder bad of de Here, vader dapper wilde maken, hem wilde bewaren, hem wilde terugbrengen bij hen. En moeder dankte, dankte omdat Henk bewaard was. Henk voelde het. Heel, heel dicht was hij bij de dood geweest. En moeder dankte ook, omdat de boze vijand Mirjam niet gevonden had.

Langzaam stond moeder op. Ze keken elkaar aan. Ze schreiden niet meer.

„En nou moeten we eerst voor onze Henk zorgen. Heleen, ga jij op de fiets naar de dokter.”

„Ja, moeder, ik zal hard rijden.”

„Voorzichtig maar hoor, in het donker.”

„En durf jij wel even naar de zolder, Rietje? Vertel maar aan Mirjam, dat ze weg zijn. Mirjam zal zo bang zijn. Ze moet nog niet beneden komen hoor.”

Toen stapte Rietje, de donkere gang in en klom naar boven.

„Mirjam,” ze ze zacht. „Ze zijn weg. En ze hebben vader meegenomen.”

„Och,” zei Mirjam.

„Je moet nog even blijven zitten hoor, zei moeder. Dag Mirjam.”

„Dag Rietje.”

„Heb je nog veel pijn, Henk?” vroeg moeder.

„Och moeder! Had ik het maar niet gedaan. Ik zag vader nergens en in eens was vader bij me. Vader zei het niet, maar hij had vast al gemerkt, dat de Duitsers in ons huis waren en als ik niet . . .” Toen schreide hij wild, wanhopig.

„Nee, kind, dat mag je niet denken. Daar weet je niets van. Je bent zo dapper geweest. Dit moest zo gaan.”

Rietje was weer beneden gekomen. Moeder ging vlak naast Henk zitten en Rietje kroop bij haar op schoot.

„Arme Henk,” zei ze.

Toen zwegen ze alle drie. Ze zaten stil bij elkaar en wachtten.

Door de gebroken ruit, die de Duitser, die op post stond voor het huis, ingestoten had, toen Henk de tuindeuren uitrende, kwam de koude

avondlucht naar binnen. 't Werd al killer in de kamer, 't werd al killer in hun hart. De angst was gekomen in hun vroeger zo veilige huis. Hun moed zakte weg. Vader er niet, vader gevangen . . .

En op de donkere zolder zat Mirjam gehurkt in haar schuilhoek. Ze hadden haar niet gevonden. Maar, o, die stappen, die kletterende stappen. Zou dan die vlijmende angst maar altijd blijven? Ze huiverde. En meneer gevangen genomen. Zo dapper, zo vrolijk was hij altijd. Dieper hurkte Mirjam in elkaar en luisterde naar de angstige stilte.

Ook moeder en Henk luisterden. 't Gerucht van de wind door de takken van de boom klonk zo vreemd vlakbij nu door de gebroken ruit.

't Was telkens of ze weer stappen hoorden. Kwamen ze daar weer aan, de boze vijanden?

„Wil Rietje naar bed, of wil ze liever bij moeder blijven zitten?”

Rietje knikte, liever bij moeder. Och, ze kon dat arme kind nu toch ook niet alleen in haar bedje leggen.

En moeder bleef zitten, Rietje tegen haar aangeleund.

Rietje had haar ogen toe, maar slapen kon ze niet.

Ging daar de achterdeur? „Rietje, je moet even van moeders schoot. Hoorde jij ook wat Henk?”

„Ik dacht het moeder.”

Achter in de gang stond een donkere gestalte in een zwarte leren jas.

„Niet schrikken, mevrouw. U kent me niet, maar ik ben straks hier ook geweest. Mag ik binnenkomen?”

Moeder keek verwonderd naar dat vriendelijk gelaat met die grote, grijze, ernstige ogen.

„En?” vroeg de vreemde. Moeder vertelde.

„Nee mevrouw,” zei hij, toen moeder uitgesproken was. „'t Is beter dat u een poosje verdwijnt. U moet hier niet blijven. Ze zijn in staat om u ook op te halen. Pakt u een koffer met kleren. Voor de rest zorgen wij.”

„Maar, maar, ik heb, ziet u, boven.”

„O, ik begrijp het al, een man of een vrouw?”

„Een vrouw.”

„Even denken. Ja, die kan niet met u mee. Maar, 't komt in orde.”

De dokter kwam en verbond Henks arm.

En toen Heleen een poosje later kwam, keek ze verbaasd van de een naar de ander.

Daar zat Henk, keurig verbonden, 'n jas om zijn schouder, zijn muts op. Daar stonden moeder en Rietje, hun hoed en mutsje op, hun mantel aan.

Daar stond Mirjam, bleek, trillend, met rode ogen.

Daar zat een vreemde man bij de tafel in een zwarte, leren jas. Daar zat de dokter nog.

„Moeten we weg, moeder?” vroeg Heleen.

„Ja kind, we moeten weg,” zo dof, zo moe klonk moeders stem.

„En Mirjam dan?”

„Mirjam gaat ergens anders heen. 't Kan niet anders.”

„Mevrouw,” plotseling keerde Mirjam zich naar moeder. Haar stem klonk zo vreemd, zo ver weg. „Ik zal dit nooit vergeten, mevrouw, ik weet waarom u dit deed. U deed dit om Christus' wil. En mevrouw, als ze me toch nog eens te pakken krijgen, dan zal ik niet alleen zijn, waar ik ook ben.”

„Mirjam, geef me een kus, kind.” Moeder schreide.

Toen doofde de lamp. Toen liepen ze door de gang. Toen viel de voordeur dicht.

Niemand dacht aan het ene blind, dat nog openstond, aan de gebroken ruit.

Zwervers, vluchtelingen waren ze nu.

De wind ruiste door de hoge, donkere boom. 't Was of hij zijn kale takken naar hen uitstak.

Daar stond verlaten hun eigen oude huis. 't Was of 't hun terugriep. O, ze wilden wel, maar ze konden niet.

't Grint knoerste zo vertrouwd onder hun voeten. Wanneer zouden ze hun huis weerzien, wanneer?

„Dus, 't is goed afgesproken, dokter. U brengt mevrouw en de kinderen weg, naar, dat weet u wel. En ik ga met Mirjam mee. Die fiets krijgt uw dochter wel terug, mevrouw.”

„Bedankt voor uw goede zorgen,” zei moeder.

„Dag Mirjam, we zullen voor je bidden. Jij ook voor ons?”

Ze kusten Mirjam, allemaal. Toen reed de auto weg. Moeder zag om. Daar fietsten haastig, zwijgend twee donkere figuren over de weg. Ze verdwenen in het duister. Zwervers, vreemdelingen op aarde . . .

En boven hen was het somber dreunen van de vliegtuigen.

Wanneer zou de vrede weerkeren?

En nu, nu is het kerstavond!

Maar vader, moeder en de kinderen, en Mirjam kunnen het heerlijk Kerstfeest niet samen vieren.

O, wat hadden ze daar op gehoopt, daar over gepraat. Nog een week, hadden ze gezegd en dan is het Kerstfeest.

En nu, nu zit Mirjam in een klein, kil kamertje in een vreemd huis. Ze zit in haar bed, een deken om haar schouders, haar handen om haar knieën. Huiwerend luistert ze naar de wind, die rumoerend over het dak flakkert, die rammelt met het schuine dakvenster. Ze luistert naar de onbekende geluiden van beneden. Geluiden, die een huis anders zo vertrouwd kunnen maken.

Voetstappen hadden ze gehoord, het helder geluid van de voordeurbel. Toen moest Mirjam weer wegsluipen naar haar donker kamertje. Zou dit dan altijd maar zo blijven? Voetstappen!

Komt daar iemand? Ja! Wegsluipen, wegsluipen!

Even later was mevrouw boven gekomen en had vriendelijk gefluisterd. „Er is bezoek gekomen, jammer hè. Nu moet je boven blijven en dat net op kerstavond. Ik zal je straks wel wat brengen. Heb je 't niet koud?”

„Nee mevrouw,” had Mirjam zacht en triest gezegd.

O ja, mevrouw en de anderen ook, ze zijn vriendelijk tegen haar, maar 't was nog zo vreemd. Ze verlangt zo naar haar vorig huis, naar meneer en mevrouw, naar Heleen en Henk en Rietje.

Hoe zou 't toch zijn met hen?

Meneer gevangen. Die zit nu eenzaam in een cel, nog eenzamer dan zij. En die arme Henk met zijn gewonde arm. Ze gaat in haar gedachten heel het rijtje langs.

Dan staart Mirjam weer uit het venstertje. Ze ziet de donkere wolken-troepen haastig voorbijdringen, groot, zwart en dreigend. En dan plotseling stokken de wolkenstoeten even, ze waaien uiteen. Daar komt een zwartblauwe opening tussen de steigerende wolkengedaanten. Een ster glanst blij, vredig tegen de donkere hemel.

Een ster! Eeuwen geleden had in deze donkere nacht ook een ster ge-glansd. Wijze mannen uit het verre oosten hadden hem gezien. Ze hadden geluisterd naar zijn geheimzinnig lokkende roep, ze waren gegaan naar de plaats, die de ster hun wees, naar Bethlehem, in het land der vaderen.

Wat mooi, zo'n eenzame ster! Nee, nee, wolken, laat me hem nog even zien. Die pinkelende ster!

Strak staart Mirjam naar de alweer opdringende wolken, bij haar ster. Riep de Here haar ook? Haar? . . .

Ja, ze had wel dapper gezegd tegen mevrouw, toen ze afscheid moest nemen: „En wat er ook met me gebeurt, mevrouw, ik zal niet alleen zijn.” Maar na die tijd was haar moed, haar dapperheid, weer verdwenen. 't Was zo moeilijk om te geloven, dat Jezus de Messias was.

En nu die stralende ster. Hij herinnert haar aan Bethlehem, aan Gods liefde, liefde in deze boze, vijandige wereld.

„Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.” Dat had meneer aan tafel gelezen. Even had hij opgezien naar haar bij die woorden.

En zacht voor zich heen zegt Mirjam bevend, nog eens: „Komt tot Mij, allen.”

En dan fluistert Mirjam zacht: „Ik kom, ik kom . . .”

De ster is weer verdwenen. Maar achter de sombere, jagende wolken is de hemel. Daar zingen de Engelen . . .

En in haar kille, donkere kamertje viert Mirjam toch Kerstfeest.

En vader, vader zit in zijn cel op zijn kruk, bij de ruwhouten klaptafel. 't Blij gebeier van de klokken is verstomd. Nu is daar weer die vreselijke stilte. Soms even wat windrumoer langs het kleine raam daar hoog in de muur, een holle stap door de gang, daar achter de gegrendelde deur en dan weer de stilte, die stilte.

„Ik kan er niet uit! Die zware deur, die dikke, stomme muren, die tralies. Ik kan er niet uit!”

Daar buiten is de vrijheid. Daar is de wilde wind over het wijde land, om het dak van zijn huis, door de hoge boom.

Schuw, wanhopig ziet vader om zich heen naar de kille schaduwen van zijn schraal verlichte cel. Alleen, alleen!

„Dag moeder, denk je nu aan me? Je schreit toch niet? Je moet dapper zijn. Dag Heleen, dag mijn oudste. En Henk? Zou Henk nog erge pijn hebben? Zijn arm zal nog wel niet beter zijn. En Rietje, Rietje met haar grote, bruine vraagogen. Arme Pappie, zal ze wel zeggen.”

Dan druppen tranen langs vaders grauw geworden wangen.

Hij veegt ze niet af, hij blijft maar stil zitten.

O, kon ik ze maar even zien, even toeknikken! Dag moeder, dag kinderen! Ik moet dapper zijn, en ik ben het niet. Zouden ze thuis nu onder het licht van de lamp zitten? Heleen orgelspelen en de anderen zingen? En nu moest moeder de kerstgeschiedenis vertellen. Ja, dat zal ze wel gedaan hebben. En Mirjam, zou Mirjam nog bij hen zijn? Nee, hun huis is niet veilig meer voor haar. Arm kind, wat moet die al een angsten uitgestaan hebben.

Ik ben ook bang, ik ben bang. O, als ze nu kwamen om me te verhoren, zou ik dan kunnen zwijgen? Maar ze zullen niet komen vanavond, ze vieren ook Kerstfeest. Kerstfeest in een vreemd land, ver van huis. Ja, wat zei die ene Duitser, die moeder dat verbandpakje gaf, dat somber, toen ik hem vroeg in de auto of ik met Kerstmis weer thuis zou zijn. Hij haalde zijn schouders op.

„Ik weet het niet, misschien. Maar ik vast niet,” zei hij toen. Toen zuchtte hij en deed zijn ogen dicht.

Ja, die Duitsers hebben het ook moeilijk. Welke boze macht drijft de mensen toch tegen elkaar op en maakt van de één een gevangene in een vreemd land en van de ander een gevangene in zijn eigen land?

Een gevangene! Opgesloten, achter een gegrendelde deur, tussen vier kale muren. En hoelang nog, hoe lang? „Alleen, alleen,” hijgt vader.

Maar plotseling heft vader zijn hoofd op. Nee, hij is niet de enige, hier.

Hoor maar. Daar begint er één te zingen. Een zware mannenstem klinkt op uit één van de andere cellen op deze gang.

„Stille nacht, heilige nacht!

Davids zoon, lang verwacht.

Vader gaat rechtop zitten en luistert ingespannen. Hij staart naar de schemerige hoek daar hoog in zijn cel. Zijn strak en somber gelaat verzacht. Zijn lippen vormen de woorden:

Heil en vree wordt gebracht. Vrede, vrede . . .

Even is het stil. Maar dan komt de stem weer. 't Is of het geluid krachtiger is nu. Ieder luistert, roerloos zeker.

„Daar is uit 's werelds' duistere wolken

Een licht der lichten opgegaan.

Komt tot zijn schijnsel alle volken,

En gij, mijn ziele bid het aan.”

Bid het aan, fluistert vader. Verder gaat de stem, warm trilt die nu, zo vol moed. Vaders gestalte rekt zich, heft zich fier op.

„Het komt de schaduwen beschijnen,
De zwarte schaduw van de dood.”

Dan vouwt vader zijn handen. „O, wil mij moed geven. Ik geef alles in uw handen, mijn leven, mijn vrouw, mijn kinderen.”

De donkere stem zwijgt. 't Is weer stil. Maar 't is niet die angstige stilte. Vader gaat staan, zijn ogen zijn moedig nu. Hij loopt heen en weer van de muur naar de deur en weer terug. Dan blijft vader staan en in zijn cel, dringend door de muren, klinkt zijn stem. Vader zingt ook:

„Het daget in den oosten,
Het licht schijnt overal,
Hij komt de volken troosten,
Die eeuwig heersen zal.”

Dat moest Rietje kunnen horen, denkt vader, dat hij haar versje zingt. En bij het derde couplet schrikt hij. Toch zingt hij helder:

„Zij die gebonden zaten
In schaduw van de dood,
Naar 't scheen van God verlaten,
Begroeten 't morgenrood.”

En in zijn schemerige cel viert vader toch Kerstfeest!

In het kleine kamertje, waar moeder en Heleen, Henk en Rietje dicht bij elkaar zitten, is het lang stil geweest.

Hun gedachten waren bij vader, bij Mirjam, bij hun eigen huis met de hoge boom.

Dan kijkt moeder hen aan. „Kinderen, ik zal jullie de kerstgeschiedenis vertellen. Zo zou vader het willen. Hij denkt aan ons op 't ogenblik. 't Is net of hij ons hele kringetje rondkijkt en ons toeknikt. Zul je goed luisteren, Rietje? Weet je nog wel, dat vader dat altijd zei, als hij ging lezen of vertellen?”

„Ja moeder,” zegt Rietje met een zucht. Ze legt haar hoofd tegen moeders schouder. Moeder legt haar arm om Rietje heen en vertelt dan het oude, schone verhaal van de geboorte van de Here Jezus in Bethle-

hem, van de herders in het donkere veld, van de blij zingende Engelen in het stralend hemels licht. Ze vergeten hun verdriet. Ze luisteren naar moeders zachte, bewogen stem. 't Is zo heel anders dan vorige jaren en toch is het haast of het nog mooier is.

Even stokt moeders stem, als ze vertelt, wat de Engelen zongen.

„Ere zij God in den Hoge, Vrede op aarde.” Vrede . . .

Heleen veegt langs haar ogen, Henk moet wat wegslikken. Maar Rietje luistert met grote ogen, ze merkte het niet.

Als het verhaal uit is, gaat Rietje rechtop zitten en zucht: „Wat was dat mooi, moeder.”

„Ja kind, dat is het mooiste verhaal van de wereld.”

„En nu gaan we samen zingen.”

„Ja, fijn,” zegt Rietje.

Maar Heleen schrikt van het woord. Zingen? Hoe kan moeder dat nu zeggen. Zingen en vader in de gevangenissen!

Moeder ziet het. „Misschien zingt vader op 't ogenblik ook wel,” zegt ze.

„Zou dat?” vraagt Heleen.

„Ja, dat geloof ik vast. Je vader op 't Kerstfeest niet zingen, dat kan ik me niet indenken. Nou Rietje, wat zullen we eerst zingen?”

„Het daget in het oosten,” zegt Rietje.

Ze zingen, al gaat het vreemd, zonder vaders sterke stem, zonder hun orgel.

„En Henk, nou jij.”

„Die psalm, hoe begint die ook weer?” zegt hij. Hij krijgt een kleur.

„Welke bedoel je, Henk?” vraagt moeder.

„Maar de Heer . . .” En moeder vult aan: „zal uitkomst geven.”

„Da's geen eens een kerstversje,” zegt Rietje.

„En toch zullen we dat zingen,” zegt moeder. „Wij begrijpen elkaar wel, hé jongen.”

En in het kleine kamertje vieren moeder en Heleen, Henk en Rietje toch Kerstfeest!

J. W. OOMS

DE BLIJDSCHAP EN HAAR SCHADUW

De voorname luister van de rijke landadel is gans en al verdwenen uit het voormalig Ambachtsherenhuis van Blokland. Waar eertijds het spinet klonk en kleurige Franse gobelins de wanden versierden, stalt Harmen Buys rechtovert zijn koeien op en hij klaagt erover, dat wind en regen vrij spel hebben in zijn behuizing. 't Is waar, het Huis is afgetakeld tot een bouwvallig gedoente; alleen de gracht rondom herinnert nog aan de glorie van weleer.

Vroeger woonde hier de Heer van Blokland, gezegger over al het zompig polderland, dat tussen de kaaien van het Ottolandse Privilegie ligt besloten. Indien men de vergeelde kronieken mag geloven, was er in gans de Alblasserwaard geen Ambachtsheer, die meer hart en soulaas betoonde voor zijn pachters, dan die van Blokland. Zelfs bestaat er een foliant, waarin hij de adellijke Samaritaan wordt genoemd.

Vele, vele jaren geleden – de kronieken dragen het jaarmerk Anno Domini 1724 of daaromtrent – hebben zich in het Huis van Blokland dingen afgespeeld, die ongehoord en buitensporig waren in de contreien van dit door het water omspoelde gewest. Het waren gebeurtenissen, die niet zo mooi waren; in een oud schrijfboek met pergamenten band wordt gesproken over stinkende, uitbrekende zonden; maar tevens wordt gezegd, dat de Ambachtsheer geen blaam mag treffen, omdat hij door zijn goede inborst en vreedzame aard niet bedacht is geweest op de listigheid van de mensenmoorder van den aanbeginne.

De Ambachtsheer, die getrouwd was met een vrouw uit het mooie Montferland, had twee dochters. Stille, ingetogen meisjes waren dat. Door het mindere volk werden ze geprezen om haar gulle geefsheid aan mensen, die in kwalijke kommer leefden.

Jacoba was twintig jaar oud en Catarijne achttien, toen haar vader na een jachtpartij thuiskwam met een gast. Het was een jongeman met aangename manieren en een vriendelijke stem en hoewel hij niet van adel was, kon hij bogen op goede familiebetrekkingen, want hij was verwant aan het geslacht van Aerssen. De meisjes kwamen onder de indruk

van zijn vlotte verschijning en luisterden spoedig geboeid naar zijn verhalen over de valken, waarmee hij dikwijls ter jacht trok in het gebied benoorden de Merwede.

Van het een kwam het ander, het bleef niet bij dat ene bezoek. Het boerenvolk in Blokland wist al spoedig te vertellen, dat Jacoba van het Huis zou gaan trouwen met een rijk manspersoon uit Sommelsdijk.

Zo gebeurde het ook. Een jaar later was er feest in het Ambachtsheerenhuis en Jacoba was de bruid van Bartol Kuinre. Men heeft wel willen beweren, dat de Ambachtsheer gewaarschuwd was om niet ondoordacht zijn dochter aan die galante valkenjager te geven, omdat die jongeman streken had, waar het rechtschapen volk afkerig het hoofd over schudde. Maar de heer van Blokland was goed van vertrouwen, achterdocht was hem vreemd.

Reeds een half jaar na de huwelijksvoltrekking gingen er vreemde geruchten door de Alblasserwaard. Er werd gezegd, dat de man van Jacoba de huwelijksvrouw geschonden had, dat hij een rokkenjager was, dat hij speelde met eer en liefde.

Het was waar, dat in die tijd in het Huis van Blokland zich een drama voltrok, al wist de buitenwacht er dan ook het rechte niet van.

Voorshands speelden de gebeurtenissen zich af binnen de muren van het Huis. Wel werden allerlei gissingen gemaakt, die na verloop van tijd in de mond van de gewone man tot zekerheden uitgroeiden, maar toen zowel als heden was het spreekwoord bekend, dat gissen doet missen.

Eén ding was zeker: omstreeks half September werd in het Huis een kind geboren. Terzelfdertijd richtte de Heer van Blokland tot de predikant het verzoek, een preek te houden over de heiligheid van het huwelijk. De dominee weigerde dit verzoek niet en toen hij op een Zondag van leer trok tegen de zonden van ontrouw in liefde en huwelijk, was ook Bartol Kuinre in de kerk aanwezig. De valkenjager liep spoedig met een rood hoofd de kerk uit en een paar dagen later ging het praatje, dat de schoonzoon van de Ambachtsheer voorgoed verdwenen was naar een ver land, waar God niet wordt gediend en het huwelijk slechts spel is. De vurige schout van het aangrenzende Goudriaan verklaarde driest, dat de schoonzoon van de Heer van Blokland het solfervuur had verdiend, want wee, degenen, die de huwelijksordinantie durven schenden.

Bartol Kuinre was weliswaar vertrokken, doch niet voorgoed. Om-

streeks Novembermaand keerde hij terug in het Huis en nadien zag men hem vaak wandelen met zijn jonge vrouw. Maar Jacoba was mager en bleek geworden en slechts zelden zag men een lachje op haar gezicht. En vreemd was het ook, dat men Catarijne nooit meer zag. Mensen die in armoë zaten, wachtten vergeefs op haar komst en moesten daardoor een extra schelling of oortje ontberen.

Toen in dat jaar kerstmis aanbrak en het feest van de Geboorte werd gevierd, deden zich in het Huis opnieuw dingen voor, waar de buitenstaander in den beginne het rechte niet van te weten kwam, maar die aanleiding waren tot allerlei zonderlinge geruchten. Van één ding was men zeker: de jongste dochter van de Ambachtsheer had op kerstavond de vlucht genomen uit het ouderhuis. De oude Manus Verbree, die werkzaam was in het Huis, beaamde dit; maar wijders kon hij niets vertellen, want de Heer van Blokland had hem de pin op de neus gezet om te zwijgen.

Een paar mensen hadden Catarijne gezien op haar vlucht, hoe zij zich voortrepte over de besneeuwde weg als een opgejaagd hert, hoe zij desolaat en kommerrijk en gans overstuurd de koude duisternis had gekozen boven de met kaarsen verlichte kamer van het Huis. En vrouw Butter, die reeds vele jaren op kerstavond het feestmaal bereidde in het Huis, verklaarde, dat Catarijne had geroepen: „Ik wil het niet geloven, ik wil het kruis niet zien! . . .” Daarna was ze weggehouden, naar buiten, vluchtende voor het kruis.

De mensen in de boerenbuurtschap begrepen er niets van; het was ook alles vreemd en buitensporig en men was niet in staat om verband te leggen tussen de voorvallen, die het Huis van Blokland in opspraak hadden gebracht.

Toen men later de toedracht van de gebeurtenissen wist en er klaarheid kwam in vele raadselachtige dingen, hebben de meeste mensen begrepen, dat de vlucht van Catarijne op kerstavond een vlucht was, die ieder jaar door velen wordt gedaan, al is het dan ook alleen maar in de geest. En toen de vurige schout van Goudraan hoorde van Catarijnes vlucht en ook de oorzaak ervan vernam, zei hij:

„Geloof me, mensen, zo'n vlucht is vergeefs!”

Jacoba had zich na de eerste kennismaking zeer aangetrokken ge-

voeld tot Bartol Kuinre. Hij stak van zijn kant niet onder stoelen of banken, dat het hem een vreugde was, de dochters van de Heer van Blokland te ontmoeten. Hij beloofde dan ook, spoedig terug te keren.

Reeds tijdens zijn derde bezoek verklaarde hij Jacoba zijn liefde. Hij liet het hier niet bij. Met welgekozen woorden vroeg hij aan de Ambachtsheer verlof om de gunst van Jacoba meester te worden. Nadat de Heer van Blokland van zijn dochter had vernomen, dat zij zeer verliefd was op de welgemanierde jongeman uit Sommelsdijk, gaf hij zijn goedkeuring. Mocht hij het geluk van zijn dochter in de weg staan? Bartol was welopgevoed en rijk en zijn grootvader was een groot vriend geweest van dominee Reefsen, die als dichter Revius bekendheid had verworven. Het geslacht Kuinre stond trouwens bekend als zeer rechtzinnig en het had vrome mannen voortgebracht.

Jacoba leefde maandenlang in een roes van jong geluk. Nooit had het leven haar zo fleurig en vervuld van vreugde toegelachen. Zij meende, dat haar geluk nooit meer een einde kon nemen, hoewel zij soms met een huiver dacht aan het woord uit het grote Boek, dat zegt, dat kommer en verdriet het deel zijn van 's mensen levensjaren. Neen, zij kon niet geloven in deze sombere uitspraak. Haar liefde was hecht en zuiver en te zamen met Bartol zou een gelukkig leven haar deel zijn.

Maar er kwamen schaduwen. Haar zuster Catarijne werd gaandeweg stiller en Jacoba meende de oorzaak te moeten zoeken in jaloezie. Kon haar zuster werkelijk niet verdragen, dat zij met Bartol een leven van louter zonschijn tegemoet trad?

„Ik ben niet jaloers, Jacoba,” verklaarde Catarijne, toen haar zuster informeerde naar de reden van haar toenemende zwijgzaamheid. „Maar jij hebt Bartol nu – er is tussen ons veel veranderd . . .”

Op een dag deed Jacoba een ontdekking, die haar hevig ontstelde. Zij liep de voorkamer binnen en zag daar Bartol, die zijn arm om Catarijne geslagen had. Jacoba duizelde een moment, het was, of haar jong geluk in scherven viel. Bartol liet Catarijne haastig los en verklaarde, dat het niets te betekenen had. Later kwam Catarijne huilend verzekeren, dat Jacoba vooral niet moest denken, dat zij probeerde, Bartol in te palmen.

In de volgende dagen was Jacoba verdrietig. Zij voelde, dat haar geluk wankelde. En al heelden de plechtige verzekeringen van Bartol de geslagen wonde, er bleef toch een litteken over.

Catarijne ging schuldbewust door het huis en ontweek een samenzijn met haar zuster.

De weken regen zich aaneen tot maanden, het gebeurde vervaagde en Jacoba was weer gelukkig, al was dit geluk niet meer zo blank en onge-rept als in het begin. Zij begon ook te beseffen, dat het Bijbelwoord aangaande het moeitevulle en verdrietige leven van een mens niet zo ongerijmd was als zij voorheen had gedacht.

Toen Jacoba en Bartol trouwden, lag er over het huwelijksfeest een schaduw, omdat Catarijne toen juist ziek was. De Heer van Blokland had de chirurgijn uit Nieuwpoort laten komen. „Ik, chirurgijne, verdrijf de pijn, bij Gods genade,” had de wonderdokter gezegd. Daarna had hij een kleine aderlating uitgevoerd, maar die scheen niet te helpen, want op de bruiloftsdag verklaarde Catarijne, dat zij nog niet beter was en dus in bed bleef. Terwijl in de grote zaal van het Huis de bruilofts-gasten vreugde hadden, lag de jongste dochter van de Ambachtsheer in bed te huilen omdat haar zuster nu zo gelukkig was . . .

Bartol bleef voorlopig bij zijn schoonouders wonen, want hij had een rechtsgeding lopen over een kleine buitenplaats in de buurt van Leiden. Hij meende op die buitenplaats aanspraak te kunnen maken en als het geding in zijn voordeel zou eindigen, zou hij zich er op vestigen.

Niet lang na haar trouwdag deed Jacoba opnieuw een verschrikkelijke ontdekking. Het bleek haar, dat Bartol haar zuster beminde, hoewel hij nu toch een getrouwd man was en wist, hoe hij zich te gedragen had. Het was voor Jacoba een ontzettende slag, het maakte haar radeloos. Bartol verklaarde met een vloed van woorden, dat er geen enkele ver-houding tussen hem en Catarijne bestond. Zij was krachtens zijn huwelijk z'n schoonzuster geworden, dat was alles. En wat Jacoba toevallig had gezien, was slechts een onschuldig spel geweest.

Om Jacoba ervan te overtuigen, dat hij zijn wettige vrouw bovenmate liefhad, sloofde hij zich uit om haar te overladen met geschenken. Jacoba's achterdocht week toen weer, maar tussen de zusters ontstond een onuitgezegde verbittering, een felle, voortvretende jaloezie.

Jacoba dacht: — Als het kind, dat ik verwacht, maar eenmaal geboren is, zal alles anders worden. Dan zal Bartol zijn minzieke gedachten bannen en liefde hebben voor het kind, dat ons voorgoed zal saam-binden.

Zo verwachtte Jacoba in biddend verlangen het prille leven, dat klopte onder haar hart. En in een ander vertrek van het Huis bad Catarijne om kracht, teneinde tegen de zonde te strijden en Bartol te zeggen, dat het uit moest zijn.

Het kind, zo hartstochtelijk door Jacoba verlangd, werd in September geboren.

Catarijne wilde haar kleine neef niet zien. Spijtig bedacht ze, dat het wicht Bartol en Jacoba nader tot elkaar zou brengen.

Pas toen haar vader er op aandrong, dat ze de kleine moest gaan bezien, voldeed zij aan het verzoek, al liet zij niet na om haar onwil te laten blijken uit haar houding en woorden. Maar toen zij de boreling zag, ontroerde zij en schuldbewust dacht ze:

– O God, ben ik dan zó vergiftigd door afgunst, dat ik dit schone, prille leventje niet heb willen zien?

Vanaf dit ogenblik voelde Catarijne zich heel schuldig en zij nam zich voor, haar zwager te ontwijken. Doch drie dagen later trof de Heer van Blokland in de voorkamer zijn jongste dochter aan in de armen van Bartol.

De Ambachtsheer stond verslagen en ontredderd.

– Dit moet een droom zijn, een nare droom, dacht hij. Maar het was werkelijkheid.

Twee dagen later was het Zondag. De dominee hield toen een boetpredikatie tegen allen, die een ergerlijk leven leiden en ontrouw zijn in hun huwelijk.

De Ambachtsheer had om een zodanig sermoen verzocht. Strak en bewegingloos zat hij onder het gehoor van de predikant en naast hem zat zijn schoonzoon onrustig heen en weer te schuiven op het genopte kussen. Tenslotte stond Bartol op, zichtbaar geërgerd. Met gebogen hoofd verliet hij de kerk.

In die dagen werden binnen de muren van het Huis bittere tranen geschreid. Bartol was vertrokken zonder te zeggen waarheen. Jacoba was ontroostbaar en Catarijne voelde zich schuldig aan dit verdriet. De Ambachtsheer was geheel overstuur. Zijn leven, dat tot op heden kalm was voortgekabbeld, was eensklaps vol van onheil en dreiging geworden. De goede naam van zijn geslacht werd aangetast door de zonden, be-

dreven door het eigen bloed. Hij kreeg er kennis van, dat de mensen in de contreie spraken over de gedragingen van Bartol en in de minachting, die men voor de overspelige schoonzoon aan de dag legde, voelde hij zichzelf ten diepste vernederd en gekwetst. Hij stelde alles in het werk om Bartol op te sporen, doch deze was onvindbaar en liet niets van zich horen.

Ja, in die dagen woedde er een tempeest van verdriet in het huis van Blokland, dat voorheen zo voornaam en vredig stond temidden van een achterafse buurtschap in de Waard.

En toen, in de slachtmaand, stond hij ineens weer op de stoep van het Huis. Hij deed, alsof hij niet was weggeweest, maar toen de Heer van Blokland hem ernstig onderhield, verklaarde hij, tot het inzicht te zijn gekomen, dat hij moest terugkeren naar Jacoba.

„Het Kerstfeest heeft mij geroepen,” zei hij, met het hoofd een weinig gebogen.

„Het Kerstfeest?” vroeg de Ambachtsheer verbaasd. „Maar het is pas November! . . .”

Bartol knikte.

„Dat is zo,” zei hij. „Maar ik ben bij een schilder geweest en daar heb ik het Kerstfeest leren begrijpen. Kerstfeest is blijdschap! Alles vergeten, alleen maar blij zijn! De schilder werkte aan een paneel, dat de Geboorte voorstelde. De vreugde om het Kindeke straalde van het schilderstuk. De herders en de wijzen voelden zich onuitsprekelijk verheugd en die blijdschap heeft de schilder weten vast te leggen. Zij waren blij, omdat door de Geboorte van het Kindeke alle schuld wegviel, er was geen schuld meer, er bleef slechts dankbaarheid over!”

„Ik begrijp u niet terstond, Bartol,” zei de Heer van Blokland, met de hand over het voorhoofd strijkende. En daarna zei hij kort:

„Jacoba wacht op u, zij wacht reeds maanden . . .”

Zo keerde Bartol Kuinre terug tot zijn vrouw en kind. Nadien ebden de geruchten, die over hen gingen, traag weg naar de vergetelheid.

Bartol scheen zijn leven te hebben gebeterd. Hij ontweek Catarijne en Catarijne ontweek hem.

Maar de Heer van Blokland dacht vaak aan Bartols uitspraak naar aanleiding van het schilderstuk, dat deze gezien had.

Was het werkelijk zo, dat Christus' geboorte alle schuld deed wegvallen en een mens alleen nog maar dankbaar kon wezen? De Ambachtsheer zat in deze dagen dikwijls over een klein boek gebogen, het boek van Zacharius Ursinus uit Heidelberg, door Petrus Dathenus vertaald. In dat boekje stond duidelijk te lezen, dat aan de verlossing en dankbaarheid de ellende vooraf gaat. Hoe was het met Bartol gesteld? Was bij hem de dankbaarheid gekomen na de wetenschap, dat Christus verlossing had gebracht voor de ellendigen naar de geest?

De Heer van Blokland wist het niet, maar in zijn hart knaagde de twijfel. – Alleen maar dankbaar zijn, dankbaar zijn, had Bartol gezegd. Maar in het boekje van Ursinus stond: ellende, verlossing... en dan pas dankbaarheid.

Catarijne voelde zich schuldig. Zou God het haar ooit willen vergeven, dat zij uit jaloezheid zich had laten beminnen door haar zwager? Jacoba had er onder geleden, vader had er verdriet over en moeder trof ze soms wenende aan. Het was ook buiten twijfel, dat door Catarijnes jaloezie het huwelijk van haar zuster was vertroebeld.

Haar schuld in de gebeurtenissen, die het Huis in opspraak hadden gebracht bij het rechtschapen mensdom in deze streek, benauwde haar. Zij beseftte, dat zij niet kon voortleven alsof er niets gebeurd was. En was zij er zeker van, dat zij op zekere dag niet nogmaals Bartol zou laten begaan en zij zich weerloos door haar zwager zou laten kussen?

Op een dag kwam zij tot een besluit. Zij zocht Bartol op, die in het koetshuis bezig was een paard te verzorgen.

„Bartol,” begon zij met een van tranen verstikte stem, „ik heb er kwaad aan gedaan om er in toe te stemmen dat jij mij beminde. Jij bent van mijn zuster, je bent een getrouwd man. Ik wilde, dat het nooit gebeurd was, we deden er allebei heel verkeerd aan...”

Hij legde geruststellend zijn handen op haar schouders, doch zij week met een snelle beweging terug.

„Nee, Bartol, nooit meer!” hijgde zij. „Jacoba is jouw vrouw. Ik heb gezondigd en ik vrees de straf...”

Bartol glimlachte.

„Ach kindje, daar moet je niet aan denken. Deze zonde was zo ge-

ring . . . En wat zou het dan nòg, Catarijne? Het is onnodig om aan ons kwaad te denken.”

„Niet nodig, Bartol? Maar de Bijbel dan? . . .”

„Ik heb bij een schilder een paneel gezien, Catarijne. Het stelde voor de geboorte van Jezus. Al de figuren op het paneel zijn door een hemelse blijdschap gegrepen. Sinds ik dat schilderij zag, weet ik, dat wij alleen maar dankbaar moeten zijn. Dankbaar over het feit, dat Christus geboren is. En omdat Hij geboren is, behoeven wij niet meer te denken aan ons kwaad. Het is overbodig.”

„Zal dat werkelijk waar zijn, Bartol?”

„Ja, Catarijne, geloof me! Nog een paar weken en dan vieren we het feest van Bethlehem. Blijdschap dus! En daarom: vergeet het kleine kwaad, zustersje.”

Opnieuw wilde hij zijn handen kozend op haar schouders leggen, maar Catarijne riep ontsteld:

„Nee, Bartol, dat niet!”

Daarna snelde zij naar haar kamer.

Nadien dacht Catarijne vaak aan de woorden van haar zwager. O, zij had zo graag geloofd in zijn woorden! Bartol had gezegd, dat het niet meer nodig was om te denken aan het kwaad, er was geen schuldbelijden meer nodig . . . Maar was dit wel waar? Zei de Bijbel niet, dat God de zonden niet ongestraft kan laten?

Het was wel prettig om te geloven in het gezegde van Bartol, dat wel. Catarijne deed haar best, haar geweten te sussen met zijn woorden. – Aan de zonden niet meer denken, had hij gezegd. – Vier over een paar weken het feest van het Kindeke, dat is genoeg . . .

Catarijne wilde nu niet meer denken aan hetgeen er was voorgevallen. Zij verlangde thans naar het Kerstfeest, naar de blijdschap, waar haar zwager het over gehad had. Nee, zij was niet slecht, haar zonden waren onbelangrijk . . .

Zo leefde zij in verlangen naar het Kerstfeest, naar het feest van de Blijdschap. Diep in haar hart kwam soms de vraag op, waarom zij blij zou moeten zijn over de geboorte van het Christuskind, als het toch helemaal niet van belang was, dat zij gezondigd had? Een mens, die geen schulden heeft, behoeft immers geen borgsteller te hebben?

Er was veel sneeuw gevallen en Manus Verbree mopperde, dat hij 't er druk mee had om het erf van het Huis begaanbaar te houden voor de gaande en komende man. Vrouw Sutter, die het kerstmaal voor de familie Blokland moest bereiden, dacht er anders over.

„Je bent een ouwe brombeer, Manus,” zei ze. „Er hoort sneeuw bij met kerstmis. Een witte kerstmis is het mooiste, dat denkbaar is. Een groene kerstmis is eigenlijk geen kerstmis.”

„En hebben de mensen in de schroeiendhete Indiën dan zagezegd niks aan het Evangelie, Hanna?” vroeg Manus.

Vrouw Butter kon daar geen antwoord op geven: Zij kleurde en besefte, dat Manus haar oppervlakkig gezegde door zijn vraag had weerlegd.

De jongste dochter van de Ambachtsheer was blij, dat de kerstavond aangebroken was. Nu zou het feest van de Blijdschap worden gevierd. Lang geleden werd in Bethlehem het Kindeke geboren, thans kon zij verheugd zijn en alles vergeten. Alles vergeten, ja . . . Nooit had zij haar zuster Jacoba schuld beleden, nimmer had zij met haar gehele hart God om vergiffenis gevraagd, want ergens in een schuilhoek van haar bestaan woekerde nog de jaloezie. Maar het was niet nodig om schuld te belijden, had Bartol gezegd. Met Kerstfeest moest men blijdschap tonen. Een mens, die aan zijn verkeerde daden dacht, kon niet blij zijn . . .

Catarijne klampte zich vast aan die woorden. Het kwam er dus weinig op aan, dat zij keer op keer zondigde. Christus was geboren en dat gaf reden tot blijdschap. Het Kerstfeest moest alle droefheid verbannen, had Bartol verzekerd. Maar als dat waar was – o, Catarijne wilde het zo graag geloven! – Waarom had vader dan gisteren nog gesproken over het boekje van Ursinus en gezegd, dat wij onze ellende moeten kennen om verlossing te kunnen aanvaarden?

Neen, zij wilde nu niet piekeren. De woorden van Bartol moesten haar voldoende zijn . . . Neen, zó mocht zij niet denken. Niet de woorden van haar zwager, maar de heugelijke geboorte van het Kindeke moest voldoende wezen om gelukkig te zijn. Ja, het Kerstfeest moest Blijdschap betekenen! Zij moest nu niet meer piekeren over zichzelf en haar misstappen, maar alleen maar denken aan de kribbe in de stal van Bethlehem.

De familie van de Ambachtsheer was bijeen in de grote kamer van het Huis van Blokland. Manus Verbree had de kaarsen ontstoken, het zachte licht gaf glans aan de meubels en spiegelde in het zilverwerk, dat op de tafel stond.

Bartol zat bij het spinet met Jacoba te praten.

Catarijne, die nu nergens anders aan wilde denken dan aan de blijdschap, boog zich over de wieg, waarin het kind van Bartol en haar zuster lag te kraaien.

„Nu niet jaloers zijn, alles vergeten,” zegde Catarijne zichzelf zacht voor. Zij wilde op deze kerstavond al haar oude onwil overwinnen, ook haar weerstand tegen het kind van Jacoba.

Catarijne tilde het kind uit de wieg. Zij dacht: – Lang geleden werd in een stal een Kind geboren en dat betekent blijdschap! Blij wil ik zijn, blij omdat alle leed vergeten is! . . .

Opeens was het haar, of een stem in haar binnenste haar vroeg: – Maar de Heilige Schriftuur dan? Staat daar niet in geschreven, dat vervloekt is een iegelijk die niet doet wat Hij bevolen heeft?

– Neen, neen, daar niet aan denken, alleen maar blij zijn om de geboorte van het kind, dacht ze.

Ja, maar had Bartol dan gelijk en de Schriftuur ongelijk? Was het dan ook onwaar, wat in het boekje van Ursinus stond? En waarom werd in de Bijbel dan nog gesproken over Golgotha?

„Alleen maar blij zijn, alles vergeten en verheugd zijn,” zei ze zacht.

En om de gedachte, dat zij schuldig was, te vergeten, hief zij het kind van Jacoba hoog op, boven haar hoofd, en zei luid:

„Kerstfeest is blijdschap!”

Toen zag zij ineens de schaduw van het kind op de wand. Haar neefje breidde de armpjes uit, nu had zijn schaduw de vorm van een kruis, dat zij hoog geheven hield . . .

Getroffen liet Catarijne haar armen zakken en legde het kind terug in de wieg. Eensklaps werd het haar duidelijk, dat achter het Kind van Bethlehem ook een schaduw was, een schaduw van een kruis – en dit trof haar diep. De zonden van de mensen telden dus wèl en het Kerstfeest was niet los te maken van het grote lijden, dat Hij doorworstelen moest, omdat Hij de straf voor de zonden wilde dragen.

„Neen,” riep Catarijne plotseling met een van angst verwrongen stem,

„ik wil de Blijdschap zien en niet haar schaduw! Ik wil het niet geloven, ik wil het kruis niet zien! . . .”

Daarna snelde zij als een opgejaagde het ouderhuis uit, naar buiten, de bittere winterkou in.

Maar terwijl zij dravelings het Huis van Blokland verliet, werd reeds het vage besef in haar levend, dat het een vergeefse vlucht was, omdat men zonder de wetenschap van de zondigheid van 't eigen hart geen ware blijdschap kan hebben over het genadewonder van Bethlehem.

Zo begon Catarijne op het ogenblik van haar vergeefse vlucht haar dooltocht naar het Kerstfeest zonder schaduw. Zij zou dat niet vinden.

Ter wereld niet.

INHOUD

	Blz.
I. Het teken	5
II. Verloochening en trouw . . .	23
III. Kerstfeest – ook voor Gert-Jan	47
IV. Hoe het „met z'n twaalven” werd	71
V. „Behouwen vaart”	91
VI. En toch vieren zij Kerstfeest .	113
VII. De blijdschap en haar schaduw	137

